

Germiyanoğulları'nın Menşei, Vakıfları ve Batı Anadolu'nun Türkleşmesi Meselesi Üzerine

Vedat Turgut*

Öz

Germiyanoğulları'nın menşei ve Anadolu'ya ne zaman ve nereden geldikleri hususu üzerinde yapılan araştırmalarda, ailenin üst ata isminin "Alişir" olduğu konusunda birleşilmiş ancak ailenin XIII. yüzyıldaki soy ağacının oluşturulması noktasında farklı sonuçlara varılmıştır. Bu çalışmada beyliğin menşei, diğer beyliklerle ve özellikle Osmanlılarla olan ilişkisi ve "Osmanlılaşma"sı üzerinde durulurken, vakıf belgelerinden faydalanılmış ve varılan sonucun, daha önce ulaşılmış olan yeni bulgularla tutarlı olmasına özen gösterilmiştir. Bu bakımdan çalışma, XIII. ve XIV. yüzyıl Anadolu'sunun siyasî, dinî ve toplumsal hayatının farklı bir bakış açısıyla ele alınması için bir başlangıç niteliğindedir.

Anahtar Kelimeler: Alişir, Mehmed Bey, Kayır Han, Yakub, Germiyanoğlu, Fenârî

* Yrd. Doç. Dr., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü (vedat.turgut@bilecik.edu.tr) Katkılarından dolayı VAKAR'a teşekkür ederim.

Abstract

In the studies on the origin of Germiyans and when and from where they came to Anatolia it has been agreed that the name of the earliest known ancestor of the family was "Alişir" but different views occurred while the family tree of the dynasty in XIIIth century was being formed. In this study the origin of the beylik, its relations with other beyliks and especially Ottomans and its Ottomanization process have been analyzed in the light of waqf documents. Strict attention was paid to that the conclusion drawn is consistent with other new findings. In this respect this study approaches political, religious and social life of Anatolia in the XIIIth and XIVth centuries from a different perspective.

Key Words: Alişir, Mehmed Bey, Kayır Han, Yakub, Germiyans, Fenari.

Giriş

Osmanlı Devleti'nin ve Batı Anadolu'daki Türk fetihlerini gerçekleştiren beyliklerin bânilerinin kökenlerini ve birbirleriyle olan ilişkilerini tam olarak tesbit edebilmek için, M. F. Köprülü'nün işaret ettiği üzere, XIII. yüzyıl Anadolu ve hatta İran coğrafyasında meydana gelen siyasi, toplumsal ve ekonomik gelişmelerin çağdaş kaynaklardan takip edilmesi ve bunların izdüşümlerinin vakıf kayıtlarında aranması yoluyla oldukça yeni ve ilgi çekici bulgular elde edilmiştir. Vakıf kayıtlarının bu açıdan yorumlanmasıyla ulaşılan sonuçlar, Germiyanoğulları Beyliği'nin tarihi gelişiminin, yine vakıf kayıtları ışığı altında masaya yatırılmasını gerekli kılmaktadır. Bunu yapmadan evvel, ulaşıldığı belirtilen yeni bulgular şöyle özetlenebilir:

Harzemşahlar Devleti, XII. yüzyılın sonlarına doğru ordu ve devlet kademelerinde Kıpçaklar'ın hâkim konuma geldikleri bir devreye girmişti. XIII. yüzyılın başında tahta geçen Alaüddin Muhammed, ordudaki Kıpçakların desteğini arkasına alan annesi Terken Hatun'un devlet işlerine müdahalesi nedeniyle, sınırları Horasan'dan Irak-ı Acem bölgesine kadar yayılan devletine tam manasıyla hâkim sayılmazdı. Harzemşah Devleti'nin Bağdat'taki Abbasi Halifesine karşı muhalif bir siyaset izlemesi de hâkimi olduğu bölgedeki "Hz. Ali" sevgisinin bir yansımasıydı. İşte devletin içinde bulunduğu bu dönemde Cengiz Han ve Moğollar, doğuda büyük bir tehlike olarak belirdiler. Henüz Moğol istilâsı başlamadan bazı tarikat şeyhlerinin büyük bir fitnenin zuhurundan bahisle müridlerinin batıya doğru göç etmelerini istemesi, kaynaklara yansıyan ilginç haberlerdendir. Ancak asıl göç dalgasının Moğol istilâsı sonucu devletin inkıraza yüz tutmasıyla gerçekleştiği bilinir. Moğol istilâsının hemen öncesinde Horasan'ın Tûs kentinden gelenler arasında bulunan Ali ismindeki âlim bir zâtın oğlu Ebu'l-Kasım, Alaüddin Keykûbad'ın iltifatına mazhar olmuş ve onun za'imü'd-dârı olarak Sultan'ın memleketinde yapılan atamalarda önemli görevler ifa etmiştir. Abbasi Halifesi Nasır'ın Fütüvvet Teşkilâtı'nı Anadolu'ya taşıması için gönderdiği büyük âlim Sühreverdî'yi karşılayan ve mukabeleten Bağdat'a elçi olarak gönderilen Ebu'l-Kasım, ele geçirilen Mengücek arazisine tayin

edilen Keykûbad'ın büyük oğlu Gıyaseddin'in yerine sonradan Hamidili adını alacak olan Isparta-Eğirdir bölgesine oğlu Seyfeddin Hamid Bey'in atanmasını sağlamıştır. Pervâne görevini ifâ eden Hamid Bey'in Gıyaseddin Keyhüsrev'in ölümünden sonra teşkil edilen "üç kardeş saltanatı"nın devamı için büyük gayret sarfettiği anlaşılmaktadır. Yeşilirmak havzasında faaliyet gösteren Ebu'l-Bekâ Baba İlyas bin Ali el-Horasanî'nin de bu aileyle yakından ilişkili olduğu düşünülebilir¹.

Moğol İstilâsına karşı büyük bir mücadele veren Celâleddin Harzemşah'ın Ahlat'ı kendisine merkez yapmak istemesi, onlara karşı daha itidâlli bir siyaset taraftarı olan Alaüddin Keykûbâd ve Eyyübî meliklerinin kendisini 1230 yılında Yassıçimen'de karşılaşmasına sebep oldu. Savaşı kaybeden Sultan Celâleddin'in, yaklaşık bir yıl sonra trajik bir şekilde öldürülmesiyle dağılan Harzemli askerleri liderleri Kayır/Kır Han ile beraber Sultan Alaüddin tarafından hizmete davet edildiler. Sultan Alaüddin'in ölümüne kadarki kısa süre içinde kazanılan başarılarla büyük hizmetleri görülen Harzemliler, Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında Sadeddin Köpek'in siyaseti sonucu Zamantı Kalesi'ne hapsedilen Kayır Han'ın burada ölmesiyle Selçuklulara tâbiyetten çıkarak Suriye sınırlarına hareket ettiler. Eyyubiler, bunların bölgeyi karışıklıklar içinde bırakan falliyetlerini, Kudüs üzerine yönlendirmeye karar verdiler ve Kudüs bu sayede 1241 yılında yeniden Müslümanların eline geçti. Annesi tarafından Celâleddin Harzemşah'ın akrabası olan Bereket (Berke) Han, Celâleddin'in kızı ile evlendirilen Melik Salih'in kız kardeşiyle evlenmiş, kızını ise sonradan Memlûklerin hükümdarı olacak olan Baybars ile evlendirmiştir. Anadolu'da Kayır Han'ın uğradığı haksızlık ve Sadeddin Köpek'in kötü yönetimine karşı oluşan muhalefet, Babaî İsyanı şeklinde kendisini gösterdi. Bu isyanın, Moğol İstilâsı'nın Anadolu içlerine sokulma-

1 Vedat Turgut, "Batı Anadolu Beyliklerinin Menşei Meselesi", *SKAD*, C. II, S. 3, (Sakarya 2016), s. 55-89. Aynı yazarın Hamidoğulları'nın menşei ve vakıflarına dair ayrıntılı bir çalışması "Hamidoğulları ve Tekeoğulları'nın Menşei ve Vakıflarına Dair" başlığı altında *Journal of Turkish Studies/Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisi'nin* (Library of Congress Catalog Card No. 70-131003, ISSN: 0743-0019)Aralık 2017 sayısında yayınlanacaktır.

sında dolaylı âmil olduğu bilinmektedir. 1243 yılındaki Köseadağ Bozgunu, Merv'den Anadolu'ya gelen Mühezzibüddin Ali'nin mâhirâne siyasetiyle ezici bir tahakkümle sonuçlanmadı. Onun oğlu Pervâne Muinüddin Süleyman²'ın 1261-1277 yılları arasında Anadolu'nun Moğol tahakkümü altındaki gerçek yöneticisi olduğu bilinir. Torunu Gazi Çelebi ise, Sinop civarında Bizanslılar ve Cenevizliler'e karşı yaptığı deniz gazaları ile ünlüdür³.

Moğolların 1258 yılında Bağdat'ı istilâ ile Abbasi Halifesi'ni öldürmesi ve Anadolu'daki tahakkümünü ağırlaştırması, İslam âleminde büyük nefrete mucib olmuştu. Eyyubi meliklerinin Moğollar'a karşı mücadele edeceklerine birbirleriyle uğraşmaları, memlûklerin iktidarı devralmalarıyla sonuçlandı. 1261 yılında Moğolların Ayn Calûd Savaşı'nda yenilmeleri, hemen akabinde sultan ilan edilecek olan Baybars'ı İslam âleminin en şöhretli simâsı haline getirdi. Anadolu'da Baycu Noyan'a karşı muhalefetin başını çeken Selçuklu Sultanı II. İzzeddin Keykâvus⁴'un Bizans İmparatoru'na sığındığı bu tarih aynı zamanda, 1204'te Latinlerin işgâl ettiği İstanbul'un yeniden Bizans hâkimiyetine geçtiği yıldır. Moğol aleyhtarı siyasetin uçlardaki lideri olan Gazi Mehmed Bey, İnançoğulları'nın atası olan damadı Ali Bey'in ihaneti neticesinde yine bu tarihte şehid edildi. Gazi Mehmed Bey'in Kayır Han'ın oğlu ve Aydınöğulları ile bir ihtimal Germiyanoğulları'nın atası olması muhtemel görünmektedir. Babası Kır Bey'in (Kayır Han) ölümünden sonra Mehmed Bey'in, önce Sakarya nehri havalisin-

2 Sultan Baybars ile gizlice muhaberede bulunduğu gerekçesiyle ölüme götürüldüğü sırada devletin artık Horasanlıların elinde kaldığına işaret ederek serzenişte bulunması dikkat çekicidir. Bkz. Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul: Boğaziçi Yay., 1998, s. 638.

3 Vedat Turgut, "Batı Anadolu Beyliklerinin Menşei Meselesi", s. 55-89; Turgut, "Menteşe Bey'in İsmi, Menşei ve Menteseoğulları'nın Vakıflarına Dair", *Osmanlı Araştırmaları/The Journal of Ottoman Studies*, S. 49, (İstanbul 2017), s. 25-28.

4 İzzeddin Keykâvus'un uç Türkmenleriyle ve dolayısıyla Mehmed Bey ile olan yakın ilişkisini Sakarya nehri civarında yaptığı küçük zaviye vakıfları aracılığıyla tesbit etmek de mümkündür. Keykâvus II'nin, Bolu'ya bağlı Vi-ranşehir'deki Yörük Divanı'nda İmam Musa Fakih ve adı belirlenemeyen bir şeyhe tahsis ettiği vakıflar için bkz. TADB. TTD. EV. 547, v. 96a-b; 135b.

de ve daha sonra Menderes nehri civarındaki Sublaion hattında faaliyet göstermiş olduğu tahmin edilebilir. Aydınoğulları'nın Harzemli bakıyyesinden olduklarını teyid edebilecek diğer bir kayıt Bizans kroniklerinde geçmektedir⁵. Kayır Han'ın diğer oğlu Mentеше Bey, damadı Sasan Bey ile beraber Karia bölgesini ele geçirerek kendi adıyla anılan bir beylik kurdu. Üçüncü oğlu Süleyman Bey de Pachymeres'in eserinde zikrettiği önemli gaza liderleri arasındaydı. Dördüncü oğlu Kemal Bey (Kemaleddin İsmail), 1277 yılında Sultan Baybars'a kendi istekleriyle esir olan Selçuklu ricâli arasında zikredilen şahıs olmalıdır. Son olarak Seyfi Bey (Seyfeddin Tuğrul) bir Ahi lideri olarak Alaüddin Keykubad zamanında Kırşehir Valisi iken, 1234 yılında Harput'u Selçuklular adına ele geçirmiş ve Ahi Evrân tarafından adına "*Menâhic-i Seyfi*" adlı bir eser ithâf edilmiştir. Kiroğlu Seyfi'nin Seyfeddin Tuğrul, Seyfeddin Tuğrul'un ise Gazi Ertuğrul olduğu düşüncesi ise, önemli Anadolu beylerini Osmanlılar'la aynı soya yâni Nu'man oğlu Kır Bey'e (Kayır Han) bağlar⁶.

Tarihi rivâyetler Ertuğrul Gazi'nin askeri faaliyetlerinin Alaüddin Keykubâd zamanına rastladığını göstermektedir. Onun faaliyetleri hakkındaki bilgilerimiz de oldukça kısıtlı olmakla beraber, Moğol istilâsının ortaya ilk çıktığı andan itibaren Ahlat'a atası Kayığ/Kayık/Kayır ile beraber yerleştiği söylenebilir⁷. Nitekim Kayı boyuna bağlılık ananesinin Harezm emirlerinden Kayır Han ile irtibatlı olabileceği yavaş yavaş üzerinde düşünülmesi gereken

5 Umur Bey'den Persî olarak bahseden kronik için bkz. Şahin Kılıç, *Bizans Kısa Kronikleri, Osmanlı Tarihinin Bizanslı Tanıkları*, İstanbul: İthaki Yay., 2013, s. 147.

6 Vedat Turgut, "Batı Anadolu Beyliklerinin Menşei Meselesi", s. 55-89; Turgut, "Menteşe Bey'in İsmi, Menşe'i ve Mentешеoğulları'nın Vakıflarına Dair", s. 25-28.

7 Hakan Yılmaz, "Ertuğrul Gazi'nin Bithynia'daki Seferleri ve Sivas'ta Moğollara Karşı Kazandığı 'Boğa-Öyüğü Zaferi'/I-II", *HAİD*, XVII/201-202, (Haziran-Temmuz 2010), s. 43-45; Yılmaz, "Osman Gazi'nin Bizans Sınırlarındaki İlk Fetihleri ve Germiyanlılar'la Savaşının Tarihi Delilleri/I", *HAİD*, XXI/253, (Ekim 2014), s. 45-46; Yılmaz, "Mehmed Fuad Köprülü'nün Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu İle İlgili Tezlerine İlişkin Yeni Bir Değerlendirme", *SKAD/JSCS*, II/4 (2016), s. 53-56.

bir konu olarak önerilmiştir⁸. Ertuğrul Gazi'nin 1222-1231 yılları arasında Sakarya nehri havalisindeki Bizans sınırında gaza faaliyetleriyle uğraşarak Bilecik ve çevresindeki sahayı ele geçirdiği ve burada babası Gündüz Alp'i bıraktıktan sonra Sivas'taki Hevük Kalesi civarında Çarmagon Noyan'ın baskınına karşı Sultan Alaüddin safında yer aldığı tahmin edilmektedir⁹. Çarmagon'un geriye dönmesine sebep olan baskının Osmanlı rivâyetine "*Taşak-yazusu*" şeklinde geçmiş olması muhtemeldir¹⁰.

Kastamonu ucunda bir beylik kuran ve Selçuklular adına ilk deniz aşırı seferi kumanda eden Hüsameddin Çoban Bey de kuvvetle muhtemel Moğol İstilâsı önünden gelenler arasındaydı. Anadolu uçlarında Türkmenler'in en yoğun yerleştiği yer olan Paflagonya, Köprülü'nün de işaret ettiği gibi, Osmanlı Devleti'nin kısa bir sürede diğer Anadolu beylikleri içinden sivrilip cihanşümul bir devlet haline gelmesinde önemli bir yere sahipti¹¹. Kastamonu ile Sakarya Nehri arasındaki sahada yerleşen ve Bizans'a karşı gaza faaliyetlerini belli bir süre durduran Amourioi (Umur Bey), ya Çoban Bey'in torunlarından Yavlak Arslan ve oğlu Ali Bey'i veya İran coğrafyasından gelen Kıpçak Türklerinden başka bir aileyi işaret etmekteydi. Bundan önceki çalışmamda ilk ihtimalin ikinci ihtimale göre zayıf olduğu kanaatine varılmış olsa da Çobanoğulları'nın da mensubu olduğu Kayı boyununun ongununun "*Şahin*" olması, Umur Bey'in (Ali Bey) oğlunun Lala Şahin Paşa olduğu gerçeğinden hareketle ilk ihtimali hala diri tutmaktadır¹².

8 Feridun M. Emecen, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yay., 2015, s. 23.

9 Yılmaz, "Ertuğrul Gazi'nin Bithynia'daki Seferleri...", s. 43-45.

10 Yılmaz, "Ertuğrul Gazi'nin Bithynia'daki Seferleri...", s. 43-45; Mehmed Neşrî, *Cihannümâ...*, s. 67; Bayatlı Mahmud oğlu Hasan, *Câm-ı Cem-Âyîn (Osmanlı Tarihleri I)*, Haz.: Atsız, İstanbul: Türkiye Yay., 1949, s. 393; Faruk Sümer, "Keykubâd I", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, 25, 2002, s. 358.

11 M. F. Köprülü, *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, Ankara: TTK, 1991, s. 41-45.

12 V. Turgut, "Vakıf Belgeleri Işığında Umur Bey ve Lala Şahin Paşa'nın Menşei ve Osmanlılar ile İttifakına Dair", *Osmanlı Araştırmaları/The Journal of Ottoman Studies*, s. 47, (İstanbul 2016), s. 1-38.

Yeni bulgu ve düşünceler ışığında çizilen bu genel çerçeveden sonra Germiyanogulları'nın menşei ve Osmanlılaşması üzerinde bugüne kadar yapılan tartışmaların yeniden ele alınması konusuna geçilebilir.

Beyliğin Menşei Üzerine Tartışmalar

Germiyanogulları'nın menşeinin Urfalı Mateos'un Malatya'nın bir bölgesine "*Germiyan*" adının verildiğine dair ifadesine nazaran Malatya'ya ve dolayısıyla Danişmendliler'e kadar dayandığı söylenmiştir. Mateos'un yaşadığı dönemin, Anadolu'nun kapılarının Türkler'e ilk açıldığı dönemlere denk gelmesi, Danişmenliler'in merkezi Malatya ile olan bağlantılarının önemini artırır. Germiyanlılar'ın Oğuzlar'ın Afşar boyundan olduklarına yönelik görüşlerin karşısında Z. V. Togan, Kütahya'daki "*aşiret-i Harzem*" kaydından dolayı Harzemliler'in hizmetindeki Kanglı-Kıpçak zümresinden olabileceklerini ileri sürmüştür. Bu durumda Germiyanlılar'ın Malatya'ya Celâleddin Harzemşah ile beraber geldikleri de düşünülebilir. Ailenin atası olarak önerilen *Alişir oğlu Muzaferüddin*'in Baba İshak İsyanı'nı bastırmak için giriştiği iki mücadelede de başarısız olduğu bilinmektedir. Germiyanlılar'ın XIII. yüzyılın ikinci yarısında "*Kayırhanlılar*" diye adlandırabileceğimiz Harzemliler'le beraber Kütahya'ya yerleştikleri anlaşılmaktadır. Muinüddin Pervâne'nin İzzeddin Keykâvus taraftarı olmakla suçlayıp öldürttüğü *Kerimüddin Alişir*'in de Germiyanlılar'dan olduğu Yazıcızâde'de açıkça belirtilir. Uzunçarşılı, bu kişinin Germiyanlılar'ın kurucusu Yakub Bey'in babası olduğunu ileri sürer. İbn Bibi ve Yazıcızâde, *Hüsâmeddîn püser-i Alişir-i Germiyânî*'nin Cimri Vak'ası sırasında Sahib Ata ile beraber hareket ederek Selçukluların güvenini kazandığını kaydetmişlerdir. F. Uzluk'un, Sadreddin Konevî'den H. 666/M. 1268'de "*Câmi'ül-Usûl fi Ehâdisi'r-Resûl*" dinleyenler arasında zikrettiği Seyfeddin Alişir bin Yakub, N. Kaymaz ve Gölpinarlı tarafından Germiyanlı I. Yakub Bey'in babası olarak önerilmiştir. Bu anlamda 1277 Elbistan Savaşı'nda Memlük Sultanı Baybars tarafından esir alınan Selçuklu ricâli arasında bulunan Şihâbüddin Gâzî bin Alişir et-Türkmânî'nin unvanının, 1247-1325 yılları arasında yaşayıp *Zübdetül-fıkra fi Târîhi'l-Hicre* ile, 1294-1321 arası olaylarını

ele alan *Et-Tuhfetü'l-Mülûkiyye fi'd-Deoleti't-Türkiyye* isimli iki tarih kaleme alan Baybars El-Mansûri tarafından "*Seyfeddin*" olarak verilmesi oldukça önemlidir. Görüleceği üzere "*Alişîr*" ismi bu aile ile özdeşleşmiştir¹³.

Germiyanoğulları'nın menşei konusunda akılları meşgul eden diğer bir kayıt, Yakub Bey'in bânisi olduğu düşünülen Uşak'taki *Hacım Sultan Zâviyesi* ile ilgili H. 721/M. 1321 tarihli vakfiyedir. Vakfiyede vâkıfın ismi "*Ya'kûb Çelebi bin Mehmed*" şeklinde geçer. Bilindiği üzere Yakub Çelebi'nin baba ismi, Kızıl Bey Camii minberindeki kitâbede "*Alişîr*" şeklinde belirlenmiştir. Eflâkî de eserinde bunu teyid eder. Bundan dolayı, belgede iki türlü istinsah hatası olabileceği üzerinde durulmuştur. İlkinde, Vakfiye tarihinin H. 721 yerine H. 821 şeklinde okunabileceği ve Yakub Bey'in II. Yakub Bey olabileceği sonucu ortaya çıkar. Ancak, bu Yakub Bey'in de babası Süleyman Şah olup, Mehmed Bey'in torunudur. Bununla beraber, kişilerin şecereleri verilirken, bazen baba isimleri yerine ata isimleriyle kaydedildikleri de sıkça görülür. İkinci bir ihtimal olarak vâkıfın adı tersine çevrilerek *Mehmed Bey bin Yakub Bey* şeklinde düşünülebileceği üzerinde durulmuştur. Bu durum-

13 Ahmed Tevhid, "Rum Selçûkî Devletinin İnkirâziyla Teşekkül Eden Tevâif-i Mülûkdan: Kütahya'da Germiyan Beyleri", *TOEM*, II, 8, (İstanbul 1327/1911), s. 505; M. Çetin Varlık, *Germiyanoğulları Tarihi (1300-1429)*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yay., 1974, s. 2-24; Varlık, "Germiyanoğulları", *Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, 14, 1996, s. 33; İ. Hakkı Uzunçarşılı, "Germiyanoğulları", *İslam Ansiklopedisi (İA)*, IV, s. 767; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoynlu Karakoyunlu Devletleri*, Ankara: TTK, 2011, s. 39; Urfalı Mateos, *Vekâyinâme*, (trc. Hrant Andreasyan), Ankara: TTK, 1962, s. 267; Zeki V. Togan, *Umumi Türk Tarihine Giriş*, İstanbul: Enderun Yay., 1981, s. 485; Faruk Sümer, *Oğuzlar*, Ankara: Üniversite Yayınevi 1967, s. 179, 311, 348; N. Kaymaz, *Peroane Muinüddin Süleyman*, Ankara: Üniversite Yayınları (DTCF), 1970, s. 105; A. Gölpinarlı, *Mevlana Celaleddin*, İstanbul: İnkılap Yay., 1959, s. 232; Yazıcızâde Ali, *Tevârih-i Âl-i Selçuk*, (Çev. Abdullah Bakır), İstanbul: Çamlıca Yay., 2009, s. 658, 659, 776, 834-835, 843; Baybars, *Baypars Tarihi*, (çev. Ş. Yaltkaya), Ankara: TTK Yay., 2000, s. 86, 157; O. Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, s. 422, 520, 548, 568-569; M. F. Köprülü, *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, s. 35; Ş. Tekindağ, *Anadolu'da Türk Tarihi ve Kültürü*, Trabzon: KTÜ Yay., 1967, s. 167; İbn Bibî, *El-Evâmirü'l-Âlâiyye fi'l-Umuri'l-Âlâiyye*, (çev. Mürsel Öztürk), Ankara: TTK, 2014, s. 484, 485, 637, 638, 662; Feridun N. Uzluk, "Germiyanoğlu Yakub II. Beyin Vakfiyesi", *VD*, VIII, (Ankara 1969), s. 72.

da bu zaviyenin kurucusunun Çağşadan Mehmed Bey olduğu anlaşılır¹⁴. Ancak 1321 tarihinde Yakub Bey'in hâlâ hayatta olduğu da bilinmektedir. Bilinenden yola çıkarak, nakledilmiş bir belgede olması muhtemel istinsah hatası yerine, bilineni reddetmeden, belgenin orijinal haliyle nakledilmiş de olabileceğini söylemek mümkündür. Konuya değişik bir bakış açısı sağlamak adına, Yakub Bey'den önce Batı Anadolu'da faaliyet gösteren en ünlü lider olan ve Denizli merkezli bir beylik kuran Gazi Mehmed Bey'in beylikler dünyası ile olması muhtemel ilişkisi üzerinde durulması büyük önem arz etmektedir.

Hacım Zaviyesi kaydındaki Yakub Bey'in babası olarak geçen Mehmed Bey'in de Gazi Mehmed Bey olduğunu düşündüğümüzde, Aydınoglu Mehmed Bey'in esasen amcası olan Yakub Bey'e bağlı bir subaşı olarak Sasan Bey'in elindeki yerleri alıp beyliğini kurduğu düşünülebilir. Bu durumda Aydın Bey ve Yakub Bey'in kardeş oldukları fikri, kaynaklarda tesbit edilen Germiyan Beyliği'ne olan kuvvetli râbitanın en iyi açıklamasıdır¹⁵. Ancak burada bir konuyu daha açıklığa kavuşturmaya ihtiyaç vardır. Bilindiği üzere Kayır (Kır) Han'ın hapsedilmesinden sonra, bir yandan Harzemşah bakıyyeleri olan Türkmenler, Baba İlyas'ın müridi Baba İshak'ın önderliğinde Babaî İsyanı'nı çıkartırken, büyük bölümü Selçuklu hizmetinden çıkıp, Eyyûbîler'in hizmetine girerek Kudüs'ün alınmasına önemli katkılar sunmuşlardı. Bu durumda Germiyanlılar'ın atalarından olduğu anlaşılan Muzafferüddin Alişir'in Babaî İsyanı'nı bastırmak için yaptığı başarısız iki girişim nasıl açıklanabilir? Babaî İsyanı oldukça geniş tabana yayılan bir ayaklanma olsa da, ayaklanmaya katılmayan ve Selçukluların hâkimiyetinin meşrûluğuna inanan Harzem kökenli

14 M. Ç. Varlık, *Germiyanogulları Tarihi*, s. 43-44; 143-144; VGMA, Defter: 592, s. 139/116. Uzluk, II. Yakub Bey'in vakfiyesi üzerine hazırladığı çalışmasının başında, vakfiyede adı geçen I. Yakub Bey'in babasının adını "*Seyfeddin Alişir bin Yakub Bey bin Kerimüddin*" şeklinde herhangi bir kaynak göstermeden vermesine rağmen, vakfiyede bu şekilde geçiyormuş izlenimini sunmuştur.

15 Aşağıda ele alınacağı üzere Uşak'taki Kayır Han Köyü'nün Aydınoglu İsa Bey, Şah Çelebi ve oğlu Yakub Çelebi tarafından vakfedilmesi burada hatırlanmalıdır. TADB. TTD. EV. 560, v. 233b.

topluluklar da vardır¹⁶. Örneğin Şeyh Edebâli ve Menteş adındaki kardeşi ile bu isyan sırasında vefat eden Hacı Bektaş Velî, bu isyana katılmamışlardı.

Dikkat edilirse, Germiyanoğulları, Hamidoğulları¹⁷ ve Baba İlyas'ın baba/ata isimlerinin Ali/Ali-şir¹⁸ olduğu kesindir. Danişmend Gazi'nin atası Seyyid Taylu'nun adı da Ali'dir. Kayır Han'ın baba ismi ise Nu'man'dır. Yukarıda Germiyanoğlu Yakub Bey'in babası olarak önerilen Gazi Mehmed Bey'in Kayır Han'ın oğlu olduğu düşünüldüğünde, aile ismi olan Ali-şir havada kalmış görünür. Danişmend Gazi Destanı'nda, Danişmend Gazi'yi Anadolu'ya davet eden yakınlarından Süleyman bin Nu'man'ı da Osmanoğulları'nın kayıp atası Süleymanşah olarak önermek mümkündür¹⁹. Danişmendliler'in Anadolu'daki fütûhâtın liderli-

16 Enverî, *Düsturnâme*, (Haz. M. Halil Yinanç), İstanbul: Devlet Matbaası, 1928, s. 17; P. Wittek, *Menteşe Beyliği*, (çev. O. Ş. Gökyay), Ankara: TTK Yay., 1999, s. 32-43; Pachymeres, *Bizanslı Gözüyle Türkler*, (çev. İ. Bihter Barlas), İstanbul: İlgî Kültür-Sanat Yay., 2009, s. 100-101; H. Akın, *Aydınoğulları Tarihi Tarihi Hakkında Bir Araştırma*, Ankara: Üniversite Yay., 1968, s. 21-26; Harezmi kumandanların Yassıçimen Savaşı'ndan sonra Anadolu ve Suriye'de geçirdikleri macera hakkında bkz. Mustafa Kılıç, "Celaledin Harizmşah'tan Sonra Anadolu ve Suriye'de Harizmliler", *Eyyübiler, (Yönetim, Diplomasi, Kültürel Hayat)*, Ed. Önder Kaya, İstanbul: Küre Yay., 2012, s. 231-247. Babaî İsyanı hakkında geniş ve çeşitli bilgiler için bkz. A. Y. Ocak, *Babailer İsyanı, Aleviliğin Tarihsel Alt Yapısı Yahut Anadolu'da İslam-Türk Heterodoksisinin Teşekkülü*, İstanbul: Dergah Yay., 2011; M. F. Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Ankara: TTK, 1966, s. 177-179; F. Köprülü-F. Babinger, *Anadolu'da İslamiyet*, İstanbul: İnsan Yay., 2003; Köprülü, "Bektaşiliğin Menşeleri", *TV*, III/7, (1341), s. 121-140; Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, s. 420-426; V. A. Gordlevski, *Anadolu Selçuklu Devleti*, (Çev. Azer Yoran), Ankara: Onur Yay., 1988, s. 176-183.

17 Hamid Bey'in Ali Çelebi/Ali Koçi isimlerinde kardeşi/kardeşleri olduğu anlaşılmaktadır (TADB. TTD. EV. 583, v. 98a-100a. Koyun Baba dervişlerinden Ali Koç Baba'nın Niğbolu'ya tâbi Şumnu'daki zaviyelerine Malkoçoğulları tarafından vakıflar, Hamidoğulları ile Malkoçoğulları arasındaki bağa işaret eder ki aşağıda incelenecektir.

18 Hz. Ali'nin unvanlarından birinin "şir-i yezdan" olduğu bilinmektedir.

19 TADB. TTD. EV. 571, v. 55a; Turgut, *Batı Anadolu Beyliklerinin Menşei Meselesi*", s. 65-66, dipnot 23; O. Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, s. 112-117; Danişmendliler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. *Danişmend Gazi Destanı*, (haz. Necati Demir), Ankara: Hece Yay., 2009.

ğini Selçuklular'a bırakmasını müteakip, -bir kısmının Anadolu uçlarına geçtiği bilinirken-, Sultan Sancar'ın İran'daki hâkimiyetinin zayıflamasıyla ortaya çıkan otorite boşluğunu Harzemşahlar'ın doldurmasına olan etkisi tam olarak bilinmemektedir. Bu kayıtlar, böyle bir etkinin varlığını muhtemel kılar. Batı Anadolu beyliklerinin ata isimlerinin "Ali" ve "Nu'man" isimleri üzerinde birleşmesi, Peygamber'in kuzeni ve damadı olan Hz. Ali'nin meşrû İslam halifesi olduğuna yönelik, Türkistan coğrafyasında Horasan Erenleri aracılığıyla hâkim olan inancın bir yansıması olarak kabul edilmelidir. Abbasi Halifesi Nasır li-Dinillah'ın Şihabeddin Sühreverdî vasıtasıyla fütüvvet teşkilâtını kurup, İslâm ülkelerinde Abbasilerin kaybettiği etkiyi yeniden canlandırmaya çalışmasının en önemli sebeplerinden biri budur²⁰.

Burada Lazkiye Beyliği (İnançoğulları) üzerinde ayrıca durmakta fayda bulunuyor. Gazi Mehmed Bey'in Yakub Bey'in babası olduğu düşüncesi, Mehmed Bey'in damadı Ali Bey'in Yakub Bey'in kız kardeşi ile evli olduğunu gösterir. Gazi Mehmed Bey'in şehid düşmesinin ardından, Batı Anadolu'daki Gaziler üzerinde üstünlük elde eden damadı Ali Bey, 1276'da Denizli'yi Sahib Ata oğullarının elinden almış, bir yıl sonraki Cimri İsyanı'na destek verdiği gerekçesiyle tutuklandığı sırada ölmüştür. Yukarıda Germiyanlıların Selçuklu-Moğol kuvvetleriyle yaptığı mücadeleler sırasında şehid düştüğü anlatılan Bedreddin Murad Bey, çok büyük bir ihtimal Ali Bey'in oğludur ve 1277-88 yılları arasında Denizli (Lazkiye)'de beylik yapmıştır. Ali Bey'in oğlu olarak gösterilen Şücaüddin İnanç Bey ise, ya Bedreddin Murad Bey'in oğlu veyahut da kardeşidir. İnanç Bey'in oğlunun isminin Murad Arslan oluşu, bu fikri destekler niteliktedir. İnanç Bey'in Doğan Paşa adında bir kardeşinin daha olduğu *Menâkıbü'l-Ârifin*'de geçmektedir. Murad Arslan da babası İnanç Bey gibi İbn Battuta'nın Anadolu seyahati sırasında ziyaret ettiği beyler arasında yer almaktadır. İnanç Bey'in oğlu İshak Bey, -aşağıda inceleneceği üze-

20 M. F. Köprülü, "Hârizmşahlar", İA, V/1, (İstanbul 1987), s. 264-295; İ. Kafesoğlu, *Harzemşahlar Devleti Tarihi*, Ankara: TTK, 2000, s. 91-101, 123-144, 187-196, 214-222, 246-268.

re-, Yıldırım Bayezid'e bazı vakıf yapılarını ve yerlerini satmıştır. Satın alınan bu yerler, daha sonra II. Yakub Bey'in evkafına akar olarak kaydedilmiştir²¹.

Beyliğin menşei ile ilgili tartışmalardan kesin olarak çıkartılabilecek öz; Germiyanoğulları'nın ata isminin Ali-Şir olduğu, 1261'deki isyan sonucunda öldürülen Gazi Mehmed Bey ile Kerimüddin Ali-Şir'in en azından aynı dava için mücadele eden ortak bir tabana dayandıklarıdır. 1277'de Memlûk Sultanı Baybars'ın ordugâhına götürülen Şehâbeddin Gazi bin Ali-Şir ile Kayır Han'ın oğlu ve Gazi Mehmed Bey'in kardeşi olduğunu zannettiğim Kemâleddin İsmail de aynı davanın iki ayrı temsilcisi olarak görülebilirler. Hacı Zaviyesi'ndeki kaydın bir istinsah hatası olduğu kabul edildiğinde beyliğin kurucusu Yakub Bey'in babası olması kuvvetle muhtemel en önemli kişi, Seyfeddin Ali-Şir bin Yakub Bey'dir. Seyfeddin Ali-Şir'in babası olan Yakub Bey'in, Babaî İsyanı'nı bastırmak için iki başarısız girişim yapmış olan Muzaferüddin bin Ali-Şir ile aynı kişi olduğu tahmin edilebilir. Kayır Han'ın ölümünden sonra ortaya çıkarak Babaî İsyanı'nı başlatan Şeyh Şami'nin (İshak) şeyhi Baba İlyas ve isyanı bastırmak için mücadele eden Ali-Şir oğlu Muzaferüddin arasında yakın bağlar bulunduğu söylenebilir. Aynı sosyal tabana dayanan ve geçmişte Harzemşahlar ve Danişmendliler gibi büyük siyasî teşekküllerin içinde yer almış olan toplumsal grupların bu önemli temsilcilerinin arasında çok daha önceden derin tarihî bağların olduğu açıktır. Batı Anadolu beylikler dünyasını oluşturanların; Anadolu'nun fethine katılan ve bu fetihleri İran coğrafyasından dahi etkileyen Danişmendli ve Harzemşah devletlerini kuranların torunları oldukları, birbirleriyle olan akrabalıklarının aralarında yaptıkları siyasî evliliklerden çok daha öncelere dayandığı söylenebilir.

Beyliğin Kuruluşu ve Osmanlılar'la İlişkileri

Germiyanoğulları Beyliği'nin kurucusu olan Yakub Bey'in, Cim-

21 İbn Battuta, *Seyahatnâme*, I, (çev. A. Sait Aykut), İstanbul: YKY, 2000, s. 406-407; Ahmed Eflâkî, *Ariflerin Menkîbeleri*, (Çev. Tahsin Yazıcı), İstanbul: Kabalcı Yay., 2006, s. 326; Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, s. 515-518; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, s. 55-57.

ri²² İsyanı'nda (1275-79) Şehzâde Gıyaseddin Siyavuş'u yakalayıp Selçuklu Sultanı'na teslim eden Hüsameddin bin Alişir ile aynı kişi olması mümkündür. Bu sırada Selçuklu tahtında bulunan III. Gıyaseddin Keyhüsrev'in katlinden sonra, yerine geçen II. İzzeddin Keykavus'un oğlu II. Mesud'a karşı isyan eden Karamanoğulları ve Germiyanogulları, H. 687/M. 1288'de Selçuklu-Moğol kuvvetlerince oldukça hırpalandılar. Hüsameddin Yakub Bey'in yeğeni Bedreddin Murad Bey (Ali Bey'in oğlu?) bu savaşlar sırasında maktûl düştü. Kütahya ve çevresindeki hâkimiyetlerini Sahip Ataoğulları'na rağmen sağlamlaştıran Germiyanogulları'nın kurucusu I. Yakub Bey, 1299 yılında Ankara'daki Kızıl Bey Camii minberine koydurduğu kitâbede "*emîr-i kebîr*" olarak kaydedilmiştir²³. Şehabeddin El-Ömerî'nin Karamanoğulları'yla beraber Batı Anadolu'daki en kuvvetli beylerin başında zikrettiği Yakub Bey'in en önemli faaliyetleri, Bizans İmparatorluğu'nun hizmetinde Batı Anadolu'da faaliyet göstermeye başlayan Katalan Birliği'ne karşı olmuştur. Menteşe Bey'in damadı Sasan Bey tarafından daha önce ele geçirilmiş olan Birgi, Ayasluğ ve Aydın havalisinin Aydınoglu Mehmed Bey tarafından ele geçirilmesinde etkili olan Yakub Bey, Mehmed Bey'in bu harekâtı sırasında Menderes Nehri kenarındaki Tripolis (Buldan) ve Angir (Kiliseköy)'ü fethetmiş ve daha sonra 30.000 kişilik kuvvetiyle Philedelphia (Alaşehir)'i kuşatmıştır. Bu sırada Bizans'ın hizmetine giren Amiral Roger de Flor kumandanlığındaki Katalanlar, önce Angir'i geri aldılar ve sonra Alaşehir'i kuşatmış olan Yakub Bey komutasındaki Germiyanogulları üzerine hücum ettiler. Bundan önce de Karasioğulları ve diğer Türk kuvvetlerini bozguna uğratan Katalanlar, Yakub Bey'in de yaralandığı Alaşehir önlerinde yapılan iki savaşta da Germiyan ordularını dağıttılar. Bu sırada Kula'yı da ele geçiren Katalanlar'ın çekilmesinden sonra Alaşehir'in vergiye bağlandı-

22 "Cimri" lakâbının, Gıyaseddin Siyavuş'un hükümdarlık alâmetlerini taşımadığını göstererek Onu aşağılamak amacıyla verilmiş olabileceği düşünülebilir. Bilindiği üzere cömertlik, bütün siyasetnâmelerde adalet dairesinin en önemli şartlarındanıdır.

23 M. Ç. Varlık, *Germiyanogulları Tarihi*, s. 29-43; Varlık, "Germiyanogulları", s. 33; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri...*, s. 40-41; Uzunçarşılı, "Germiyanogulları", s. 767; F. N. Uzluk, "Germiyanoglu II. Yakub Beyin Vakfiyesi", s. 73.

ğı anlaşılmaktadır. El-Ömerî, Bizanslıların da Yakub Bey'e yılda 100.000 altın ve değerli hediyeler verdiğini belirtmektedir. Germiyanoğulları, Denizli'deki İnançoğulları üzerinde de tabii olarak nüfuz sahibiydiler²⁴.

Yakub Bey'in dönemine denk gelen XIII. yüzyılın son çeyreği ile XIV. yüzyılın başlarında Germiyanoğulları ile Osmanlılar arasındaki ilişkilerin nasıl olduğu konusu da biraz muallaktır. Osman Gazi'nin Bizans tekfurları ile mücadelesi ve Sakarya Nehri'nin kuzeyine akınları sırasında Karacahisar pazarına baskın yapan ve geri dönüş esnasında Orhan Gazi'ye esir düşen Çavdar Tatar'ın oğlunun serbest bırakılışının anlatıldığı pasajlar, konuyla ilgilenen araştırmacılara Osmanlılar ile Germiyanoğulları arasındaki ilişkilerin hasmâne olduğunu düşündürmüştür. Sahib Ataoğulları'ndan sonra Batı Anadolu beylikleri üzerinde nüfuz kurduğu anlaşılan Germiyanlılar ile Osmanlılar arasında var olduğu düşünülen sürtüşmenin, Çavdar Tatarı dolayısıyla vukû' bulduğu nettir²⁵. Burada Germiyanoğulları'nın merkezi Kütahya üzerinden Osmanlılar'a rahatsızlık veren Çavdar Tatarı ile Germiyanoğulları'nın birbirlerinden ayrılması gerekmektedir. Bilindiği üzere Âşıkpaşazâde, Osman Gazi'nin Lefke'ye gidip oğlu Orhan'ı Karacahisar'da bıraktığı dönemde Tatarlar'ın Karacahisar pazarını bastığını, Eskişehir'de at nallatan Orhan'ın Oynaşisarı mevkiinde birçok Tatar'ı ele geçirip babası gelene kadar tuttuğunu nakleder. Osman Gazi'nin Karacahisar'a geldikten sonra "Oğul! Bu komşudur, zâlimdir amma Müslümandır. Kendisine ve beğine yemin ettirelim, sonra koyuverelim de vilâyetine gitsin"²⁶ şeklin-

24 M. Ç. Varlık, *Germiyanoğulları Tarihi*, s. 37-46; Varlık, "Germiyanoğulları", s. 33; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri...*, s. 41-44; Uzunçarşılı, "Germiyanoğulları", s. 768; H. Ethem, *Anadolu'da İslâmî Kitâbeler*, TOEM, 5, (İstanbul 1330), s. 144; P. Wittek, *Menteşe Beyliği*, (Çev. O. Ş. Gökyay), Ankara: TTK Yay., 1999, s. 43-47; H. Akın, *Aydınöğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma*, s. 17; Şihabeddin El-Ömerî, *Türkler Hakkında Gördüklerim ve Duyduklarım, Mesâlikü'l-Ebsâr*, (çev. D. Ahsen Batur), İstanbul: Selenge Yay., 2014, s. 147, 157-160; Mehmet Ersan, "Katalanların Anadolu'daki Faaliyetleri: 1304", *Uluslararası Batı Anadolu Beylikleri Sempozyumu Bildirileri*, (18-20 Ekim 2004), s. 76-84.

25 M. Ç. Varlık, *Germiyanoğulları Tarihi*, s. 37-46.

26 Âşıkpaşazâde, *Osmanoğulları'nın Tarihi*, (Haz. K. Yavuz-M. A. Y. Saraç),

de verdiği hükmü, Tatarlar'la Osmanlılar'ın birbirlerine Yıldırım Bayezid Hüdâvendigâr devrine kadar güvenmelerini ve aralarında bir husumet doğmamasını sağlamıştır. Togan'ın Batı Anadolu'daki Moğollar'a dair verdiği bilgiler bu noktada önem kazanır. Buna göre Mengü Kaan, Kirayit uruğundan olan Alıncak Noyan'ı Anadolu'ya gönderdikten sonra bu uruğ, Tokat yöresinde yerleşti ve daha sonra bir kısmı Alıncak'ın oğlu Kurmuşî'nin idaresinde kaldı. Bir kısmı ise Alıncak'ın diğer oğlu Çavdar'ın idaresinde Ankara taraflarına geldiler ve buradan Anadolu'nun batısına doğru yayıldılar. Anaerkil bir topluluk olan Moğol İlhanlılar'ın idaresini üstlenen şahısların anne ve eşlerinin genellikle Kirayit uruğundan olmaları dikkat çekicidir²⁷. Osman Gazi'nin Çavdar Tatarı'na karşı izlediği siyasetin, İlhanlılar'ın -özellikle Müslümanlığı kabul ettikten sonra- Osmanlılar'ın siyasî ve askerî faaliyetlerine olumlu yönde katkı sağlamalarına vesile olduğu söylenebilir.

Yakub Bey, İlhanlı Çoban Bey'i -1314'teki Anadolu harekâtında karşılayan beyler arasındadır. Çoban Bey'in oğlu Timurtaş'ın Eşref oğlu Süleyman Bey ve Hamid oğlu Dünder Bey'i şehid ettiği zaman Eretna Bey'i de Yakub Bey'in üzerine gönderdiği, ancak İlhanlı merkezindeki olaylar nedeniyle Timurtaş ve Eretna'nın ordularını toparlayıp geri çekildiği bilinmektedir. Yakub Bey'in vefatından sonra yerine geçen Çağşadan Mehmed Bey'den başka, Hamidoğlu İlyas Bey'in 1363 tarihinde Eğirdir'de verdiği temliknâmeden Musa Bey adında bir oğlunun olduğu anlaşılmaktadır²⁸.

İstanbul: K Kitaplığı, 2003, s. 80; Atsız, *Aşıkpaşaoğlu Tarihi*, İstanbul: Ötüken Yay., 2011, s. 36-37.

27 Z. V. Togan, *Umumi Türk Tarihine Giriş*, 232-246, 262; V. Turgut, "Vakıf Belgeleri Işığında Umur Bey ve Lala Şahin Paşa'nın Menşei ve Osmanlılar ile İttifakına Dair", s. 13-14.

28 Afyon Müzesi, Kadı Sicilleri, No: 505/144; Süleyman Gönçer, "Değerli Bir Belge Bir Vakıfnâme", *Afyon Taşpınar Halkevi Mecmuası*, S. 89-91, (Afyon 1942), s. 110-113; M. Ç. Varlık, *Germiyanogulları Tarihi*, s. 47-51; Varlık, "Germiyanogulları", s. 33; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri...*, s. 44-45, Uzunçarşılı, "Germiyanogulları", s. 768; S. Kofoglu, *Hamidoğulları Beyliği*, Ankara: TTK Yay., 2006, s. 246.

Beyliğin “Osmanlılaşması”

Mehmed Bey'den sonra Germiyanoğulları'nın başına, kaynaklarda genellikle “Şâh Çelebi” olarak zikredilen Süleyman Şah geçti ve beyliğin Osmanlılar ile bütünleşmesi, onun zamanında zirveye çıktı. Süleyman Şah, Karamanoğlu Alâüddin Ali Bey'e karşı Hamidoğlu İlyas Bey'e yardım ettiğinden Karamanoğulları ile arası açılmış ve durumunu kuvvetlendirmek için Osmanlılar ile akrabalık tesis etmiştir²⁹. Bu akrabalığın çift yönlü olduğu söylenebilir. Öncelikle kendisi, Osman Bey'in oğlu olması kuvvetle muhtemel olan Vâcidiye Medresesi'nin bânisi Savcı Bey'in oğlu Umur Bey'in kızıyla evlenirken; Mevlana'nın torunu Mutaahhare Hatun'dan doğan kızı Devlet Hatun'u da Murad Hüdâvendigâr'ın oğlu Bayezid Hüdâvendigâr ile evlendirmiştir³⁰. Kızının çeyizi olarak beyliğin başkenti Kütahya³¹ başta olmak üzere Tavşanlı, Simav ve Emet'i Osmanlılara terkeden Süleyman Şah, Kula'ya çekilmiş ve 1378-88 yılları arasında ikâmet ettiği bu kasabada vefat ederek Gürhane'de bina ettirdiği medresenin yanındaki türbesine defnedilmiştir. Şah Çelebi zamanında vakfedilen yerler ile ilgili hükümlerin hemen hepsinde, “Gazi Hüdâvendigâr zamanında” ifadesiyle Murad Hüdâvendigâr'a dolayısıyla Osmanlı nüfuzuna dair atıflar, çeyiz olarak verilen yerler arasında beyliğin başkentinin de olduğunu kanıtlar. Süleyman Şah'ın oğlu Yakub Bey'in Umur Bey'in kızından doğduğu bilinmektedir.

29 M. Ç. Varlık, *Germiyanoğulları Tarihi*, s. 57; Varlık, “Germiyanoğulları”, s. 34; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri...*, s. 45; Uzunçarşılı, “Germiyanoğulları”, s. 768.

30 Yıldırım Bayezid'in Süleyman Şah'ın kızıyla yaptığı evliliğin ayrıntıları için bkz. Âşıkpaşazâde, *Osmanoğulları'nın Tarihi*, s. 117-119, 385-388; *Tevârih-i Âl-i Osman*, (Atsız Neşri), s. 126-130; Mehmed Neşri, *Cihannümâ*, I, (nşr. F. R. Unat-M. A. Köymen), Ankara: TTK, 1995, s. 206-208; Hoca Sadeddin Efendi, *Tacü't-Tevârih*, I, (çev. İ. Parmaksızoğlu), Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 1992, s. 95-98.

31 M. Halil Yinanç, Kütahya'nın beyliğin başkenti olması dolayısıyla çeyiz olarak Osmanlılara verilmiş olmasını inandırıcı bulmazken, M. Çetin Varlık tahrir defterlerindeki kayıtlardan hareketle Kütahya'nın da Osmanlılara verilmiş olduğunu kesin olarak göstererek tarihi verileri teyid etmiştir. Bkz. M. Ç. Varlık, *Germiyanoğulları Tarihi*, s. 37-46; Varlık, “Germiyanoğulları”, s. 34; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri...*, s. 60-63; Uzunçarşılı, “Germiyanoğulları”, s. 768; M. Halil Yinanç, *Bayezid I*, İslam Ansiklopedisi (İA), II, s. 369.

Süleyman Şah, aşağıda ele alınacağı üzere oldukça hayırsever bir bey olup, âlimlerle de yakından ilgilenmiştir. Ahmedî, Şeyhoğlu Sadreddin Mustafa ve Ahmed Dâî gibi âlim ve şairler onun meclisinden ayrılmazlardı. Ahmedî, "İskendernâme"sini onun adına kaleme almakta iken, vefatından sonra Yıldırım Bayezid'in hizmetine girmiş, eserinin sonuna Osmanoğulları'nın tarihini de ekledikten sonra Bayezid'in oğlu Süleyman Çelebi³²'ye ithaf etmiştir³³. Şah Çelebi'nin Yakub Bey'den başka Hızır Paşa, (Burhaneddin) İlyas Paşa ve Kurd Abdal isimlerinde üç oğlunun daha olduğu, ancak bunların siyasi yönlerinin, dinî yönlerine göre sönük kaldığı anlaşılmaktadır. Anneleri tarafından Mevlana Celaleddin'e mensûb olan bu kardeşlerden Hızır Paşa'nın soyu vakfiye kayıtlarından tâkib edilebilmektedir. Şecereye göre; Sultan Veled'in kızı Mutahhare Hatun'un kızından olan Hızır Paşa'nın soyu oğlu Mehmed Paşa'nın oğlu Ahmed Paşa'dan sonra ikiye ayrılmış, biri Emir Adil Çelebi, diğeri ise Bâli Çelebi üzerinden devam etmiştir. Adil Çelebi'den devam eden kol; Paşa Ahmed Çelebi'nin kızı Ayşe Hatun'un oğlu Mehmed Çelebi'nin üç oğlu Haydar, Mahmud ve Mustafa Çelebi'ye kadar uzanır. Mehmed Bâli Çelebi'nin kolu ise, Divâne Mehmed Çelebi'nin oğlu Hızırşah Çelebi'nin oğlu Mehmed Çelebi'ye değer³⁴.

Beyliğin başına 1388'de geçtiği bilinen II. Yakub Bey'in babasının sağlığında Uşak ve Şuhud taraflarında hüküm sürdüğünün, Şuhud'daki Seydiköy'ü Sinan oğlu Şeyh Halil'e vakfetmesinden anlaşıldığı söylenir³⁵. Tahta çıktığının ertesi sene Kosova Savaşı'nda Murad Hüdâvendigâr'ın şehid düşmesinin ardından, kızkardeşinin çeyizi olarak verilen yerlerden bazılarını ele geçiren Yakub Çe-

32 Süleyman Çelebi'nin dedesi Süleyman Şah'ın adını aldığı anlaşılmaktadır.

33 F. N. Uzluk, "Germiyanoğlu II. Yakub Beyin Vakfiyesi", s. 83-84; M. Ç. Varlık, *Germiyanoğulları Tarihi*, s. 66; Varlık, "Germiyanoğulları", s. 35; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri...*, s. 46-47; Uzunçarşılı, "Germiyanoğulları", s. 769; A. Tevhid, "Kütahya'da Germiyan Beyliği", s. 506-511.

34 F. N. Uzluk, "Germiyanoğlu II. Yakub Beyin Vakfiyesi", s. 78-79, 94.

35 Afyon Müzesi, Kadı Sicilleri, A. 81, No: 59; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, s. 47.

lebi, Bayezid Hüdâvendigâr'ın Balkanlardaki durumunu kuvvetlendirip, Anadolu'ya sefer düzenleyerek beyliklere ait toprakları ele geçirdiği sırada veziri Eynehan Bey oğlu Hisar Bey ile beraber Yıldırım Bayezid'i hediyelerle karşılamasına rağmen daha önceki hareketlerine bağlı olarak İpsala'ya hapsedilmiştir. İpsala'dan bir fırsatını bularak deniz yoluyla Şam'a kaçan Yakub Çelebi, burada Timur'a iltica etmiş ve Ankara Savaşı'ndan sonra eski Germiyanoğlu topraklarının tamamına hâkim olmuştur. Fetret Devri'nde Süleyman Çelebi'nin vefatının ardından Mehmed Çelebi'nin tarafını tutan Yakub Çelebi'nin toprakları Karamanoğulları'nın yağmasına uğradı. Mehmed Çelebi, kardeşi Musa Çelebi'yi bertaraf ettikten sonra Karamanoğulları üzerine sefere çıkarken, Yakub Çelebi de Osmanlı ordusunun zahire ve levâzım tedârikini kolaylaştırmıştır. Onun bu dönemde Osmanlıların yüksek hâkimiyetini tanıdığı Taş İmaret Vakfı'ndan açıkça anlaşılmaktadır. Sultan II. Murad'ın ilk yıllarındaki kardeşi Mustafa Çelebi'nin isyanı sırasında Yakub Çelebi'nin bir ara Şehzâde Mustafa'ya teveccüh ettiği belirtilmekteyse de sonradan Sultan Murad'a tam bağlılık göstermiş ve ömrünün sonlarına doğru yaptığı vasiyet ile memleketini Osmanlılara ısmarlamıştır. Bu vasiyetten bir sene sonra vefat ederek yaptırdığı imaretin mescidi içindeki mihrabın arkasına defnedilen Yakub Çelebi'nin yanında eşi Şah Ana olarak da anılan Paşa Kerime Hatun da medfûndur. Son derece hayırsever bir kişi olan Yakub Çelebi'nin vakfı o dönemin genel kabul gören ve Aşıkpaşazâde tarafından eleştirilen "üç gün" uygulamasının aksine misafirene süresiz hizmet vermekteydi³⁶.

36 F. N. Uzluk, "Germiyanoğlu II. Yakub Beyin Vakfı", s. 90-91; M. Ç. Varlık, *Germiyanoğulları Tarihi*, s. 67-84; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri...*, s. 47-53; Uzunçarşılı, "Germiyanoğulları", s. 768; Aşıkpaşazâde, *Aşıkpaşaoğlu Tarihi*, (Atsız Neşri), s. 142-144, 160-161, 172; Neşri, *Cihannüma*, I, s. 350-353; Hoca Sadeddin, *Tacü't-Tevârih*, I, s. 69, 277-278, 341; M. H. Yınanç, "Bayezid I", *İslam Ansiklopedisi (İA)*, II, s. 369-370, 380; H. Akın, *Aydınoğulları Hakkında...*, s. 59-64, 67, 80; Wittek, *Menteşe Beyliği*, s. 78-88; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, I, Ankara: TTK, 1988, s. 263; 307-315; Uzunçarşılı, "Mehmed I", *İslam Ansiklopedisi (İA)*, VII, s. 501; Ş. Tekindağ, "Karamanlılar", *İslam Ansiklopedisi (İA)*, VI, s. 323-324; Dukas, *Bizans Tarihi*, (çev. İ. Mırmıroğlu), İstanbul: Fetih Derneği Yay., 1956, s. 49.

Yakub Çelebi'nin Babuk Bey adında bir oğlu ve Mutahhare Hatun'dan olan Hızır Paşa, İlyas Paşa ve Kurd Abdal³⁷ adlarında kardeşleri olmasına rağmen, topraklarını Osmanlılara vasiyet etmesi oldukça önemlidir. Bu onun sadece kardeşi tarafından değil, aynı zamanda annesi tarafından da Osmanlı hanedanına mensûb olmasıyla yakından ilgili olmalıdır. Karasioğullarıyla akrabalık tesis eden Hüsameddin Baycar'ın soyundan Hamza Bey gibi kardeşleri Yusuf Bey ve Arslan Bey'in de Germiyanogulları'nın ve pek tabi ki Osmanlıların hizmetinde yer aldıkları vakıf kayıtlarından anlaşılmaktadır. Biçer/Bicâr olarak da kaydedilen Baycar, Selçukluların son zamanlarında ön plana çıkan Harzemli kumandanlar arasında yer alır.

Şah Çelebi'nin kızının Bayezid Hüdâvendigâr ile evlendirilmesi sırasında görevlendirilen heyet arasında öne çıkan Çaşnigirbaşı Paşacık Bey oğlu Elvan Bey ve Elvan oğlu Sinan Bey ile İshak Fakih'in hem Germiyanogulları ve hem de Osmanogulları hizmetinde önemli görevler ifa eden şahsiyetler arasında yer aldığı bilinmektedir. Yakub Çelebi'nin veziri Eynehan oğlu Hisar Bey'in de Germiyanogulları'nın en önemli umerâsı arasında zikredilmesi gerekir. Hisar Bey'in oğlu Mustafa Bey ve daha sonraki kuşakların Osmanlıların hizmetinde buldukları açıkça görülmektedir. Osmanlı vezir ailesi olan Çandarlılardan İbrahim Paşa'nın eşinin babası Dede Bali Bey bin Resul Bey bin Çavlu Bey, Germiyanogulları umerâsının en önemlileri arasındadır. Yakub Çelebi tarafından vakfedilmek üzere yapılan temliklerden en ilgi çekicileri, Çelebi Sultan Mehmed ve II. Murad'ın ilk yıllarının vezir-i âzamı Bayezid Paşa ve Osmanlıların en ünlü âlimlerinden olan Molla Şemseddin Fenârî adına yapılanlarıdır. Uşak'taki Kayırhan Köyü'nün Aydınoglu İsa Bey tarafından vakfedilmesinden sonra,

37 Türkiye'de tesbit edilmiş olan en eski Türkçe kitâbede Şah Çelebi'nin bugüne kadar adı bilinmeyen bir oğlunun Seyyid Gazi Türbesi adına vakıf tahsis ettiğini göstermektedir. *"Sebeb-i Şer'i oldur ki, satun aldı Kurd Abdal ibn Cihandâr Süleyman Şah ibn Mehmed Bey, Akbunar adlu bir mezrâ'yı hududları tayin, hadd-i evvel Akçabel'dür Çeriaşu'ndan sınırdur, hadd-i sâni Aşçabend nâm bende. Hadd-i sâlis bend-i mezbûrdan Akbunar'a. Şehede bi mâ filî Mevlana Kasım ibn Mesud."* Vakfiye ve değerlendirmesi için bkz. Mehmet Tütüncü, "Seyitgazi Kurd Abdal Vakfiyesi-1369 Yılı", *Tarih ve Düşünce*, (Mayıs) 2015, s. 16-23.

Şah Çelebi ve Yakub Çelebi tarafından da onaylanması aşağıda ele alınacağı üzere beyliklerin menşei üzerine üretilebilecek yeni fikirlere ilham kaynağı teşkil eder. Anadolu ve Balkanlarda adlarına kurulan zaviyelerle ünlenmiş olan Genç Baba, Koyun Baba, Ali Koçî Baba, Çiledar Derviş, Gökbaşı Abdal gibi erenlerin izlerine Germiyanoğulları'nın hâkimiyet sahasında da rastlanması çalışmayı daha kapsamlı bir hale getirmektedir. Çalışmanın bundan sonraki bölümü, büyüteç tutulan bu vakıflarla beraber, çok daha fazlasını da ele alacaktır.

Germiyanoğulları Evkâfı

Erken Dönem Germiyan Evkâfı

Kütahya Sancağı evkaf defterinin incelenmesinden Germiyanoğulları ile ilgili pek çok vakfa rastlamak mümkün olmakla beraber, beyliğin kurucusu Yakub Bey bin Alişir ve oğlu Çağşadan Mehmed Bey ile ilgili defterde hiçbir vakıf kaydı yoktur. Yukarıda da değinildiği üzere yalnızca “*Hacım Sultan*” zaviyesine ait vakfiyenin tarihine istinaden zaviyenin, Yakub Bey veya Mehmed Bey zamanında kurulmuş olduğu kesindir. Hacım Sultan'a ait vakfiyede, vâkıfın adı *Yakub bin Mehmed* şeklinde zikredilmesine rağmen, *Mehmed bin Yakub* şeklinde algılanması tercihe şâyân bulunmuştur. Ancak, yukarıda izah edildiği vechle vakfın bânisinin belgede geçtiği şekilde I. Yakub Bey bin Mehmed Bey olarak kabul edilebilmesi de mümkündür. Hacı Bektaş Veli'nin müridi olan ve Onunla beraber hacca gittiği için “*Hacım*” ismiyle anılan Kolu Açık Şeyh Receb³⁸ adına Germiyanoğulları zamanında Homa Nahiyesi'nde kurulan zaviyeyi, Gazi Murad Hüdâvendigâr'ın nişanıyla Seyyid Hüseyin tasarruf etmekte iken, vakıf yerden 415 akçe hâsıl sağlandığı anlaşılmaktadır³⁹. Bundan evvel Ankara'da-

38 Hacım Sultan hakkında bilgi için bkz. A. Yaşar Ocak, “Hacım Sultan”, *Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, 14, (İstanbul 1996), s. 505-506; Ocak, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Marjinal Sufilik: Kalenderiler*, Ankara: TTK Yay., 1992, s. 103-110; Menâkıb-ı Hacı Bektaş-ı Veli: Vilâyetnâme, (haz. Abdülbaki Gölpınarlı), İstanbul: İnkılap Yay., 1956, s. 63-66; Hacı Bektaş-ı Veli Velâyetnâmesi (nşr. Bedri Noyan), Aydın: Doğu Mat., 1986, s. 400-419.

39 VGMA, Mücedded Anadolu, D. 592, s. 139/116; TADB. TTD. EV. 560, v. 251a.

ki Kızıl Bey Camii minberini 1299 yılında tamir ettirdiği belirtilen Yakub Bey'e dair tesbit edilebilen yegâne evkâf kaydı budur.

Yapılış tarihi 1314 olması hasebiyle Germiyanogulları Beyliği'nin kurucusu Yakub Bey'in zamanına yerleştirilen Vacidiye Medresesi, Mübarizüddin Umur bin Savcı tarafından bina edilmiştir. Köprülü'nün Lala Şahin Paşa'nın dedesi ve babası olup, Bolu taraflarında faaliyet gösteren Umur Bey ile karıştırdığı bu kişinin, Osman Gazi'nin oğlu Savcı Bey'den olan torunu olması kuvvetle muhtemeldir⁴⁰. Savcı Bey'in hayatı hakkında 1304-05 yılında Gazan Han'ın Suriye üzerine yaptığı sefere babası Osman Gazi tarafından gönderildiği, ancak hava muhalefeti dolayısıyla sefere katılmadan geri döndüğünden başka bir bilgi bulunmamaktadır. Düşüncemize göre, Savcı Bey'in oğlu Umur Bey'in kızı, Germiyanoglu Süleyman Şah ile evlenmiş ve bu evlilikten doğan Yakub Çelebi, son Germiyan Beyi olarak erkek evlâdı olmasına rağmen topraklarını annesi tarafından akrabası olan Osmanlılara babasının siyasetine uygun olarak vasiyet etmiştir. Yakub Çelebi, adını sadece babasının dedesi Yakub Bey'den değil, ayrıca Umur Bey'in oğlu olan dayısı Yakub Bey'den almış olmalıdır. Beyliğin topraklarının, özellikle başkent Kütahya'nın bu vasiyet olayından evvel, Süleyman Çelebi'nin Mevlana Celâleddin'in torunu Mutahhare Hatun'dan doğan kızının Yıldırım Bayezid Hüdâvendigâr ile evlendirilmesi sırasında çeyiz olarak Osmanlılara bırakıldığı bilgisi, evkaf defterindeki kayıtlardan da anlaşılır⁴¹. Alaşehir (Philedelp-hia) cizyesiyle binâ edildiği anlaşılan Vacidiye Medresesi için vakfedilen Seki Köyü'nden, 76 neferden hâsıl olan 15.693 akçe gelir elde edildiği görülür⁴². Kanuni Sultan Süleyman zamanındaki hâsılı ise 7162 akçe olarak belirlenmiştir. Medresede görevli mü-

40 Daha önceki çalışmada Köprülü'nün Aydınoglu Umur Bey'i işaret ettiği bilgisi shven verilmiş olup, Onun Savcı Bey oğlu Umur Bey'i kastettiği burada ayrıca belirtilmelidir. Ancak her halükârda iki Umur Bey farklı kişilerdir. Bkz. Turgut, "Vakıf Belgeleri Işığında Umur Bey ve Lala Şahin Paşa'nın Menşei ve Osmanlılar ile İttifakına Dair", s. 4.

41 Varlık, *Germiyanogulları Tarihi*, s. 45, 67, 97, 131, 133; İ. Çiftçioğlu, "Germiyanogulları Dönemi Kütahya Medreseleri", s. 165-166.

42 TADB. TTD. EV. 560, v. 1b-2a.

derris için ayrıca Yakub Bey'in İmareti'nden beş, Eğrigöz (Emet) cizye gelirinden ise altı akçe tahsis edildiği anlaşılmaktadır. Medrese adını bilinen ilk müderrisi Horasanlı Mevlana Abdulvacid bin Mehmed'den almıştır⁴³.

Kütahya'daki Balabaniyye Medresesi'nin ise, Taş Medrese'deki ifadelerden hareketle II. Yakub Çelebi'den daha önce kurulan bir vakıf olduğu kesindir. Bânisi ve hangi dönemde yapıldığı hakkında bir bilgi bulunmayan Balabaniyye Medresesi'ne ait vakıf kayıtlarına göre, medreseye akar olarak bağlanan çok sayıda zemin ve öşründen cihet-i müderris için 5053, cihet-i talebe için ise 1800 akçe senelik tahsisat bağlandığı anlaşılmaktadır. Vakfın toplam gelirinin 6853 akçe olduğu bu şekilde anlaşılır. Vakfın toplam gelirinin 3600 akçesinin Yakub Çelebi Evkâfı'ndan sağlandığı kaydedilmiştir. Kanuni Sultan Süleyman devrine ait evkâf defterinde ise, vakfın toplam hâsılının 1882 akçe olarak gösterilmesi, müderris için Yakub Çelebi Vakfı'ndan ayrılan tahsisatın dahil edilmesinden kaynaklanmış gibi görünmektedir⁴⁴.

Yakub Bey'in oğlu Musa Bey'in, 1364 yılında Hamidoğulları'nın merkezi Eğirdir'de binâ ettirdiği mevlevihâne de erken dönem Germiyanoğlu evkâfı arasında sayılabilir. Eğirdir'de peynir pazarı, bedesten, kemer kapı ve kale duvarı, su hududu içinde kalan emlak, Musa Bey tarafından Eğirdir Mevlevihânesi'nde oturan bekar Mevlevi fukarasına günde 18, müteveliye ise günde iki dirhem gümüş verildikten sonra bakiyesi Medine-i Menevvere fukarasına gönderilmek şartıyla vakfedilmiştir⁴⁵.

Şah Çelebi Dönemi Evkâfı

Germiyanoğulları ile ilgili vakıf kayıtları "*kadimden*" tâbir olunan

43 TADB. TTD. EV. 560, v. 1b-2a; İsmail Çiftçioğlu, "Germiyanoğulları Dönemi Kütahya Medreseleri", s. 165-166.

44 TADB. TTD. EV. 560, v. 2a-b; İsmail Çiftçioğlu, "Germiyanoğulları Dönemi Kütahya Medreseleri", *Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 15, (Ağustos 2006), s. 167.

45 Afyon Müzesi, Kadı Sicilleri, No: 505/144; Süleyman Gönçer, "*Değerli Bir Belge Bir Vakıfnâme*", Afyon: Taşpınar Halkevi Mecmuası, S. 89-91, (Afyon 1942), s. 110-113; M. Ç. Varlık, *Germiyanoğulları Tarihi*, s. 47-51.

vakıf kayıtları ile beraber bu beylere kadar indirilebilirse de vakıf kayıtlarında ismi zikredilenlerin ilki Germiyanoğlu Süleymanşah olup, sadece bir kayıta “*Süleyman Bey*”, diğerlerinde ise “*Şah Çelebi*” olarak zikredilmektedir. Şah Çelebi’nin adının zikredildiği vakıflarda “*Gazi Hüdâvendigâr zamanında*” ve “*Gazi Hüdâvendigâr ve Bayezid Hüdâvendigâr nişânlarıyla*” gibi ifadelerin varlığı da dikkat çekici olup, Şah Çelebi’nin Mevlana Celaleddin’in torunu Mutahhare Hatun’dan olan kızı Sultan (Devlet) Hatun’un çeyizi olarak Kütahya’nın Osmanlılara verilmiş olduğunu kesin olarak gösterir. Şah Çelebi’nin başta kendi türbesine ait vakıf kayıtları olmak üzere Kula’daki üç vakıfta ismi geçer. Kula’daki Keklik Köyü, Şah Çelebi’nin türbesine vakıfken, Fatih Sultan Mehmed zamanında mensûh olup tımara verilmiş, Sultan Bayezid Han vakfı yeniden mukarrer tutmuştur. Karyede 107 neferin yanısıra 17 nefer Yörük ile toplam 20 adet zeminden hâsıl olan 2428 akçe mukayyedir⁴⁶. Türbe için Burçakadası ve Celal Çiftliği adı verilen yerlerde meskûn olan 13 neferden hâsıl olan 1000 akçe de vakfedilmiştir. Bu vakıf kaydında Süleyman Şah için “*Mevlana Sultan Şah Çelebi*” ve vakfı mukarrer tutan sultanlar için de “*Mevlana selâtin-i mâziye*” ifadeleri oldukça önemli olup, Mevleviliğin Osmanlılar ve diğer Anadolu beylikleri arasındaki derin etkisini göstermektedir. Türbe için vakfedilen bir hamamın harab olduktan sonra ma’mur hale getirildiği belirtilmekte ise de hâsılı kaydedilmemiştir. Türbe’nin toplam vakıf hâsılı 3428 akçedir. Kula’ya bağlı Akçaaydın Köyü’nde Şeyh Tural ve sonra oğlu Şeyh Paşayığıd için vakfedilen bir çiftlik yerden ise 485 akçe hâsıl sağlandığı tesbit edilmiştir⁴⁷. Kula’daki vakıfların en önemlisi Karaca Ahmed dervişleri tarafından tasarruf edilen zaviye vakfıdır. Sultan Orhan zamanının ünlü dervişlerinden Karaca Ahmed neslinden gelen Günyeten Paşa Derviş ve sonra oğlu Mustafa Şeyh tarafından tasarruf edilen Aradı Köyü’ndeki 250 akçe hâsıllı bir çiftlik yerin de kadimden vakıf olduğu belirtilmekte ise de, vakfı bu dönemde

46 TADB. TTD. EV. 560, v. 184b-185b.

47 TADB. TTD. EV. 560, v. 186b.

tarihlendirmek oldukça mümkün görünmektedir⁴⁸. Kula'daki vakıfların toplam hâsılı 4163 akçe olarak hesaplanmaktadır.

Şah Çelebi'nin imzasının bulunduğu vakıf kayıtlarına Kütahya başta olmak üzere, sancağa bağlı Armutdili, Arslanili, Sazanos, Altuntaş, Gediz, Simav, Küre ve Selendi, Uşak, Honaz, Homa ve Geyikler (Dinar) nahiyelerinde de bolca rastlanmaktadır. Örneğin; Kütahya'ya tâbi Merdekçelü Köyü'nde Şeyh Murad ve Şeyh Turhan'a kadimden vakıf olan yerden 240 akçe hâsıl sağlandığı tesbit edilmektedir⁴⁹. Şah Çelebi'nin Armutdili'nde de üç adet vakıf için biti verdiği anlaşılmaktadır. Armutdili'ne tâbi Seydiköyü de Mehmed Seydi ve Ali Seydi için Şah Çelebi ve Gazi Murad Hüdâvendigâr nişanları ile vakfedilmiş olup, 42 neferin meskûn olduğu köyde 1818 akçe hâsıl mukayyedir. Neferlerden sekizi "vakf-ı evlâd" şeklinde kaydedilmiştir⁵⁰. Süleyman Şah Çelebi'nin Hüseyin Seydi için 53 neferin meskûn olup, 3595 akçe hâsılı ile mukayyed olan Kalınviran'a bağlı Şeyh Ömer Köyü'nü vakfettiği ve vakfı, Gazi Hüdâvendigâr'ın da müsellemler tuttuğu anlaşılmaktadır. Köyün tasarrufu Hüseyin Seydi'den sonra oğlu Bektaş Seydi'ye intikal etmiştir⁵¹. Hüseyin Seydi için 43 nefer ile mütemekkin olup, 2496 akçe hâsılı olan bir köy ile 17 nefer ile mütemekkin olup, 796 akçe hâsılı olan Kavacık Köyü de vakfedilmiştir⁵². Kayaca Köyü'nde Şeyh Aşıklu için Şah Çelebi nişanı ile vakfedilen yerden de 432 akçe hâsıl sağlandığı anlaşılmaktadır⁵³. Armutdili'ndeki vakıfların toplam hâsılı 9137 akçeyi bulmaktadır.

Şah Çelebi nişanı ile Arslanili'nde tesbit edilen vakıfların adeti ise dördüttür. Arslanili'ne tâbi Bula Köyü, Süleyman Şah Çelebi tarafından Ahmed Fakih için vakfedilmiştir. Köyde 51 neferin yanısıra

48 TADB. TTD. EV. 560, v. 187a.

49 TADB. TTD. EV. 560, v. 13a.

50 TADB. TTD. EV. 560, v. 13a-b.

51 TADB. TTD. EV. 560, v. 55a.

52 TADB. TTD. EV. 560, v. 56a.

53 TADB. TTD. EV. 560, v. 59b.

12 adet zemin mukayyed olup, köyün hâsılı 4200 akçedir⁵⁴. Bunday Köyü Tekkesi için köyde meskûn olan 98 neferden hâsıl olan 1300 akçe, Süleymanşah Çelebi'nin mektub verdiği anlaşılmaktadır⁵⁵. Kızılca Köyü'nde Şeyh Ali Zaviyesi'ne vakfedilen yerler, Süleymanşah'ın oğlu Yakub Çelebi tarafından Şeyh Ali'nin oğlu Durdu Fakih'e verilmiş olup, 26 neferin kaydedildiği yerlerden sağlanan hâsıl 767 akçedir⁵⁶. Kulaksız Köyü'nde kadimden vakfedilen 150 akçelik İvaz Çiftliği için Süleymanşah Çelebi'nin ve Gazi Hüdâvendigâr'ın nişân-ı hümayûnlarının görüldüğü belirtilmektedir⁵⁷. Arslanili'ndeki dört adet vakfın toplam hâsılı 6417 akçeyi bulmaktadır. Şah Çelebi, Sazanos'ta da iki adet vakıfta zikredilir. Sazanos Nahiyesi'ne bağlı Virancık Köyü'nde 500 akçe hâsıllı bir değirmen ocağı Hacı Ahmed oğulları Hacı Hızır, Hacı Ömer ve Duman'a Süleymanşah Çelebi ve Gazi Hüdâvendigâr nişanlarıyla vakıf olarak kaydedilmiştir⁵⁸. İman Köyü'ndeki bir çiftlik yere ise Şeyh Hayati, Süleymanşah Çelebi ve oğlu Yakub Çelebi bitileri ile mutasarrıf olup, vakfın hâsılı 150 akçe olarak belirlenmiştir⁵⁹. Bu vakıfların toplam hâsılı 650 akçedir. Şah Çelebi, Altuntaş'ta da bir zaviye vakfı yapmıştır. Altuntaş Nahiyesi'ne bağlı Çakırsazı Köyü, kadimden Şah Çelebi, Gazi Hüdâvendigâr ve Bayezid Hüdâvendigâr nişânları ile Seydi Süle oğluna vakıf olup, Timurtaş Paşa bir ara köyü bir kuluna vermişse de kısa süre sonra sahibine geri verilmiştir. Evladdan Hasan Paşa'nın tasarrufunda olan köyde meskûn olan 87 neferden vakıf adına 3541 akçe hâsıl sağlandığı anlaşılmaktadır⁶⁰. Şah Çelebi Gediz'de de iki adet vakıf

54 TADB. TTD. EV. 560, v. 81a-b.

55 TADB. TTD. EV. 560, v. 83a-b.

56 TADB. TTD. EV. 560, v. 84b, 87b-88a.

57 TADB. TTD. EV. 560, v. 86b.

58 TADB. TTD. EV. 560, v. 92b.

59 TADB. TTD. EV. 560, v. 95b.

60 TADB. TTD. EV. 560, v. 104a. Molla Fenâri'nin Hasan Paşa adında bir oğlunun olduğu ve Fenâri adına mülklüğe verilen bir köyün adının "Süleoğlu" şeklinde kaydedildiği hatırlanrsa, buradaki vakfın Fenârizâdelerle ilgili olması kuvvetle muhtemeldir. Fenâri'nin Halil Paşa adındaki oğlunun da Derviş Mehmed adında bir oğlu olduğu ve bunun adına da sancak dahilinde vakıf kaydı bulunduğunu burada belirtmek gerekir.

kaydında zikredilmekte olup, bu vakıfların toplam hâsılı 600 akçedir. Gediz Nahiyesi'nde Şah Çelebi ve Bayezid Hüdâvendigâr nişânı ile Akdanişmend oğlu Fakih elindeki Eskiviran Köyü'ndeki 250 akçelik bir çiftlik de vakıf yazılmıştır⁶¹. Ahi Sinan Köyü'nde Ahi Hoca İsa'nın tasarruf ettiği 350 akçe hâsılı ile mukayyed bir çiftlik yer ve bir pare bağ için Şah Çelebi'nin bitisinin görüldüğü belirtilmektedir⁶².

Şah Çelebi'nin Simav'da da iki zaviye bina ettirdiği görülmektedir. Simav'daki Yeniceköy de Kırkiki Zaviyesi'ne Şah Çelebi ve Gazi Hüdâvendigâr nişânı ile vakıftır. Köyde 119 neferin yanı sıra 18 nefer Yörük'ten sağlanan 7360 akçe hâsıl tesbit edilmiştir⁶³. Aşağıda belirtilen Şeyh Paşa Zaviyesi'nin geliri ile beraber Simav'daki vakıfların toplam hâsılı 8600 akçedir. Şah Çelebi Küre ve Selendi'de iki vakıf için vakıflar düzenlemiştir. Küre ve Selendi Nahiyesi'nde Başkilise adı verilen mezrâ Germiyanoğlu Şah Çelebi tarafından Şeyh Kadem'e vakfedilmiş olup, vakıf yerde 43 nefer mütemekkin olarak kaydedilmiştir. Bu vakıf mezrâ'nın hâsılı ise 748 akçe olarak belirlenmiştir⁶⁴. Çataltepe demekle ma'ruf Gediz Suyu'nda yürür 500 akçe hâsıllı bir değirmen selâtin-i mâziyyeden ve Germiyanoğulları'ndan vakfiyet üzere Şeyh Paşa Zaviyesi'ne vakıf kaydedilmiştir⁶⁵. Simav'daki Şeyh Paşa Zaviyesi için aynı adı taşıyan köydeki 25 neferden hâsıl olan 1240 akçenin de eklenmesiyle toplam gelir 1740 akçe olur⁶⁶. Şeyh Bayezid Paşa adına vakfedilen Yabanlu ve Gebekilise köylerinde 102 neferden hâsıl olan 4500 akçe ve altısı yörük sekiz neferden hâsıl olan 1117 akçe, Akkovanı mezrâ'sından hâsıl olan 752 akçe, 280 nefer Yabanlu Yörük Cemâ'atinden hâsıl olan 6500 akçe ile beraber vakfın toplam

61 TADB. TTD. EV. 560, v. 114a-b.

62 TADB. TTD. EV. 560, v. 117a-b.

63 TADB. TTD. EV. 560, v. 166a-167a.

64 TADB. TTD. EV. 560, v. 174a.

65 TADB. TTD. EV. 560, v. 177b.

66 TADB. TTD. EV. 560, v. 169b.

geliri 13.369 akçe olarak hesaplanmaktadır⁶⁷. Küre ve Selendi'deki vakıfların toplam hâsılı ise, 14.117 akçedir.

Şah Çelebi'nin adı Uşak Nahiyesi'nde altı kez zikredilmektedir. Uşak'a bağlı Saraycık Köyü'nde 300 akçe hâsılıyla mukayyed Halifeoğlu Çiftliği kadimden vakıf olup, vakfiyetin Şah Çelebi tarafından da mukarrer tutulduğu ve Süleyman Çelebi'nin Şeyh Osman ile Şeyh Misafir oğlu Dedeberi'nin ellerine nişân verdiği anlaşılmaktadır⁶⁸. Kırılan Köyü'nde 850 akçe hâsılı ile mukayyed bir çiftlik yer de Şeyh Yaracık için Şah Çelebi ve Bayezid Hüdâvendigâr nişanlarıyla vakfedilmiştir⁶⁹. Adını zaviyeden alan Karaabdal Köyü'ndeki hâsılı 585 akçe olan bir çiftlik de Şah Çelebi ve Bayezid Hüdâvendigâr nişanlarıyla vakıf olup, çiftlikte 16 nefer mütemekkin olarak kaydedilmiştir⁷⁰. Akkilise Köyü'nde hâsılı mukayyed olmayan 20 dönüm bahçe ve 400 dönüm vakıf yer de selâtin-i mâziye ve Germiyanogulları nişânları ile Uşak hâtibi Muslihiddin'e verilmiştir⁷¹.

Burada ele alınması icâb eden en ilgi çekici olan kayıt, *Kuzucuk nâm-ı diğer Kayırhan* adı verilen köyün Ahi Seydi Ahmed'in atası Ahi Seyyid Mustafa için Aydınoglu İsa Bey tarafından vakfedildiğine dair olan vakıf kayıdır. Söz konusu vakıf daha sonra Şah Çelebi ve oğlu Yakub Çelebi tarafından da müsellemlenmiştir. 58 neferin mütemekkin olarak kaydedildiği köyün hâsılı 2235 akçe olup, Molla Şemseddin Fenârî de vilâyeti teftiş ettiği sırada önceki hükümleri onaylamıştır⁷². Vakfın önemi, öncelikle Aydınogulları Beyliği'nin etki alanının Uşak'ı da içine alacak şekilde genişlemiş olabileceğini göstermesinden gelir. Bu kayıt, beylikler arasındaki son derece girift ilişkilerin varlığının bir kanıtı olarak değerlendirilebilir. Bilindiği üzere Gazi Murad Hüdâvendigâr'ın

67 TADB. TTD. EV. 560, v. 175a-177b.

68 TADB. TTD. EV. 560, v. 194a.

69 TADB. TTD. EV. 560, v. 203a.

70 TADB. TTD. EV. 560, v. 204a.

71 TADB. TTD. EV. 560, v. 209b.

72 TADB. TTD. EV. 560, v. 233b.

şehâdetinden sonra İsa Bey, Kocaeli Sancağı dâhilinde Onun ruhu-
na küçük bir vakıf yapmıştır. Bu vakfın Bayezid Hüdâvendigâr'ın
Anadolu seferinden sonraki döneme konumlandırılması ve bu
şekilde durumun doğal karşılanması mümkün olmakla beraber,
Uşak'daki bu kayıt ikinci şıkkı daha kuvvetli hale getirmektedir.
Vakıf köyün adı da son derece dikkat çekicidir. Anadolu'nun pek
çok yerinde Kayır Han adını taşıyan köylerin bulunması ve Ana-
dolu beyliklerinden Mentешеoğulları ve Aydınogulları'nın kuv-
vetle muhtemel onun soyundan geldiğini gösteren vakıf kayıtları,
Uşak'daki bu köyün adının ne kadar önemli olduğunu göster-
mektedir. Uşak Nahiyesi için son olarak Ahi Duman Zaviyesi için
kadimden vakfedilen bir köy için Bayezid Hüdâvendigâr'ın da
nişân verdiği gözönüne alındığında, vakfın en azından Şah Çelebi
devrinde incelenmesi mümkün görünmektedir⁷³. Köyde meskûn
kaydedilen 93 neferden zaviye adına 3650 akçe hâsıl sağlandığı
anlaşılmaktadır. Uşak'ta tesbit edilen altı vakfın toplam hâsılı
8020 akçeyi bulmaktadır.

Şah Çelebi'nin Honaz'da çok önemli bir zaviye için vakıf tertib
ettirdiği anlaşılmaktadır. Honaz Nahiyesi'nde Yalıncağ Baba nes-
linden olan Seydi İsmail'in Gökbaşlı Zaviyesi demekle ma'rif bir
zaviyeyi bina edip, 140 akçe hâsıllı bir çiftlik, 210 akçe hâsıllı yedi
adet zemin ve 20 akçe hâsılıyla Çağlayıkbaşı mezrâ'sında vâki
bağ ve bahçeleri vakfettiği ve zaviyede 14 nefer vakıf evlâdının
yanısıra 13 nefer de zaviye hizmetkâranının meskûn olduğu an-
laşılmaktadır. Gökbaşlı neslinden Hüseyin, Mehmed, Hasan,
Mehmedşah ve Nasuh veled-i Seydi Ahmed'in tasarruf ettiği bağ
ve bahçelerin hâsılı ise belirtilmemiştir. Honaz'daki bu zaviyenin
tesbit edilen toplam hâsılı 370 akçedir. Bayezid Hüdâvendigâr
tarafından Şeyhlü Nahiyesi'ne bağlı 10 neferin meskûn kayde-
dildiği Gökbaşlı Köyü ise daha sonra mahlûl olup, kadılar tara-
fından tasarruf edilmeye başlanmıştır. Köyün hâsılı 659 akçedir.
Gökbaşlı Abdal Zaviyesi adına bir başka kayda Süleyman Paşa
nişanıyla Hüdâvendigâr'a bağlı Akhisar'da da rastlanmakta olup,
hâsılı 1300 akçedir. Gökbaşlı Abdal'ın Süleyman Paşa ve en azın-

73 TADB. TTD. EV. 560, v. 234a.

dan Germiyanolu Süleymanşah Çelebi'ye kadar götürülmesi bu bakımdan mümkündür⁷⁴. Gökbaşı'nun Honaz ve Şeyhlü taraflarından Hüdâvendigâr'a bağlı Akhisar'a geldiği düşünülebilir.

Çopa Deniz olarak da anılan Kavacıkalanı Köyü'nün Murad Hüdâvendigâr nişanıyla Çopa Deniz oğlu Yusuf tarafından tasarruf edildiği tesbit edilmiştir. 26 neferin meskûn olduğu köyün hâsılı 1650 akçedir⁷⁵. Homa'da Gaziviran Köyü'nün yarısı Germiyanolu Süleyman Bey tarafından Şeyh Segid adına vakfedilmiş olup, vakıf çiftliğin hâsılı 250 akçe olarak belirlenmiştir. Germiyanolu diğer vakıflarda "Şah Çelebi" olarak kayıtlı iken, sadece bu vakıf kaydında "Süleyman Bey" olarak zikredilmektedir⁷⁶. Homa ve Dinar'da Şah Çelebi'nin nişanının görüldüğü üç vakfın toplam hâsılı ise 2315 akçedir. Bu şekilde Şah Çelebi zamanında tarihlenirilebilecek olan 30 vakfın toplam hâsılının 41.138 akçe olduğu hesaplanmaktadır.

Germiyanzâde II. Yakub Bey Evkâfı

Son Germiyan Beyi Yakub Çelebi'nin vakıf yapmayı çok sevdiği, hatta bu hususta "Ebu'l-hayrât" unvânı ile anılan Sultan Murad Han ile yarıştığı, Sultan'ın hazinesinden bu husus için destek isteyen Yakub Çelebi için Sultan Murad'ın "*Canâb-ı Hak, bize bir birâder verdi ki kendi vâridâtını sarfettiği gibi bizim hazinemizden de para istiyor*" şeklinde nükte ettiği bilinen hususlardandır. Defterde Yakub Çelebi'nin Kütahya'da bina ettirdiği külliye ile ilgili vakıfları "*Evkâf-ı Germiyanzâde Yakub Çelebi*" şeklinde ayrıca kaydedilmiştir⁷⁷. Yakub Çelebi'nin bu külliyesi için Gediz'e bağlı önceden has olan Demirceviran Köyü, Karaağaç Köyü ve Çomar-Çopar

74 TADB. TTD. EV. 560, v. 241b-242a, 243b, 276a; TADB. TTD. EV. 585, v. 341a; Ö. L. Barkan-E. Meriçli, *Hüdâvendigâr Livası Tahrir Defterleri*, I, Ankara: TTK Yay., 1988, s. 496, V. Turgut, *Osmanlı Kuruluş Coğrafyasında Vakıflar ve Şehirleşme*, Bilecik: Şeyh Edebali Üniversitesi Yay., 2015, s. 73.

75 TADB. TTD. EV. 560, v. 251b.

76 TADB. TTD. EV. 560, v. 252b.

77 Yakub Bey'in Taş Vakfiyesi, imaretine dair vakfiyesi, Afyon'un Kozluca Köyü'nü vakfettiğine dair olan Mevlevihâne vakfiyesi için bkz. M. Ç. Varlık, *Germiyanlı Vakıfları Tarihi*, s. 85-90, 144-150.

köylerini, Armudili'ne bağlı İtlü, Konacı, Akçaayan, Kozluca, Bayramşah, Karkallu, Karaağaç ve Kavacık, Çobanlar, Kendik, Gelincik, Söğüd, Aziz ve Çukurcuk, Sökmen ma'a Opan, Uluköy, Tatlak, Tünder, Karca, Sunukçu, Akbük, Karalar, Bayadlar, Dulşah, Şeyhlü köylerini, Lazıkıyye'de Hoca Ömer Hamamı ve Kadı Hamamı'nı, Dolabviranı mezrâ'asını, Kütahya kâfirinin haracını, imaret civarındaki beş dükkânı, Kütahya'daki Bey Hamamı'nı ve Çifte Hamamı, çeşitli harim ve bahçeleri, Akkilise Köyü'nde kilise bahçesini, dükkân, çayır ve bahçeleri, Ayaşviranı, Sandal, Kavak ve Yaman Ece köylerini, Ilcasu ve Kula'ya bağlı bir köyü, Sazanos'a bağlı bir köyü ve Öyük mezrâ'asını Arslanili'ne bağlı Arslanili Köyü'nü, Altuntaş'a bağlı Çini, Pınarbaşı ve Küre köylerini, Simav'a bağlı Göl Köyü'nü ve şehir içindeki çeşitli mukatâ'a gelirlerini, zemin ve eşcârı ve gebran haracını vakfettiği anlaşılmaktadır.

Bunlardan Gediz'e bağlı olan 18 nefer vergi nüfuslu Demirceviran Köyü 1216, 47 nefer vergi nüfusuyla mukayyed olan Karaağaç 2953 ve 29 nefer vergi nüfusuyla mukayyed olan Çomar ve Çopar 1565 akçe hâsıla sahiptir⁷⁸. Armudili'ne bağlı 48 nefer vergi nüfusuyla mukayyed olan İtlü Köyü 2383⁷⁹, 23 nefer vergi nüfusuyla mukayyed olan Konacı Köyü 3000⁸⁰, 13 nefer vergi nüfusuyla mukayyed olan Akçaayan 1600⁸¹, 56 nefer vergi nüfusuyla mukayyed olan Kozluca Köyü 2173⁸², 24 nefer vergi nüfusuyla mukayyed olan Bayramşah Köyü 1177⁸³, 46 nefer vergi nüfusuyla mukayyed olan Karkallu Köyü 2721⁸⁴, 27 nefer vergi nüfusuyla mukayyed olan Karaağaç ve Kavacık Köyü 2676⁸⁵, 35 nefer vergi nüfusuyla

78 TADB. TTD. EV. 560, v. 126b-127a.

79 TADB. TTD. EV. 560, v. 127b.

80 TADB. TTD. EV. 560, v. 128a.

81 TADB. TTD. EV. 560, v. 128b.

82 TADB. TTD. EV. 560, v. 128b-129a.

83 TADB. TTD. EV. 560, v. 129a.

84 TADB. TTD. EV. 560, v. 129b.

85 TADB. TTD. EV. 560, v. 129b-130a.

mukayyed olan Çobanlar Köyü 1900⁸⁶, 53 nefer vergi nüfusuyla mukayyed olan Kendik Köyü 2740⁸⁷, beş nefer vergi nüfusuyla mukayyed olan Gelincik Köyü 409⁸⁸, 49 neferlik nüfusuyla kaydedilen Söğüd Köyü 3233⁸⁹, beş neferlik nüfusuyla Aziz ve Çukurcuk Köyü 545, 50 nefer vergi nüfusuna sahip olan Sökmen ma'a Opan Köyü 3947⁹⁰, 56 nefer vergi nüfusuna sahip olan Uluköy 5948⁹¹, dokuz nefer vergi nüfusuna sahip olan Tatlak Köyü 756⁹², 40 nefer vergi nüfusuna sahip olan Tünder Köyü 3146⁹³, altı nefer vergi nüfusuna sahip olan Karca Köyü 938⁹⁴, 35 nefer vergi nüfusuna sahip olan Sunukçu Köyü 2627⁹⁵, 29 nefer vergi nüfusuna sahip olan Akbük Köyü 2888⁹⁶, 32 nefer vergi nüfusuna sahip olan Karalar Köyü 2229⁹⁷, 47 nefer vergi nüfusuna sahip olan Bayadlar Köyü 2114⁹⁸ ve 67 nefer vergi nüfusuna sahip olan Dulşah Köyü 6858 akçe hâsıla sahiptir⁹⁹. Atasından miras kaldığı belirtilen Şeyhli Köyü'nün hâsılı ise sadece 50 akçedir¹⁰⁰. 168 neferin mütemekkin olarak kaydedildiği Ayaşviranı Köyü'nde 8746¹⁰¹, 206 neferin mütemekkin olduğu Sandal Köyü'nde 8159¹⁰², dördü Müslüman 198

-
- 86 TADB. TTD. EV. 560, v. 130a.
87 TADB. TTD. EV. 560, v. 130b.
88 TADB. TTD. EV. 560, v. 131a.
89 TADB. TTD. EV. 560, v. 131a.
90 TADB. TTD. EV. 560, v. 131b.
91 TADB. TTD. EV. 560, v. 132a.
92 TADB. TTD. EV. 560, v. 132b.
93 TADB. TTD. EV. 560, v. 132b.
94 TADB. TTD. EV. 560, v. 133a.
95 TADB. TTD. EV. 560, v. 133b.
96 TADB. TTD. EV. 560, v. 133b-134a.
97 TADB. TTD. EV. 560, v. 134a.
98 TADB. TTD. EV. 560, v. 134b.
99 TADB. TTD. EV. 560, v. 135a.
100 TADB. TTD. EV. 560, v. 135b.
101 TADB. TTD. EV. 560, v. 138a-b.
102 TADB. TTD. EV. 560, v. 139a-140a.

neferin mütemekkin olarak kaydedildiği Kavak Köyü'nde 6585¹⁰³, 49 neferin mütemekkin olduğu Yaman Ece Köyü'nde 3292¹⁰⁴ ve 180 neferin mütemekkin olduğu Kula'ya bağlı Havlad? Köyü'nde 8520 akçe hâsıl tesbit edilmiştir¹⁰⁵.

Gazi Murad Hüdâvendigâr zamanında Mahmud Bey tarafından tasarruf edildiği anlaşılan Ilıcasu da Yakub Çelebi tarafından satın alınarak imaretine vakfedilmiştir. 82 neferin yanısıra 37 nefer Yörükân ve 10 adet zeminin kaydedildiği köyün hâsılı ise 4500 akçedir¹⁰⁶. Yakub Çelebi'nin Sazanos'a bağlı bir köyü ve mezrâ'yı da vakfettiği anlaşılmaktadır. Bunlardan 100 neferin yanısıra 46 neferin mütemekkin olduğu köyün hâsılı 6445, 18 neferin mütemekkin olduğu Öyük mezrâ'sının geliri ise 300 akçe olarak belirlenmiştir¹⁰⁷. Arslanili'ne bağlı Arslanili Köyü'nün nüfusu üçü Yörük olan 66 nefer olup, köyde 36 adet de zemin kayıtlıdır. Köyün hâsılı ise 6166 akçedir¹⁰⁸. Altuntaş'a tâbi Çini Köyü'nde 48 neferden hâsıl olan 2059, Pınarbaşı Köyü'nde 36 neferden hâsıl olan 1000, Küre Köyü'nde 65 neferden hâsıl olan 1820 akçenin yanısıra 376 nefer nüfuslu Yörük cemâ'atinden hâsıl olan 8500 akçe vakfa akar olarak kaydedilmiştir¹⁰⁹. Simav'a bağlı Göl Köyü Gazi Hüdâvendigâr zamanında Timurtaş Paşa'nın hassı iken, daha sonra Yakub Çelebi'ye mülklüğe verilmiş ve Yakub Çelebi de vakfetmiştir. Köyde 36 nefer Müslüman, 48 nefer gebran ve 28 adet zemin kayıtlıdır. Köyün Müslümanlardan sağlanan hâsılı 4112 akçedir. Bundan başka çeşitli mukata'a gelirlerinden 19.000, gebran öşründen 3600, armud ve hurma ağaçları ile çayırdan 600, zeminden 200 ve sazlıktan 2400 akçe olmak üzere toplam hâsıl 30.890 akçe şeklinde kaydedilmiştir¹¹⁰.

103 TADB. TTD. EV. 560, v. 140a-b.

104 TADB. TTD. EV. 560, v. 141a.

105 TADB. TTD. EV. 560, v. 141b-142b.

106 TADB. TTD. EV. 560, v. 143a-b.

107 TADB. TTD. EV. 560, v. 144a-145a.

108 TADB. TTD. EV. 560, v. 145b-146a.

109 TADB. TTD. EV. 560, v. 146b-148b.

110 TADB. TTD. EV. 560, v. 149b.

Yakub Çelebi'nin Lazkiye'de Bayezid Hüdâvendigar'ın İnanç Bey'in oğlu Murad Arslan'ın oğlu İshak Bey'den satın aldığı Hoca Ömer Hamamı'nın Mehmed Çelebi tarafından kendisine bağışlanması üzerine, 9500 akçe hâsılıyla mukayyed olan mezkûr hamamı da vakfettiği anlaşılmaktadır. Dolabviranı mezrâ'sı ve bağların da aynı minval üzere Yakub Çelebi vakfına dâhil olduğu ve bunlardan 800 akçe hâsıl sağlandığı görülmektedir¹¹¹. Yakub Çelebi'nin kızkardeşi olan Sultan Hatun'un Lazkiye'de Kadı Hamamı olarak da adlandırılan hamamının da Sultan Hatun'un ölümünden sonra vakfedildiği ancak daha sonra hamamın harab olduğu belirtilmektedir¹¹². Kütahya'da Aksu ayağında bir ara harab olan bir değirmenden 100, Kütahya kâfiri haracından sağlanan 7580, Kütahya'daki imaret civarındaki beş dükkândan 260, Yakub Çelebi'nin Bey Hamamı'ndan 3600, çeşitli bahçe, harim vesaireden sağlanan 5040, Kütahya'daki Çifte Hamam'dan 4680, Akkilise'deki kilise bahçesinden 380, Bölücek Köyü ve şehir arasındaki yerden 300 ve diğer dükkân, çayır ve bahçelerden ise 480 akçe de vakfın akar kalemleri arasında yer almaktadır¹¹³. Yakub Çelebi'nin bütün bu sayılan vakıf gelirlerinin toplamı 190.000 akçenin üzerindedir. Bu rakama Yakub Çelebi tarafından bitileri verilip, aşağıda ele alınan çeşitli zaviye, mescid ve evlatlık vakıfları dahil değildir.

Defterde bu akarın masraf kalemleri de ayrıntılı olarak kayıtlıdır. Buna göre; müderrise günde 30 akçe, talebeye ayda dokuz akçe, tevliyete günde bir akçe, imaret mütevellisine günde 30 akçe, meşîhâta günde beş akçe ve galleden 32 kile buğday ve 32 kile arpa, nezârete günde 10 akçe, kitâbete günde beş akçe ve galleden 32 kile buğday ile 32 kile arpa, imamete günde üç akçe, müezzine günde iki akçe, Armudili câbisine günde dört akçe ve galleden bir müd, Simav ve Ilcasu câbisine günde dört akçe ve galleden bir müd, Kula, Lazkiye ve Sandıklı câbisine günde dört akçe ve galleden bir müd, türbedara günde iki akçe ve galleden iki müd, kayyuma günde bir akçe ve galleden bir müd, te'zine günde iki

111 TADB. TTD. EV. 560, v. 135b.

112 TADB. TTD. EV. 560, v. 136a.

113 TADB. TTD. EV. 560, v. 136b-137b.

akçe ve galleden iki müd, bevvaba günde iki akçe ve galleden iki müd, ahûriye günde iki akçe ve galleden iki müd, ferraşa günde iki akçe ve galleden iki müd, anbariye günde iki akçe ve galleden iki müd, mirâni ve ferhanîye günde üç akçe ve galleden dört müd, vekilharca günde üç akçe ve galleden iki müd, kâşe şû ve gendümkûb günde iki akçe, güllâbiye günde iki akçe ve galleden iki müd, iki nefer tabbâhine günde dört akçe ve galleden iki müd, iki nefer habazîn için günde bir akçe ve galleden dört müd, 30 nefer eczâdutân için günde bir akçe, Vacidiyye Medresesi müderrisi için günde sekiz ve talebesi için günde yedi akçe, Balabaniyye Medresesi müderrisi için günde 10 ve talebesi için günde beş akçe, Yıldırım Han Camii imam ve hatibi için günde altı akçe, Ermiryan Camii için günde bir akçe, Çavdarhisarı Camii için günde iki akçe, Arslan Ata Camii, Çini Köyü Camii ve Kavad Köyü Camii için günde üçer akçe, Kula'daki Kötek Camii için günde dört akçe, Kötek Camii kâtibine günde iki akçe, Göl ve Simav korucusuna günde bir akçe tayin edilmiştir¹¹⁴.

Bunun yanında "matbah-ı imaret" başlığı altında bazı masraf kalemleri de deftere kaydedilmiştir. Buna göre; güşt bahası için yevmi 100, ramazan aylarında ard (buğday) taamı için yevmi 45, taam-ı heriseye ayrılan revgân-ı sade için 30, imaret fırını matbahının hizmeti ile mescid ve nanhanenin şem bahası için senevî 4800, fülful, nemek, piyaz ve nohud için senevî 2400, aşure günlerinde abidîn ve selâtin için 8000, misafir harcı için yevmî 35, ekmek için ayrılan hıntaya senevî 150, çorba için ayrılan hıntaya senevî 24, misafirlerin aşiyânı için cev bahası senevî 3000, revgan harcı için senevi 1000, revgân ve kırkat-ı müteferrika ve mihman-ı vakıf için de 3000 akçe belirlenmiştir¹¹⁵.

Yakub Çelebi'nin külliyesi için vakfedilen akarâtlardan başka, Onun mektubuyla vakfedilmiş olan pek çok zaviye ve mescid vakfı da bulunmaktadır. Nefs-i Kütahya'da Şeyh Muhammed ve Hacı Cafer için vakfedilen yerler için Yakub Çelebi'nin mektub

114 TADB. TTD. EV. 560, v. 150b.

115 TADB. TTD. EV. 560, v. 150b-151a.

verdiği belirtilmektedir¹¹⁶. Selendi Nahiyesi'nde 212 akçe hâsılı ile mukayyed bir yer de Yakub Çelebi tarafından Bayezid, Veli ve Ali nam kimseler için vakfedilmiştir¹¹⁷. Kula'ya bağlı İsaköy'de 14 neferden hâsıl olan 666 akçelik bir yeri Dursun veled-i Durdu için¹¹⁸, Gözdepesi demekle ma'ruf 250 akçe hâsılı bir çiftlik yeri Şeyh Davud oğlu Şeyh Eynebeyi ve hâsılı kayıtlı olmayan Yortu-oğlu mezzârâ'sı Satarlu Derviş adına Yakub Çelebi tarafından vakfedilmiştir¹¹⁹. Uşak'a bağlı Gökçeöz Köyü, Yakub Çelebi tarafından Hacı Evdadca Zaviyesi'nin şeyhi olan Haydar Fakih'e vakfedilmiş olup, 24 neferin meskûn olduğu köyden 1800 akçe hâsıl sağlandığı tesbit edilmektedir¹²⁰. Yakub Çelebi, Karaabdal Köyü'nde 400 akçelik bir çiftliği de Şeyh Mustafa Zaviyesi için vakfetmiştir¹²¹. Yakub Çelebi, H. 795/M. 1392 tarihinde Mevlana'nın torunu Sultan Veled'in oğlu Bahaüddin Mehmed oğlu Mehmed için de Afyon'da bir mevlevihâne binâ ettirmiş olup, vakfiyede isimleri ve sınırları zikrolunan beş yerdeki araziyi mevlevihâne için vakfetmiştir¹²². H. 825/M. 1422 tarihini taşıyan başka bir vakfiyeye göre ise, Afyon'un Sincanlı Nahiyesi'ne bağlı Gezler Köyü'nü Mevlana Adil Çelebi'nin oğlu Cemaleddin Çelebi adına vakfettiğine dair bir vesika da yayımlanmıştır¹²³. Şuhud'a bağlı Seydiköy'ü de Sinan oğlu Şeyh Halil'e vakfettiğine yukarıda değinilmişti.

Yakub Bey'in oğlu Babuk Bey¹²⁴'in, Ak Kazası'nda 1419 yılında

116 TADB. TTD. EV. 560, v. 47a.

117 TADB. TTD. EV. 560, v. 178a.

118 TADB. TTD. EV. 560, v. 182a.

119 TADB. TTD. EV. 560, v. 187b-188b.

120 TADB. TTD. EV. 560, v. 191b.

121 TADB. TTD. EV. 560, v. 238b.

122 VGMA, Mücedded Anadolu, D. 9, s. 103/96; M. Ç. Varlık, *Germiyanoğulları Tarihi*, s. 82.

123 VGMA, Mücedded Anadolu, D. 19-605, 253/340; F. N. Uzluk, "Germiyanoğlu Yakub II. Bey'in Vakfiyesi", s. 86. Yakub Bey'in bu vakfı, babası Şah Çelebi'nin Mutahhare Hatun'dan doğan oğlu Hızır Paşa'nın soyundandır.

124 Babuk Bey'in bir vakfiyede babasının adı Süleyman Bey şeklinde kaydedilmiş olup, esasen Süleyman Bey'in torunu olduğu anlaşılmaktadır. Bkz. VGMA, D. 1255, s. 348; Uzunçarşılı, *Kitâbeler*, II, Ankara: Mearif Nezareti Yay,

yaptırıldığı mescidin yanısıra, Simav'da da Ulucami ve hamam bina ettirdiği anlaşılmaktadır. Babuk Bey'in babasının adı kaynaklarda Yakub Bey ve Süleyman Bey şeklinde geçmektedir. Bu isimler, Babuk Bey'in son Germiyan beyi II. Yakub Bey'in oğlu olduğunu düşündürür. Adına düzenlenen vakfiyenin tarihi ise H. 835/M. 1431'dir. Vakfiyede Babuk Bey, *umerâ-i izâmın en şereflişi, kuberâ-i kiramın en kerimi* şeklinde tavsif edilmiştir. Evkâf defterinde Ak Kazası'ndaki mescidi için vakfettiği Eğrigöz'ün nefsi Emed'de 141 neferin yanında 46 neferin de hariçten meskûn olarak kaydedildiği anlaşılmaktadır. Beş adet de zemin kaydının bulunduğu Ak nefsinin hâsılı 7570 akçedir. Bu hâsılın masraf kalemleri de defterde kaydedilmiştir. Buna göre; hitâbet ve imâmete günde beş, revgân-ı çerağ ve hasıra günde dört ve mescid ile dükkanların rakabesine günde bir akçe tayin edildiği anlaşılmaktadır. Vakfiyede hatib, müezzin, imamın cihetleri ile mescid ve dükkanların rakabelerine günlük birer dirhem, muarrife ve revgân-ı çerağa yarımşar dirhem tayin edilmiştir. Vâkif ayrıca, kandilciye senevî 40, beş nefer hâfıza senevî 1000 dirhem tayin ederek, hâfızların 15 günde bir hatim indirmelerini şart etmiştir. Vakfın tevliyeti ve nezareti evlada meşrût olup, Babuk Bey'in oğullarının ismi Murad Bey Çelebi ve İsmail olarak geçer¹²⁵. Babuk Bey'in, Kilise Köyü'nde bina ettirdiği zaviye, evler ve ahır için ashâb-ı hayrât tarafından da koyun, sığır, davar, tepsi ve sahan gibi bakır avâdanlıklar ile bazı mülk yerlerini vakfettikleri görülmektedir. Babuk Bey, burada Babuk Dede olarak kaydedilmiş olup, vakfın hizmetkârı olarak Veli ve Derviş adında iki kişi kayıtlıdır¹²⁶.

Yakub Bey'in Bazı Vüzerâ, Ümerâ ve Ulemâya Verdiği Temliknâmeler

Yakub Çelebi nişanıyla umerâ ve ulemâ sınıfından bazı ünlü simâlar adına da temliknâmeler düzenlendiği ve bunların da mülklerini vakfettikleri müşahede edilmektedir. II. Murad ve Fatih Sultan Mehmed döneminin ünlü âlimi Molla Şemseddin

1929, s. 233.

125 TADB. TTD. EV. 560, v. 157a-158a; VGMA, D. 1751, s. 151.

126 Ö. L. Barkan, "...Kolonizatör Türk Dervişleri", s. 310.

Fenâri, Çandarlı Ali Paşa'nın dünürü ve İbrahim Paşa'nın kayın-pederi Çavlu Bey oğlu Resul Bey'in oğlu Dedebâli Bey ile Çelebi Sultan Mehmed ve II. Murad'ın Vezir-i Âzam'ı Bayezid Paşa bu kişiler arasında en dikkat çekici olanlarıdır.

Molla Şemseddin Fenâri, Yıldırım Bayezid ve oğullarının dönemi ile Sultan II. Murad döneminin ilk yıllarını görmüş ve Osmanlı Devleti'nin ilk Şeyhü'l-İslam'ı olma şerefine ermiştir. Alaüddin Ali bin Ömerü'l-Esved, Somuncu Baba olarak nâm salan Cemaleddin Aksarayî gibi âlimlerden dersler alan Şemseddin Fenârî'nin Yıldırım Bayezid'in şahitliğini cemaat namazlarını terk ettiği gerekçesiyle kabul etmediği, Timur'a karşı alınan Ankara Savaşı'nın hemen öncesinde veya sonrasında Karamanoğulları topraklarına gelerek bu aileden Gül Hatun ile evlendiği bilinmektedir. Çandarlı İbrahim Paşa ile yakın ilişkiler kurmuş olan Fenârî'nin, Hacı İvaz Paşa'nın gözlerine mil çektirilmek suretiyle siyasi arenadan düşürülmesinde önemli bir etkisinin olduğu belirtilir. Molla Fenârî'nin Yusuf Bali, Ahi Yusuf, Hasan Paşa, Halil Paşa, Mehmedşah ve Ümmügülsüm isminde çocukları bilinmekte olup, bunlardan ilk ikisinin aynı kişi olması da muhtemeldir. Yusuf Bali, kazaskerlik makamına kadar yükselmiş ve Kütahya evkâf defterlerindeki kayıtlardan anlaşılacağı üzere vilâyetin Osmanlılara tam olarak geçmesinden sonraki ilk teftişini gerçekleştirmiştir. Fenârizâdelerden çıkan önemli şahsiyetlerin umumiyetle Yusuf Bali kolundan olduğu bilinir. Mehmedşah, Sultaniye Medresesi'nde müderrislik yapmış olan zeki bir zât olup, vefat tarihi ihtilaflıdır. Fenârî'nin Halil Paşa kolu hakkında da defterde önemli bilgiler bulmak mümkündür. Halil Paşa'dan olan bu kol, Derviş Mehmed'in oğulları Gül Abdal, Ahmed ve Halil üzerinden devam etmiş, bunlardan Gül Abdal'ın Ali ve Hamza adında iki, Ahmed'in ise Mehmed, Hüseyin ve Solak adında üç oğlu kaydedilmiştir. Bunlardan Solak'ın XVII. yüzyılda "Solakzâde" şeklinde kaydedilen zâtlardan birinin üst atası olduğu üzerinde düşünülebilir. Ailenin kaydedilen son üyesinin ismi İnebey olarak kaydedilmiştir¹²⁷. Fenârî'nin hizmet ettiği dönemlerde Teke

127 Aydın Yıldırım-Edip Yılmaz, "İlk Osmanlı Şeyhülislamı Molla Fenâri",

Beyi ve Germiyanoğlu II. Yakub Bey'den de iltifat gördüğü vakıf kayıtlarından anlaşılmaktadır¹²⁸. Molla Fenâri için Kütahya'da üç köy temlik edilmiştir. Kalınviran Nahiyesi'ndeki Süleoğlu Köyü, Hüdâvendigâr zamanında Karsakoğlu'nun mülkü iken Yakub Çelebi, Molla Şemseddin Fenârî'ye temlik etmiştir. Köyde 42 nefer meskûn olup, dokuz adet de zemin tesbit edilmiştir. Köyün hâsılı 3141 akçedir¹²⁹. Hüdâvendigâr zamanında Ömeroğlu İdris'in mülkü olan İnegazi Köyü de Yakub Çelebi tarafından Şemseddin Fenârî'ye temlik edilmiş olup, 68 nefer ile meskûn olan köyün hâsılı 2478 akçe olarak belirlenmiştir¹³⁰. Yine Hüdâvendigâr zamanında Kütahya Kadısı'nın tasarrufunda olan Alağaç Köyü de Yakub Çelebi tarafından Şemseddin Fenârî'ye temlik edilmiştir. 64 nefer ile meskûn olan köyde sekiz adet de zemin kaydedilmiş olup, köyün hâsılı 3315 akçedir¹³¹. Böylece, Molla Fenârî'nin üç adet vakıf köyünün toplam hâsılının 8934 akçe olduğu hesaplanmaktadır.

Amasya'da Yahşi Bey'in oğlu olarak dünyaya gelen Celaleddin Bayezid Paşa, Yakub Bey'in temliknâme verdiği kişilerden olup, bu temliğin Karamanoğulları'na karşı hem Bursa ve hem de Germiyan topraklarını yağmadan kurtarmak için yaptığı seferdeki başarısı üzerine yapıldığı anlaşılmaktadır. Bursa ve Amasya'da hayır eserleri vücuda getirmiş olan Bayezid Paşa, Fetret Devri'nde devletin yeniden toparlanmasında büyük hizmetleri geçen, Şeyh Bedreddin İsyanı'nı bastıran ancak, II. Murad'ın saltanatının ilk

Diyanet İlmî Dergi, (Temmuz-Ağustos-Eylül 1995), C. 31, S. 3, s. 71-77; Taşköprizâde, Şaka'ikü'n-Nu'maniyye, (trc. Muhammed Mecdi Efendi), İstanbul 1269/1852, s. 47-48; Hüseyin Hüsameddin, "Molla Fenârî", *TTEM*, S. 16/95, (İstanbul 1926), s. 370-372, 378-379; İ. Hakkı Aydın, "Molla Fenârî", *Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, 30, (İstanbul 2005), s. 245-247; TADB. TTD. EV. 560, v. 229b.

128 BOA. KK. 3357, s. 4; Behset Karaca, *XV. ve XVI. Yüzyıllarda Teke Sancağı*, Isparta: Fakülte Kitapevi, 2002, s. 393; S. Kofoğlu, *Hamidoğulları Beyliği*, s. 317, 351; A. Refik, "Fatih Zamanında Teke-ili", *TTEM*, XIV/2, (9), (İstanbul 1340), s. 70-75.

129 TADB. TTD. EV. 560, v. 49a.

130 TADB. TTD. EV. 560, v. 50a.

131 TADB. TTD. EV. 560, v. 50b.

yıllarında ortaya çıkan Şehzâde Mustafa Çelebi'nin isyanı sırasında Aydınoğlu Cüneyd Bey'in tahrikiyle öldürülen önemli bir devlet adamıdır. Hamza Bey adındaki kardeşi ise, Osmanlı deniz kuvvetlerinde görev almış, 1417'de Venediklilere karşı karada Lapseki'yi savunmuş ve İstanbul Kuşatması'nda Baltaoğlu Süleyman Bey'in yerine donanma kumandanlığına getirilmiştir¹³². Hüdâvendigâr zamanında Süle Bey tarafından tasarruf edilen Karaağaç Köyü, Yakub Çelebi tarafından Bayezid Paşa'ya temlik edilmiştir. Bayezid Paşa'dan kızı Paşa Melek Hatun'a geçen köy, daha sonra Bayezid Paşa'nın kardeşi Hamza Bey'in Bursa'daki İmareti'ne vakfedilmiştir. Köyde 19 neferin yanısıra 12 adet zemin kaydı mevcut olup, köyün hâsılı 2679 akçedir¹³³. Yeni, Çukurca, Kara İsa ve İshaklar ile Şahin Köyü de aynı minvâl üzere Hamza Bey İmareti'ne vakfolmuştur. Bunlardan Yeniköy'de 53 nefer meskûn olup, köyün hâsılı 5766 akçedir¹³⁴. 20 neferin mütemekkin olarak kaydedildiği Çukurca Köyü'nün hâsılı 1356¹³⁵, 43 neferin meskûn olduğu Kara İsa ve İshaklar Köyü'nün hâsılı 2334¹³⁶ ve 21 neferin meskûn olduğu Şahinköy'ün hâsılı 1172 akçe olarak belirlenmiştir¹³⁷. Böylece Vakfın Kütahya'daki akarâtından sağlanan toplam hâsil 13.307 akçe olarak hesaplanmaktadır.

Kütahya'daki umerâdan Çavlu Bey, Germiyanogulları hizmetinde bulunmuş olan aileler arasındadır. Çavlu Bey'in Alaüddin Keykubâd ve Gıyaseddin Keyhüsrev döneminde Sivas Subaşı olan Çaşnigir Mübarüziddin Çavlu Bey ile bir ilgisinin olup-ol-

132 Aydın Taneri, "Bayezid Paşa", *Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, 5, (İstanbul 1992), s. 242-243; Taneri, *Osmanlı Kara ve Deniz Kuvvetleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 1981, s. 149-150; Aşıkpaşazâde, *Tevârih-i Âl-i Osman*, (Atsız Neşri), s. 83, 97, 190; Aşıkpaşazâde, *Osmanoğulları'nın Tarihi*, s. 149, 155-158, 162-165, 288; Neşri, *Cihannüma*, I, s. 403, 407, 557-559; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, I, s. 364-365, 378-379, 543, 553-554, 564.

133 TADB. TTD. EV. 560, v. 53a.

134 TADB. TTD. EV. 560, v. 53b.

135 TADB. TTD. EV. 560, v. 54a.

136 TADB. TTD. EV. 560, v. 54a-b.

137 TADB. TTD. EV. 560, v. 54b.

madığı kesin olarak bilinmemektedir¹³⁸. Tavşanlı'ya bağlı Çukurvıran Köyü, Hüdâvendigâr zamanında Çavlu Bey oğlu Resul Bey'den oğlu Dedebâli'ye miras kalmış olup, Dedebâli tarafından vakfedilen köyü, Yakub Çelebi müselleme tutmuştur. Sultan Murad Han da babası ve Yakub Çelebi'nin mektublarını görüp, mukarrer tutmuştur. Vakıf köy, Dedebâli'nin oğlu Çavlu Bey'in oğlu Mehmed Çelebi tarafından tasarruf edilirken mensûh olup tımara verilmiş, Sultan Bayezid Han vakfı yeniden mukarrer tuttuktan sonra Mehmed Çelebi'den Bayezid Çelebi'ye intikâl etmiştir. Çukurvıran Köyü'nde meskûn olan 140 neferin yanısıra dokuz adet zemin kaydedilmiş olup, köyün hâsılı 5975 akçe olarak belirlenmiştir¹³⁹. Dedebâli'nin hayrâtı için aynı minvâl üzere vakfedilen Pazarköy'de ise 91 nefer ve yedi zemin mukayyed olup, köyün hâsılı 7672 akçedir¹⁴⁰. Vakfa akar kaydedilen Gödeler cemâ'ati 77 nefer olarak kaydedilmiş olup, cemâ'atten 1500 akçe hâsıl sağlandığı anlaşılmaktadır¹⁴¹. Böylece Dedebâli Bey'in üç adet vakıf köyünden sağlanan toplam hâsılın 15.147 akçeyi bulduğu hesaplanmaktadır. Dedebâli'nin asıl adı İsfahan Şah olan Hanım Hatun isimli kızı Çandarlı İbrahim Paşa ile evlenmiş ve bu evliliğinden Mahmud, Mehmed, Fatma ve Hatice isimli çocukları olmuştur. Oğullarından Mahmud Çelebi, Çelebi Sultan Mehmed'in kızıyla evlenmiş, Bolu'da sancakbeyliği yapmış ve bir süre haçlılarca esir edilmişse de yüklü bir miktar fidye karşılığında Edirne-Segedin Anlaşması sırasında kurtarılmıştır. Mahmud Çelebi'nin Bolu'da bir zaviye vakfı olduğu bilinmektedir. Sultanzâde Hanım Sultan'ın Çirmen'deki vakıf köyleri hakkında sınıname kayıtları bulunmakla beraber, köylerin nüfusu ve gelirleri hakkında bilgi mevcut değildir. Vakfiyesi, Allah'a hamd, peygambere salât ile dünya hayatının fâniliği ve ahiret hayatının ebediliği hususlarını edebi bir dille ortaya koyduktan sonra vakfedilen emvâli sıralar. Buna göre; İznik'e bağlı Hasbeyli, Gerede'ye bağlı Çayvıran,

138 Çaşnigir Mübarüziddin Çavlu Bey hakkında bilgi için bkz. İbn Bibi, *El Evâmirü'l-Alâ'iyye...*, s. 427-428, 439, 462, 475-476, 484-487, 510.

139 TADB. TTD. EV. 560, v. 68b-69b

140 TADB. TTD. EV. 560, v. 69b-70a.

141 TADB. TTD. EV. 560, v. 70a.

Avşar, Gonca Aliler, Menkalar, Geçidler, Kabaklar, Sungurlar, Dümenler ve Timurceli Karyeleri, Hayrabolu'ya bağlı Karagür, Şalgamlı ve Yörgüçlü nam karyeler Taşabad Nahiyesi'ndeki Belek Keyogan, Taroma, Melal, Timurtaş, Kuruçay nam karyeleri ve Sonisa'ya bağlı Irak, Bozyaka Yığıç, Kemkez, Ohtab, Yaroba, Morlağan, Yolalı ve Dertlü köyleri ile Kırköprü mezraasını vakfeden Hanım Hatun'un tevliyet ve nezâreti nefsine ve vefatından sonra oğlu Mahmud Çelebi'ye ve aslah-erşed ebnâsına bırakmıştır¹⁴².

Altuntaş Naiyesi'ndeki Sudöküm Köyü ise, Gazi Hüdâvendigâr zamanında Budak Bey'in mülkü iken, Yakub Çelebi yarafından Narcı Turbeyi'ne mülklüğe verilmiş, o da köydeki mescid, zaviye ve kervansarayına vakfetmiştir. Köyde 47 neferin yanısıra 20 nefer yörük taifesi ve 18 adet zemin mukayyed olup, köyün hâsılı 5643 akçedir¹⁴³.

Yakub Çelebi'nin sadece Osmanlı umerâ ve ulemâ sınıfından tanınmış simâlara değil, aynı zamanda öteden beri kendi hizmetinde olan ve Germiyan umerâsı şeklinde tanımlanabilecek ünlü simâlar için de vakıflar düzenlediği görülür. Bunlardan biri Hisarbey olup, Yakub Bey'in veziri olarak görev yapan bu kişinin, Yıldırım Bayezid'in 1390'daki Anadolu harekâtı sırasında Yakub Bey ile beraber İpsala Kalesi'ne hapsedildiği bilinmektedir. Eynehan Bey¹⁴⁴ adında bir gazinin oğlu olduğu anlaşılan Hisar Bey'in dokuz yıl hapiste kaldıktan sonra Yakub Bey ile beraber deniz üzerinden Şam'a geçerek Timur'a iltica etmiş olduğu tahmin edilebilir. II. Yakub Bey'in ikinci defa beylik topraklarına hâkim olmasından sonra Hisar Bey ve çocuklarının Germiyanoglu ve daha sonra Osmanlıların hizmetinde buldukları anlaşılmaktadır¹⁴⁵.

142 TADB. TTD. EV. 572, v. 28a; Uzunçarşılı, *Çandarlı Vezir Ailesi*, Ankara: TTK Yay., 1988, s. 50, 55; TADB. TTD. EV. 548, v. 129a-130a; VGMA, D. 1760, s. 1 (İsfahanşah Hatun Vakfıyesi Sureti); V. Turgut, *Yitirilen Mirasımız: Balkanlarda Kurulan Osmanlı Vakıfları*, Eskişehir: Türk Dünyası Vakfı Yay., 2016, s. 252; Turgut, *Yitirilen Mirasımız: Vize Sancağı Vakıfları*, Eskişehir: Türk Dünyası Vakfı Yay., 2016, s. 114.

143 TADB. TTD. EV. 560, v. 100a.

144 İnebey Subaşı ile bir ilgisinin olup-olmadığı üzerinde durulmalıdır.

145 Âşıkpaşazâde, *Osmanoğulları'nın Tarihi*, s. 135, 402; Varlık, *Germiyanoglu-*

Germiyanoğlu Yakub Çelebi'nin veziri Hisarbeyi Subaşı tarafından bina ettirilen camiine vakfedilen Alayundlu Köyü, Hisarbeyi oğlu Mustafa Çelebi'den sonra sırasıyla babadan oğula Mahmud Çelebi, Mehmed Çelebi ve oğulları Ali Çelebi ve Ahmed Çelebi'nin tasarrufuna geçmiştir. Köyde meskûn olan 64 neferden 9625 akçe akâr hâsıl olmaktadır¹⁴⁶. Hisarbeyi'nin evlâdından Ali Çelebi'nin Uşak'ta bina ettirdiği Alaca Hamam'dan hâsıl olan 240 akçe de Hz. Resûl (s.a.v.) ruhu için vakfedilmiştir¹⁴⁷. Altuntaş'a bağlı Aktar Köyü de Gazi Hüdâvendigâr zamanında Beykum Karaca mülkü iken sonradan Hisarbeyi tarafından satın alınmış, Hisarbeyi'nin oğlu Hacı Bey'den sonra ise Ahmed Paşa'nın mülkü olan köy, Gedik Ahmed Paşa'nın Karahisar'daki imaretine vakfedilmiştir. 61 nefer ile mütemekkin olan köyden vakıf adına 5968 akçe hâsıl sağlandığı anlaşılmaktadır¹⁴⁸.

Süleyman Şah'ın Mutahhare Hatun'dan olan kızı Devlet Hatun'un gelin alayını Gazi Murad Hüdâvendigâr'a getiren ve bundan sonra sarayın çarşnigirbaşısı olan Paşacık Ağa ve oğlu Elvan Bey ile Elvan oğlu Sinan Bey'in evkâfı için de Arslanili'ne bağlı birçok köy vakfedilmiştir. Elvan Bey'in Sinan Bey'den başka iki oğlunun daha olduğu bilgisi Aşıkpaşazâde tarafından veriliyorsa da isimleri belli değildir. Elvan Bey, II. Murad'ın İsfendiyar Bey'in kızı Tacü'n-Nisa Hanım'ı getirmeleri için gönderdiği gelin alayı içinde de yer almıştır¹⁴⁹. Vakıf köylerden 10 neferin meskûn olduğu Derecik-Polad Köyü'nden 650, 26 neferin meskûn olduğu Kozluca Köyü'nden 1164, 49 neferin meskûn olduğu Etyemezler Köyü'nden 1777, 29 neferin meskûn olduğu Kurtleş Köyü'nden 1388, 51 neferin meskûn olduğu Konurlar Köyü'nden 1067, beş neferin meskûn olduğu Karacakaya Köyü'nden 810 akçe olmak

ları Tarihi, s. 69; Varlık, "Germiyanoğulları", s. 34; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri...*, s. 47; Uzunçarşılı, "Germiyanoğulları", s. 769.

146 TADB. TTD. EV. 560, v. 13b-14b.

147 TADB. TTD. EV. 560, v. 239a.

148 TADB. TTD. EV. 560, v. 106a.

149 Aşıkpaşazâde, *Osmanoğulları'nın Tarihi*, s. 119-120, 387; Varlık, *Germiyanoğulları Tarihi*, s. 60, 78, 99.

üzere vakfın toplam hâsılı 6856 akçe olarak hesaplanmaktadır¹⁵⁰. Uşak'a bağlı Halife Köyü'nde meskûn kaydedilen 23 nefer ve 18 adet zeminden hâsıl olan 4959 akçenin de eklenmesiyle vakfın toplam hâsılı 11.815 akçeyi bulmaktadır¹⁵¹.

Kütahya'da Germiyanoğulları zamanına yerleştirilebilecek olan en önemli vakıflardan biri de İshak Fakih'in Kütahya'da bina ettirdiği cami ve medresesidir. İshak Fakih, Süleyman Şah'ın kızı Devlet Hatun'un Bayezid Hüdâvendigâr ile evlendirilmesi sırasında Germiyanoğlu Süleymanşah tarafından Gazi Murad Hüdâvendigâr'a elçi olarak gönderilen ünlü fıkıh âlimidir. İshak Fakih, kendi vakfını evlatlık olarak düzenlemiş olduğu gibi, Germiyanlılar evkafına da mütevellî tayin edilmiştir¹⁵². Hacı Halil'in oğlu olan İshak Fakih¹⁵³, hayrâtı için Karahisar'da toplam hâsılı 8893 akçe olan akârın yanısıra¹⁵⁴ 68 nefer ile mütemekkin olup, 7554 akçe hâsılı olan İnköy¹⁵⁵, 4303 akçe hâsılıyla Çatviran Köyü¹⁵⁶, 400 akçe hâsılıyla Yenice Mezrâ'sı¹⁵⁷, 37 neferin mütemekkin olduğu 4002 akçe hâsılı Ağızviran Köyü¹⁵⁸, 87 neferin mütemekkin olduğu 6303 akçe hâsılıyla mukayyed Altuntaş'a tâbi Küçükköyü

150 TADB. TTD. EV. 560, v. 75a-77a.

151 TADB. TTD. EV. 560, v. 236b.

152 Uzluç, "Germiyanoğlu Yakup II. Beyin Vakfiyesi", s. 91-92; Âşıkpaşazâde, *Osmanoğulları'nın Tarihi*, s. 117, 385; Varlık, *Germiyanoğulları Tarihi*, s. 49, 58, 80, 82, 84, 88, 100, 109, 115, 121, 131-132; İsmail Çiftçioğlu, "Germiyanoğulları Dönemi Kütahya Medreseleri", *Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 15, (Ağustos 2006), s. 169-171.

153 Vakfiye için bkz. VGMA, Mücedded Anadolu, D. 608, s. 296-299. Vakfiyenin sureti için bkz. M. Ç. Varlık, *Germiyanoğulları Tarihi*, s. 150-154. Vakfiyeye göre vakfedilen akarât; Kütahya'ya bağlı İnköy ve Çatköy, Kalınsaz'a tâbi Yoncalu Nahiyesi'ne bağlı Ağızviran, Sincanlı'ya bağlı Kırka Köyü, Kütahya'daki müteaddid araziler ve yine Kütahya'daki müteaddid ve müteferrik dükkanlar şeklinde kaydedilmiştir.

154 TADB. TTD. EV. 560, v. 4a.

155 TADB. TTD. EV. 560, v. 4b.

156 TADB. TTD. EV. 560, v. 5a.

157 TADB. TTD. EV. 560, v. 5a.

158 TADB. TTD. EV. 560, v. 5a-b.

vakfetmiştir¹⁵⁹. İshak Fakih'in vakfı için kaydedilen akarâttan toplam 31.455 akçe elde edildiği hesaplanmaktadır. İshak Fakih Mescidi için de sahib-i hayrât tarafından 2324 akçe hâsılı olan yerler vakfedilmiştir¹⁶⁰. İshak Fakih'in dedesinin adını verdiği Mehmed Çelebi¹⁶¹ adında bir oğlunun da Honaz'da bir hamam bina ettirdiği, kendisinden sonra oğullarına intikal eden bu hamamın Burak Bey oğlu Ömer Bey'e satıldığı ve son olarak Sultan Murad tarafından Honaz Camii'ne vakfedildiği anlaşılmaktadır¹⁶².

Diğer önemli bir kişi, Hüsameddin Baycar'ın neslinden olan Kütahya Subaşı Arslan Bey'dir. Vakfiyesinde "*seyf ve kalem sahibi*" olarak nitelendirilen Arslan Bey'in vakfiye tarihi H. 836 olup, mescid ve türbe için vakfedilen akarât; Tavşanlı'ya bağlı Sorkun, Yanle Köyü'nün altındaki Bölücek Köyü, Karahisar'a tâbi Sincanlı Nahiyesi'ndeki Bolcanam Köyü ve Emet'teki bağlar şeklinde belirlenmiştir. İmarete vakfedilen Sorkun Köyü'nde 28 nefer ve altı zemin mukayyed olup, köyün hâsılı 2451 akçe olarak belirlenmiştir¹⁶³. Vakfiyeden, türbede medfûn vâkîfın ruhuna hatim okuyan kimseye her sene üç dirhem ve 24 ölçek buğday, arpa, darı ve Bölücek karyesinden vakfolunan araziden mütevellinin dilediği yerden bir dönüm arz; cami müezzinine ayda yarım ölçek buğday tayin edildikten sonra baki kalanın ihtiyaç zamanında rakabeye bırakıldığı anlaşılmaktadır¹⁶⁴. Arslan Bey'in, Hüsameddin Baycar neslinden Hamza Bey¹⁶⁵'in kardeşi olduğu tahmin edilmektedir. Bergama'da Karasi neslinden Hamza oğlu Ali'nin, 1475 akçe hâsılı ile mukayyed bir köyü Defterdar Sinan Bey'e sattığına dair vakıf kaydı da bu Hamza Bey'i akla getirmektedir. Biçer'in Harzemşahlar'ın in-

159 TADB. TTD. EV. 560, v. 5b.

160 TADB. TTD. EV. 560, v. 6b.

161 Uzluç, "Germiyanoğlu Yakup II. Beyin Vakfiyesi", s. 92.

162 TADB. TTD. EV. 560, v. 242b.

163 TADB. TTD. EV. 560, v. 71a-b; VGMA, D: 581, No: 270/271.

164 VGMA, D: 581, No: 270/271.

165 Çelebi Memed döneminde Rumeli Beylerbeyi olan Hamza Bey'in Samsun'u ele geçişi hakkında bkz. Aşıkpaşazâde, *Aşıkpaşazâde Tarihi*, (Atsız neşri), s. 94-95; Mehmed Neşrî, *Cihannüma*, II, s. 540-541.

kırızından sonra Selçuklu hizmetine giren bir komutan olduğu bilinmektedir. Hamza Bey'in babasının adı bilinmemekle beraber annesinin Karasioğlu Yahşi Bey'in oğlu Beylerbey'in neslinden olan Kutlu Melek¹⁶⁶ olduğu Tokat'taki mezar taşına istinaden söylenebilir. Bu durum, Karesioğulları'nın soyunu Danişmendlilere bağlayan mezartaşlarının, Tokat'taki Hamzalar mezarlığında bulunmasının sebebine de bir açıklık getirir. Hamza Bey'in Tokat'ta ve Bursa'da da vakıf kayıtlarına rastlanmaktadır. Hamza Bey'in adı bilinmeyen eşinin kardeşi Aydın Bey'in oğlu Yakub Bey'in ise, Mihaloğlu Gazi Ali Bey'in Yahya Bey'den olan Sinan Bey adındaki torununun kızı Oğulpaşa Hatun ile evlendiği ve kızın mihiri için Çalca, İnesi ve Delüoğlu köylerinden, Hamza Bey'in hatununa düşen hisselerin Oğulpaşa'ya verildiği anlaşılmaktadır. Bu kayıtlar, Danişmendlilerin soyundan gelen Karasiler ile Harzemşah bakiyyesi olan Türkmenlerle olan münâsebetini göstermesi bakımından son derece önemlidir. Bu iki ailenin birleşmesinden sonra, Mihaloğulları ile de akrabalık tesis edildiği anlaşılır¹⁶⁷.

Bu noktada Gediz'de bir zaviye vakfı kuran Murad Bey üzerinde de ayrıca durulmalıdır. Gediz Nahiyesi'nde Murad Bey'in bina ettirdiği zaviye adına kadimden vakıf yazılan Akçalan Köyü'nü Ali Fakih ve Yunus adındaki iki zâtın mutasarrıf olduğu ve 121 nefer ile mütemekkin olarak kaydedilen köyün hâsılının 2353 akçe olduğu anlaşılmaktadır¹⁶⁸. Aynı zaviye için 40 neferin yanısıra altı adet de zeminin kaydedildiği Sakir Köyü de vakfedilmiş olup, köyün hâsılı 5182 akçedir¹⁶⁹. Bu şekilde zaviyenin toplam hâsılının 7535

166 Yukarıda ele alındığı üzere Amasyalı Yahşi Bey'in oğlu Bayezid Paşa'nın kızının adının Paşa Melek ve kardeşinin adının da Hamza Bey olduğu burada hatırlanmalıdır. Ancak Karasioğlu Yahşi Han ile Bayezid Paşa'nın babası Yahşi Bey'in aynı kişiler olduklarını iddia etmek için çok daha güçlü delillere ihtiyaç bulunmaktadır.

167 TADB. TTD. EV. 580, v. 131b-132a, 142b-143b, 146a; TADB. TTD. EV. 585, v. 412; Vedat Turgut, "Vakıf Belgelerinde Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Dönemi Aileleri: Malkoçoğulları ve Mihallüler", *Yeni Türkiye, Rumeli-Balkanlar Özel Sayısı*, I, (Ankara 2015), s. 574; Turgut, "Karasi Beyliği", *Anadolu Beylikleri El Kitabı*, Ed. Haşim Şahin, Ankara: Grafiker Yay., 2016, s. 184-185.

168 TADB. TTD. EV. 560, v. 111b.

169 TADB. TTD. EV. 560, v. 113a-b.

akçeyi bulduğu hesaplanmaktadır. Burada zaviyesiyle kaydedilmiş olan Murad Bey'in Germiyanoğulları Beyliği'nin kurucusu Yakub Bey'in kızkardeşi ile Ali Bey'in oğlu olan *Bedreddin Murad Bey* veya Murad Bey'in kardeşi ya da oğlu olan İnanç Bey'in oğlu ve Yıldırım Bayezid'e sattığı hamam dolayısıyla yukarıda anılan İshak Bey'in babası *Arslan Murad Bey* olması ihtimali vardır. Her iki durumda da Arslan Bey imareti ile Murad Bey zaviyesini kuran kişilerin, Ali Bey'in soyundan gelen ve Denizli'de hüküm süren beyliğin başında bulunan kişiler oldukları aşikârdır. Ancak zaviyeyi kuran Murad Bey'in Germiyanoğlu Yakub Bey'in oğlu Babuk Bey'in oğlu olması da ihtimal dâhilindedir.

“Kadimden” Tâbir Olunan Vakıflar

Evkaf tahrir defterinde bunlardan başka kadimden tâbir olunan vakıflar da bulunmaktadır. Bu vakıfların tam olarak ne zaman kurulduğu belli olmasa da Germiyanoğlu zamanında kurulmuş olmaları muhtemel olması sebebiyle burada ele alınmıştır. Bu tür vakıflardan Kütahya Nahiyesi içinde bulunanların sayısı 15'tir. Kütahya'da Hacı Hızır Zaviyesi, kadimden vakıf olarak kaydedilmiştir. Zaviye'nin hâsılı 300 akçedir¹⁷⁰. Bermekviran Köyü'nde İsmail Seydi, Aşık, Mehmed ve Yusuf Seydi için kadimden 682 akçe hâsılı olan çiftlik vakfedilmiştir. Receboğlu yeri olarak kaydedilen 30 dönümlük yerden hâsıl olan 330 akçelik yer de kadimden vakıftır¹⁷¹. Kızılcaviran'da Şeyh Firuz adına vakfedilen yer daha sonra evladı kalmadığından Ahi Baba'ya geçmiş, 6 neferin kaydedildiği vakıf çiftlikten 254 akçe hâsıl sağlandığı tesbit edilmiştir¹⁷². Toyarslan Köyü'nde Şeyh Ömer Çiftliği, Toyarslan Zaviyesi'ne kadimden vakfolup, dört neferin kaydedildiği çiftlikten 580 akçe hâsıl sağlandığı anlaşılmaktadır¹⁷³. Şeyh Altuntaş Zaviyesi de kadimden vakfolup, zaviye için vakfedilen Zeytun Köyü'nün tasarrufu evladdan Şeyh İbrahim'e Murad Han berâti ile verilmiştir. Çavuşköy'de Hoca Fakih adına kaydedilen bir çiftlik yer ve

170 TADB. TTD. EV. 560, v. 12b.

171 TADB. TTD. EV. 560, v. 16a.

172 TADB. TTD. EV. 560, v. 16b.

173 TADB. TTD. EV. 560, v. 17a.

10 dönüm çayırdan 510 akçe hâsıl sağlandığı anlaşılmaktadır¹⁷⁴. Akkilise Köyü'ndeki Çatı Paşa Zaviyesi de kadimden vakıf olup, Mahmud Seydi evladından Muslihiddin ve Pir Mehmed, selâtin-i mâziye ahkâmlarıyla 695 akçelik yerleri tasarruf etmişlerdir¹⁷⁵. Pirlü Köyü'nde Ahi Sökmen Zaviyesi'nin şeyhi Sökmen oğlu Ahi Destan ve sonra oğulları Ali ve Resul'un tasarruf ettiği yerlerden de 300 akçe hâsıl olduğu kaydedilmiştir¹⁷⁶. Şeyh Bayezid'in tasarruf ettiği 272 akçelik bir çiftlik yer, kadimden vakıf olarak nitelendirilmiştir¹⁷⁷. Şeyh Mustafa ve Hacı İlyas'ın tasarruf ettikleri Hızır İlyas Zaviyesi, kadimden vakıf olup, 770 akçe hâsılıyla kaydedilmiştir¹⁷⁸. 110 akçe hâsıllı Hacı Evren Zaviyesi de kadimden vakıftır¹⁷⁹. Kızılcaviran'da Şeyh Ali'nin tasarruf ettiği 850 akçelik bir çiftlik yer de bu cümledendir¹⁸⁰. Aynı köyde Bayrambey Zaviyesi için vakfedilen üç pare yerden de 178 akçe hâsıl sağlanmaktaydı¹⁸¹. Ahi Arslan Zaviyesi için vakfedilen yerden de 110 akçe hâsıl sağlandığı anlaşılmaktadır¹⁸². Kütahya Nahiyesi'nde tesbit edilen bu 15 vakfın toplam hâsılı 5961 akçe olarak hesaplanmaktadır.

Kütahya'ya bağlı Kalınviran Nahiyesi'nde de kadimden tâbir olunan dokuz adet vakıf bulunmaktadır. Bayad Köyü'nde Hacı Mehmed Çitliği de kadimden vakıf olup, Salih Fakih'in tasarruf ettiği çiftliğin hâsılı 250 akçedir¹⁸³. Arslanlı Köyü'ndeki Çiledâr Zaviyesi de kadimden vakıf olup, bunun Hüdâvendigâr ve Vize sancaklarındaki Çiledâr Derviş zaviyeleri ile aynı zâtî işaret ettiği düşünülebilir. Turhan Şeyh tarafından tasarruf edilmeye başlanan

174 TADB. TTD. EV. 560, v. 17b.

175 TADB. TTD. EV. 560, v. 18b.

176 TADB. TTD. EV. 560, v. 19a.

177 TADB. TTD. EV. 560, v. 19a-b.

178 TADB. TTD. EV. 560, v. 21a.

179 TADB. TTD. EV. 560, v. 23a.

180 TADB. TTD. EV. 560, v. 24a.

181 TADB. TTD. EV. 560, v. 25a.

182 TADB. TTD. EV. 560, v. 27b.

183 TADB. TTD. EV. 560, v. 52a.

çiftliklerden 669 akçe hâsıl elde edildiği anlaşılmaktadır¹⁸⁴. Vize nefsindeki Haydarhâne zâviyesi ve Çiledâr Derviş zâviyesine ise sekiz müdlük yer vakfolup, berât-ı pâdişâhi ile Seyyid Kasım mutasarrıftır. Mezkûr yer, Seyyid Kasım'ın ölümünden sonra hâlî kalmıştır. Vakıf için 12 zemin ve bir bahçeden elde edilen 1000 akçe hâsıl kaydedilmiştir. Çiledâr Derviş, ayrıca Göynük'ün Topraköyücek Mezraası'nın vakfedildiği Çiledâr Şeyh vakfını hatırlatmaktadır. Çiledâr Şeyh evlâdından Şaban oğlu Yusuf'un tasarrufunda olan ve daha sonra oğullarından Lütfi, Abdi ve Seydi'nin mutasarrıfı buldukları vakıf için Sultan II. Murad ve Fatih Sultan Mehmed'in nişan-ı şerif verdikleri, son olarak evlâddan Şaban'ın tasarruf ettiği 247 akçelik yere Sultan II. Bayezid'in de mukarrernâme verdiği bilinmektedir¹⁸⁵.

Kaluk Köyü'nde Şeyh Bayezid adına kayıtlı olan bir çiftlik yerden ise 282 akçe hâsıl sağlandığı anlaşılmakta olup, çiftliğin tasarrufu Şeyh'in oğlu Şeyh İvaz ve sonra oğulları Yusuf, Kasım, Ahmed, Bayezid ve Hacı Süleyman'a geçmiştir¹⁸⁶. Okçu Köyü'nde Şeyh Saltuk Zaviyesi için vakfedilen 14 dönüm yer ve iki pare bağdan 150 akçe hâsıl olduğu tesbit edilmektedir¹⁸⁷. Yeniceköy'de Hürremşah Çiftliği de kadimden vakıf olup, hâsılı 232 akçedir¹⁸⁸. Kızıyakub Köyü'nde bir çiftlik yer kadimden vakıf olup, hâsılı 220 akçedir¹⁸⁹. Şahmelik Köyü'nde Şeyh İvaz Çiftliği, Şeyh İvaz Zaviyesi için kadimden vakfedilmiş olup, hâsılı 431 akçedir¹⁹⁰. Gökçek Köyü'nde Sultanşah Fakih için vakfedilen Sultanşah Çiftliği'nin

184 TADB. TTD. EV. 560, v. 57a.

185 TADB. TTD. EV. 548, v. 56b; TADB. TTD. EV. 585, v. 442a; Barkan-Meriçli, *Hüdâvendigâr Livâsi...*, s. 583; Turgut, "XVI. Yüzyılda Tahrir Defterlerine Göre Hüdâvendigâr ve Sultanönü Sancaklarında Abdalâni Rum", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 4, S. 19, (Güz), s. 213; Turgut, *Balkanlarda Kurulan Osmanlı Vakıfları*, s. 290; Turgut, *Yitirilen Mirasımız: Vize Sancağı Vakıfları*, Eskişehir: Türk Dünyası Vakfı Yay., 2016, s. 115.

186 TADB. TTD. EV. 560, v. 58a.

187 TADB. TTD. EV. 560, v. 58b.

188 TADB. TTD. EV. 560, v. 59b.

189 TADB. TTD. EV. 560, v. 61b.

190 TADB. TTD. EV. 560, v. 62b.

hâsılı ise 456 akçedir¹⁹¹. Kalınviran'daki bu dokuz adet vakfın hâsılı ise, 2700 akçeden fazladır. Tavşanlı Nahiyesi'ndeki Akçaşehir Köyü'nde kadimden vakıf olan tek vakıf olan Şeyh Yahşi Çiftliği'nin hâsılı ise 400 akçedir¹⁹².

Arslanili Nahiyesi'nde kadimden tâbir olunan vakıfların sayısı ise 10'dur. Kozluca Köyü'nde bulunan Şeyh Turud Çiftliği kadimden vakıf olup, hâsılı 358 akçedir¹⁹³. Ayaş Köyü'ndeki Şeyh Oruz Çiftliği'nde 26 nefer mukayyed olup, hâsılı sadece 197 akçedir. Ada Köyü'nde Ahi Yusuf Çiftliği de kadimden evlatlık vakıf olup, hâsılı 285 akçedir¹⁹⁴. Bula Köyü'nde 24 neferin meskûn olarak kaydedildiği bazı çiftlikler de İsmail Danişmend için vakfedilmiş olup, çiftliklerin hâsılı 950 akçedir¹⁹⁵. Şeyh Misafir için vakfedilen bir çiftlik yerin hâsılı ise 177 akçedir¹⁹⁶. Mezid Bey Çiftliği de kadimden vakıf olup, hâsılı 545 akçedir¹⁹⁷. Pınarbaşı Köyü'nde Ahi Murad Zaviyesi için kadimden vakfedilen yerden hâsıl olan miktar 227 akçe olarak belirlenmiştir¹⁹⁸. Şeyh Sinan Zaviyesi için vakfedilen çiftlikten 142, Aslıhanlar Köyü'nde Ahi Timurtaş için vakfedilen bir çiftlikten 250, Viranköy'de kadimden vakfedilen İvaz Çiftliği'nden de 250 akçe hâsıl sağlandığı anlaşılmaktadır. İvaz Çiftliği'nin Süleymanşah Çelebi'nin de mektubunun görüldüğü Kulaksız Köyü'ndeki İvaz Çiftliği ile aynı şahıs için vakfedilmiş bir çiftlik olduğu tahmin edilebilir¹⁹⁹. Arslanili'ndeki bu on vakfın toplam hâsılı 3381 akçedir.

Sazanos Nahiyesi'nde kadimden tâbir olunan sekiz adet vakıf

191 TADB. TTD. EV. 560, v. 63a.

192 TADB. TTD. EV. 560, v. 66b.

193 TADB. TTD. EV. 560, v. 74b.

194 TADB. TTD. EV. 560, v. 80a. Molla Fenarînin Ahi Yusuf adında bir oğlunun olduğu bilinmekte ise de çiftliğin bu şahısla ilgili olup-olmadığı hakkında kesin bir şey söylemek mümkün değildir.

195 TADB. TTD. EV. 560, v. 82a.

196 TADB. TTD. EV. 560, v. 82a-b.

197 TADB. TTD. EV. 560, v. 84a.

198 TADB. TTD. EV. 560, v. 85b.

199 TADB. TTD. EV. 560, v. 85b-87a.

tesbit edilmiştir. Sazanos'a bağlı Hacı Köyü'ndeki bir çiftlik, kadimden Kütahya kadıları tarafından tasarruf edilmekte olup, hâsılı 250 akçedir²⁰⁰. Yayıncılar Köyü'nde Şeyhzâde adına bir çiftlik kadimden vakıf olup, hâsılı 250 akçedir²⁰¹. Durşucuk Köyü'ndeki Korca Çiftliği de Kara Danişmend adına kadimden vakıf olup, 300 akçe hâsılı ile mukayyedir²⁰². Gürcü Köyü'nde kadimden bir çiftlik yer vakıf olup, Bayezid Hüdâvendigâr'ın da mukarrer tuttuğu bu vakfın hâsılı da 300 akçedir²⁰³. Şeyh Yahşi adına kayıtlı bir çiftlik yerden ise 350 akçe hâsıl sağlanmaktadır²⁰⁴. İman Köyü'ndeki 100 akçelik Eser Çiftliği de kadimden vakıftır²⁰⁵. Recebler Köyü'ndeki 370 akçe hâsılıyla mukayyed olan İbikler Çiftliği de Hakkı Ata için vakfedilmiştir²⁰⁶. Eskibey Çiftliği de Ahmed Fakih için vakfedilmiş olup, hâsılı 250 akçedir²⁰⁷. Bu vakıfların toplam hâsılı ise 2170 akçedir.

Altuntaş Nahiyenin'de ise kâdimden tâbir olunan 11 adet vakfın da Germiyanoğulları zamanına oturtulması mümkündür. Altuntaş Nahiyesi'nde de Şeyh Yakub oğlu Şeyh Ertürk adına 120 akçe hâsılıyla bir çiftlik yer kadimden vakıf yazılmıştır²⁰⁸. Karkı Köyü'nde Hacı Eyüb adına kayıtlı bir yer ve çayırdan hâsıl olan 277 akçe de kadimden vakıftır²⁰⁹. Karkacık Köyü de Resul Baba Zaviyesi adına kadimden vakıf yazılmış olup, zaviyeye evladından Hayran Seydi oğlu Canpaşa Seydi, Sultan Mehmed nişanıyla mutasarrıf kaydedilmiştir. Köyde 13 neferin yanısıra 23 adet zemin kaydedilmiş olup, köyün hâsılı 1224 akçedir²¹⁰. Eyneköyü'nde 350

200 TADB. TTD. EV. 560, v. 92b.

201 TADB. TTD. EV. 560, v. 93a.

202 TADB. TTD. EV. 560, v. 93b.

203 TADB. TTD. EV. 560, v. 94a.

204 TADB. TTD. EV. 560, v. 94b.

205 TADB. TTD. EV. 560, v. 96a.

206 TADB. TTD. EV. 560, v. 96a.

207 TADB. TTD. EV. 560, v. 97b.

208 TADB. TTD. EV. 560, v. 98b.

209 TADB. TTD. EV. 560, v. 100a.

210 TADB. TTD. EV. 560, v. 101a.

akçe hâsıllı bir çiftlik yer, Mehmed Fakih ve Veled Fakih için vakfedilmiştir²¹¹. Aynı köyde Şeyh Yusuf adına 270 akçe hâsılı ile bir çiftlik daha vakıf kaydedilmiştir²¹². Öyük Köyü'nde de Şeyh Halil adına 187 akçelik bir çiftlik vakfedilmiştir. Aynı köyde Şeyh Türkan Zaviyesi adına 222 akçelik bir çiftliğin de vakfedildiği anlaşılmaktadır²¹³. Alibeyköy'de Ömer Çiftliği 200 akçe hâsılıyla kadimden vakıf yazılmıştır²¹⁴. Akviran Köyü'ndeki Ahi Arslan Çiftliği de Ahi Karkın oğulları Pir Ali, Seydi Ahmed, Hüseyin ve Mehmed'in tasarrufunda olup, 12 neferin mukayyed olduğu çiftlikten 250 akçe hâsıl olduğu görülmektedir²¹⁵. Şeyh Süle Çiftliği, kadimden Şeyh Süle için vakıf olup, hâsılı 200 akçedir²¹⁶. Altuntaş'taki vakıfların toplam hâsılı ise 3300 akçeden fazladır. Yalak Nahiyesi'nde kadimden tâbir olunan iki vakıftan Küsre Bey Köyü'ndeki Şeyh Bayezid Çiftliği'nin hâsılı 200 akçedir²¹⁷. Güçlü Köyü'ndeki Ahi Ece Çiftliği'nin hâsılı ise 250 akçe olup, Ahi Ece Zaviyesi adına kayıtlıdır²¹⁸. Böylece bu nahiyedeki kadimden tâbir olunan vakıfların hâsılı 450 akçe olarak hesaplanabilir.

Gediz Nahiyesi'nde kadimden tâbir olunan vakıfların sayısı ise 12'dir. Gediz'e bağlı Ayaspaşa Köyü'nün Mahmud Seydi, Mustafa Seydi, Ömer ve Ahmed tarafından tasarruf edildiği anlaşılmaktadır. 69 neferin yanısıra 15 nefer de yörüğün yerleşik bulunduğu köyün hâsılı 1399 akçedir. Bir zaviye için vakfedilen Hacıköy'de 106 neferin yanısıra 21 neferin hariçten geldikleri ve köyün hâsılının 2500 akçe olduğu anlaşılmaktadır. Köyün Ali Seydi ve Mustafa Seydi tarafından tasarruf edildiği tesbit edilmiştir²¹⁹. Uğurbükü Köyü'nde 322 akçe hâsılı ile bir çiftlik yer de vakıf olarak kayde-

211 TADB. TTD. EV. 560, v. 101b.

212 TADB. TTD. EV. 560, v. 105b.

213 TADB. TTD. EV. 560, v. 102a.

214 TADB. TTD. EV. 560, v. 102b.

215 TADB. TTD. EV. 560, v. 103a.

216 TADB. TTD. EV. 560, v. 103b.

217 TADB. TTD. EV. 560, v. 110a.

218 TADB. TTD. EV. 560, v. 110b.

219 TADB. TTD. EV. 560, v. 114b.

dilmiştir²²⁰. Zayıflarili ve Hocaköylü arasında yer alan Damlalucacık Çiftliği'nde kadimden Abdal Ali'ye vakfolup, 192 akçe hâsılı ile mukayyed olan çiftlikte 11 nefer tesbit edilmektedir²²¹. Sanduklu Köyü'nde 200 akçe hâsılı ile bir çiftlik yer, Şeyh Halil için vakfedilmiştir²²². Gediz nefsinde 350 akçe hâsılı ile mukayyed bir çiftlik yer ve bir pare bağın ise Ahi Çarık için vakfedildiği görülmektedir²²³. Gediz nefsinde Ahi Yahşi Zaviyesi adına vakfedilen 342 akçelik bir çiftlik yer de bu cümledendir²²⁴. Tacükler Köyü'nde 182 akçe hâsılı ile mukayyed Şeyh Mustafa Zaviyesi de burada anılmaktadır²²⁵. Genç Abdal Zaviyesi için Görgin Köyü'nde 200 akçelik bir çiftliğin vakfedildiği anlaşılmakta olup²²⁶, buradaki Genç Abdal'ın Şumnu'daki dervişleri kaydedilirken “velâyeti Anadolu'da zâhir olmuş Genç Baba” şeklinde kaydedildiği de hatırlanmalıdır. Genç Baba evladından Hüseyin Dede, Mirahor köyünde bir zâviye binâ edip “âyende ve revendeye” hizmet etmesi mukabilinde “*cemî-i rusumdan muâf*” tutulmuştur. Zaviyeye, evlâdından Nasuh, Mürüvvet, Mustafa ve “*sâhib-i kerem*” Abdal Mustafa mutasarrıf olup, hâsıl ile ilgili herhangi bir bilginin bulunmadığı görülmektedir²²⁷. Gökyazı Camii'nin mescidi için vakfedilen dört pare dükkân ve Kavak Camii de kadimden vakıf olan eserler arasında zikredilebilir²²⁸. Çukurviran Köyü'nde 9 neferin kaydedildiği 267 akçe hâsıllı bir çiftlik yere Şeyh Koca, Göynükviran'da 45 akçe hâsılıyla mu-

220 TADB. TTD. EV. 560, v. 115a-b.

221 TADB. TTD. EV. 560, v. 117a.

222 TADB. TTD. EV. 560, v. 117b.

223 TADB. TTD. EV. 560, v. 117b.

224 TADB. TTD. EV. 560, v. 118a.

225 TADB. TTD. EV. 560, v. 120a.

226 TADB. TTD. EV. 560, v. 120b; Barkan, “Osmanlı İmparatorluğu'nda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler: İstilâ Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zâviyeleri”, *Vakıflar Dergisi*, II, (Ankara 1942), s. 338-339.

227 TADB. TTD. EV. 559, v. 123b; V. Turgut, *Yitirilen Mirasımız: Balkanlarda Kurulan Osmanlı Vakıfları*, s. 297; Turgut, *Yitirilen Mirasımız: Niğbolu Sancağı Vakıfları*, s. 69.

228 TADB. TTD. EV. 560, v. 122a, 124a.

kayyed bir çiftliğe Şeyh Yayla ve Bekayıkluca'da 330 akçe hâsılı ile mukayyed Şeyh Şücâş Çiftliği'ne de mezkûr şeyh mutasarrıftır²²⁹. Gediz'de tesbiti yapılan bu vakıfların toplam hâsılı 5300 akçeden fazladır.

Eski adı Eğrigöz olan Emet'te kadimden tâbir olunan vakıfların sayısı ise 20'yi bulmaktadır. Eğrigöz nefsindeki Ahi Yahya Zaviyesi için vakfedilen Metye? Köyü'nde 45 neferden hâsıl olan 1850 akçe kadimden vakfedilmiştir²³⁰. Uyanözü Köyü'ndeki 250 akçe hâsıllı Eynederesi Çiftliği de kadimden vakıftır²³¹. Doğanlar Köyü'nde 300 akçe hâsıllı bir çiftlik, Derekınık Köyü'nde Derviş Abdurrahman Zaviyesi için vakfedilen 172 akçe hâsıllı bir çiftlik, Hisarcık Köyü'nde 220 akçe hâsıllı bir çiftlik, Bugatiç Köyü'nde Ahi Eşref ve Mahmud Fakih tarafından tasarruf edilen 410 akçe hâsıllı bir çiftlik, Kırgın Köyü'nde 220 akçe hâsıllı Danişmend Ahmed Çiftliği, Alaöke Köyü'nde 200 akçe hâsıllı bir çiftlik, Karaağaç Köyü'nde Şeyh Mestan tarafından tasarruf edilen 300 akçe hâsıllı Şeyh Çakır Çiftliği, Kilözü'nde 150 akçe hâsıllı Şeyh Yahya Çiftliği, Yukarıyanözü Köyü'nde 150 akçe hâsıllı bir çiftlik, Karaağaç Köyü'nde Turhoca tarafından tasarruf edilen 350 akçe hâsıllı bir çiftlik, Yakaca Köyü'nde 150 akçe hâsıllı Delişmenoğlu Çiftliği, Hisarcık Köyü'nde Resul Seydi Zaviyesi için 450 akçe hâsıllı bir çiftlik, Süle Köyü'nde Şeyh Sütlüce için 250 akçe hâsıllı bir çiftlik, 250 akçe hâsıllı Şeyh Ahmed Çiftliği, 300 akçe hâsıllı Ahi Hoca Çiftliği, Hisarcık Köyü'nde 250 akçe hâsıllı Danişmend İlyas Çiftliği, Kilderesi'nde 150 akçe hâsıllı Kavad Şeyh Çiftliği ve Yukarıyanözü'nde Şeyh Mürüvvet için 200 akçe hâsıllı bir çiftlik kadimden vakıf olarak kaydedilen vakıflar arasında sayılabilir²³². Eğrigöz'de tesbiti yapılan bu vakıfların toplam hâsılı ise 6572 akçedir. Simav'da kadimden tâbir olunan vakıfların sayısı ise altıdır. Simav Nahiyesi'nde 235 akçe hâsıllı Şeyh Süleyman Çiftliği, İtvi-
ran köyü'nde 232 akçe hâsıllı Hisarcık Çiftliği ve 172 akçe hâsıllı

229 TADB. TTD. EV. 560, v. 123a-b

230 TADB. TTD. EV. 560, v. 151b.

231 TADB. TTD. EV. 560, v. 152a.

232 TADB. TTD. EV. 560, v. 152a-159a.

Şeyh Kara Çiftliği, Çene Köyü'nde 350 akçe hâsıllı Derinçukur Çiftliği, 450 akçe hâsıllı Karabeyli Çiftliği, Baş Köyü'nde 257 akçe hâsıllı Şeyh Korucuk Çiftliği kadimden vakıftır²³³. Bu vakıfların toplam hâsılı 1696 akçedir.

Küre ve Selendi Nahiyesi'nde kadimden toplam beş adet vakıftır. Ahi Yahşi Zaviyesi için vakfedilen 420 akçe hâsıllı Saru Ahi mezrâ'sı, Bakı Köyü'nde Kemal Fakih için vakfedilen 520 akçe hâsıllı yedi adet zemin, Demircioğlu Köyü'nde 292 akçe hâsıllı Şeyh Davud Çiftliği, Şeyh İsmail için vakfedilen 250 akçe hâsıllı Osman Mezrâ'sı kadimden, 14 neferin meskûn olduğu 1800 akçe hâsıllı Şeyh Süleyman Çiftliği ise selâtin-i mâziyeden vakıf olarak kaydedilmiştir²³⁴. Buradaki vakıfların toplam hâsılı 3282 akçedir. Kula'da ise bu türden yedi adet vakıf tesbit edilmiştir. Kula'daki 457 akçe hâsıllı Şeyh İbrahim Çiftliği, İnayetçi nâm-ı diğer Kalaycı Köyü'nde Şeyh İnayetçi Zaviyesi için vakfedilen ve yedi nefer zâviyedârın kayıtlı olduğu 278 akçe hâsıllı bir çiftlik, Halil Fakih için 250 akçe hâsıllı bir çiftlik yer, 395 akçe hâsıllı Şeyh Polad Çiftliği, 487 akçe hâsıllı Hacıbey Çiftliği ve Hatunkuyusu, Yağmurköy'de 250 akçe hâsıllı Miras Çiftliği kadimden; Kabağaç Köyü'nde Mehmed Fakih için vakfedilen 560 akçe hâsıllı Söğüdcük Çiftliği ise selâtin-i mâziyeden vakıf olarak zikredilebilir²³⁵. Kula'da tesbiti yapılan bu vakıfların toplam hâsılı 2667 akçedir.

Uşak Nahiyesi'nde kadimden tâbir edilen 13 adet vakıf tesbit edilmiştir. Hasköy'de Şeyh İvazî için vakfedilen 300 akçe hâsıllı Şeyh Elvan Çiftliği, Şeyh Yusuf Köyü'nde Hamza bin Şeyh Yusuf için vakfedilen ve 28 neferden hâsıl olan 532 akçe hâsıllı çiftlik, 233 akçe hâsılıyla mukayyed Karaseydi mezrâ'sı, 250 akçe hâsılı ile mukayyed Ece Ziyaresioğlu Zaviyesi için vakfedilmiş olan Ahi Ziyaresi Çiftliği, Sazlık Köyü'nde 350 akçe hâsıllı Şeyh Yakub Çiftliği, 325 akçe hâsılı ile Alacaatlı Zaviyesi için vakfedilen Alacayundlu Köyü'ne adını veren çiftlik, Hacı Ali Zaviyesi için vakfedilen 242 akçe hâsıllı Hacı Kadem Köyü'ndeki Hacı Ali Çiftliği, Kurdköy'de

233 TADB. TTD. EV. 560, v. 162b-167a.

234 TADB. TTD. EV. 560, v. 173b, 178a-b, 180b.

235 TADB. TTD. EV. 560, v. 183a-184a, 186b-187a.

Şeyh Mezid Zaviyesi için vakfedilen 400 akçe hâsıllı Şeyh Mezid Çiftliği, 232 akçe hâsıllı ile mukayyed olan Hacı Kadem nâm-ı diğer Seydi Hacı Köyü'ndeki Hacı Çiftliği, Ahi Hoca Zaviyesi için vakfedilen 232 akçe hâsıllı Ahi Mehmed Çiftliği, 200 akçe hâsıllı Kazlık Köyü'ndeki Şeyh Emir Çiftliği²³⁶, Hatunbeyli ve Çukurca köyünde 494 akçe hâsıllı bir yer, Soyal Köyü'nde 11 neferden hâsıl olan 750 akçelik bir çiftlik kadimden vakıf olarak kaydedilmiştir. Uşak'daki bu tarz vakıfların toplam hâsıllı 4540 akçedir.

Banaz, Lazkiye ve Honaz'da da kadimden vakfedilen vakıflara rastlamak mümkündür. Banaz'da kadimden tâbir olunan vakıfların sayısı beştir. Banaz'da Tekân Zaviyesi için vakfedilen 300 akçe hâsıllı Taşpınar Çiftliği, Şeyh Hamza Zaviyesi için vakfedilen ve 19 neferden hâsıl olan 630 akçelik Emir Aziz Köyü'ne adını veren çiftlik, 200 akçe hâsıllı Avşar Köyü'ndeki Sucu Çiftliği, Kanık Köyü'nde 150 akçe hâsıllı Şeyh Eynebeyi Çiftliği, Bağbaşı Köyü'ndeki Şeyh Çakır Zaviyesi için vakfedilen 150 akçe hâsıllı bir çiftlik²³⁷ kadimden vakfedilmiştir. Bu vakıfların toplam hâsıllı 1430 akçeyi bulmaktadır. Lazkiye'de Fenâri oğlu Halil Paşa evladından Derviş Mehmed'e vakfedilen 1680 akçe hâsıllıyla mukayyed Halil Paşa mezrâ'ası, Darıyakın'da 365 akçe hâsıllı Ahi Salih Çiftliği, 360 akçe hâsıllı Hacı Mustafa mezrâ'sı²³⁸, Kurşunlu Camii için vakfedilen 738 akçe hâsıllı bir çiftlik²³⁹, Sinan Dede Zaviyesi için vakfedilen 320 akçe hâsıllı bir çiftlik ve Şeyh Ali için vakfedilen 360 akçe hâsıllı Atasıbükü mezrâ'sı kadimden tabir olunan vakıflar arasındadır²⁴⁰. Bu vakıfların sayısı altı olup, toplam hâsıllı 3823 akçedir. Honaz Nahiyesi'nde Ahi Ali Zaviyesi için vakfedilen 530 akçe hâsıllı ile mukayyed olan Kızılyer Köyü'ndeki 500 dönümlük yer, Kafırsınırköyü'nde 310 akçe hâsıllı Şeyh Mansur Çiftliği ve cihet-i imâmet adına Köhne Mescid'e vakfedilen 150 akçelik bir

236 TADB. TTD. EV. 560, v. 193a-196b.

237 TADB. TTD. EV. 560, v. 205a-210a.

238 TADB. TTD. EV. 560, v. 229b-230a.

239 TADB. TTD. EV. 560, v. 233a.

240 TADB. TTD. EV. 560, v. 239a-b.

yer de kadimden tâbir olunan vakıflar arasındadır²⁴¹. Tesbiti yapılan bu üç vakfın toplam hâsılı 990 akçedir.

Homa'da kadimden tâbir olunan vakıfların sayısı yedidir. Homa'ya bağlı Hamzalar Köyü'nde 30 dönümlük Şeyh İshak yeri ve bir dönüm bahçenin Şeyh İshak neslinden Sevindik ve Osman tarafından tasarruf edildiği anlaşılmaktadır. Bozüyük Köyü Mescidi'nin de kadimden vakıf olmakla beraber vakfı olmadığından akarının Ahmed Paşa tarafından bağışlandığı belirtilmekte ise de hâsılı mukayyed değildir. Güllüce Köyü'nde meskûn olan 48 neferden Şeyh Adugi? Zaviyesi adına 2115 akçe hâsıl sağlandığı tesbit edilmiştir²⁴². Homa'daki Şeyh İsmail Zaviyesi de kadimden vakıf olup, sadece 65,5 akçe hâsıla sahiptir. Hızırlık Vakfı için de Hamzapınar nâm yerden hâsıl olan 250 akçe akar olarak kaydedilmiştir. Yine kadimden vakıf olan Şeyh Durak Zaviyesi için 100 dönüm yerden hâsıl olan 250 akçe vakfedilmiştir²⁴³. Bu vakıfların toplam hâsılı 2700 akçeden fazladır. Yine Homa'da Koyun Baba Zaviyesi demekle meşhur bir tekkenin Koyun Baba evlâdı tarafından tasarruf edildiğine dair kayıt da son derece önemlidir. Vakıf zaviyede ayende ve revendeye hizmet eden 17 nefer meskûndur²⁴⁴. Koyun Baba²⁴⁵, Osmançık'ta yaşamış olan ünlü bir derviş olup, Osmançık'taki zaviyesi için Osmançık'a bağlı Sarualan ve Uçarı köylerinin vakfedildiği görülmüştür. Onun müridlerinden Ali Koçi'nin Niğbolu'nun fethine katıldığı ve Niğbolu'da adına Malkoçoğulları tarafından bir tekke kurulduğu anlaşılmaktadır. Koyun Baba müridlerinden Ali Koçi'nin, Hamidoğulları'nın kurucusu Hamid Bey'in babası Ebu'l-Kasım neslinden olması kuvvetle muhtemel Ali Koçi ile bir ilgisinin olabileceği akıllarda tutulmalıdır. Yine Çankırı'ya bağlı Keskün Nahiyesi'nde bir zaviye bina eden Koçi

241 TADB. TTD. EV. 560, v. 242b-243b.

242 TADB. TTD. EV. 560, v. 248a-b.

243 TADB. TTD. EV. 560, v. 252a-253a.

244 TADB. TTD. EV. 560, v. 253b.

245 Koyun Baba hakkında bilgi için bkz. Haşim Şahin, *Dervişler ve Sufi Çevreler, Klasik Çağ Osmanlı Toplumunda Tasavvufi Şahsiyetler*, İstanbul: Kitap Yayınevi, 2017, s. 174-176.

Baba'nın da Ali Koçi ile ilgisinin olup olmadığı bilinmemektedir. Bütün bu bilgiler ışığında Malkoçoğulları'nın aile kökenlerinin Hamidoğulları'na dayanıyor olabileceğine yönelik zayıf kabul edilen ihtimal de kuvvetlenmektedir²⁴⁶.

Eski adı Geyikler olan Dinar'da Sultan Alaüddin'in bânisi olduğu bir cami adına da vakıf kaydına rastlanmaktadır. Bu caminin kitabelerinden bânisinin II. Kılıçarslan'ın torunu ve Tuğrulşah'ın kızı olduğu ve 1281 yılında Emirü's-sevâhil Bedreddin Ömer bin Emirü'l-haç tarafından tamir ettirildiği anlaşılmaktadır²⁴⁷. Şeyhlü Nahiyesi'nde de kadimden beri vakıf olduğu anlaşılan pek çok vakfa rastlanmakta olup, pek çoğu bu çalışmada verilecektir. Bunlardan Hacı Fatma Zaviyesi, evvelden beri mevlevihâne olup, dört pare bağdan ikisinin harab olması dolayısıyla sadece 185 akçe geliri bulunmaktadır. Yeniceöyük Köyü'ndeki Yenice Zaviyesi'nin şeyhleri olan Elvan Seydi ve İbrahim Seydi, selâtin-i mâziye ahkâmlarıyla 21 nefer ve 48 adet zeminden hâsil olan 2500 akçeyi tasarruf ettikleri görülmektedir. Şeyh Segid oğulları Satılmış ve Yıkılmış 1000 akçe hâsılı olan Göynük mezrâ'sının mutasarrıflarıdır. Çörin Köyü'ndeki Celil Hacı Zaviyesi adına kayıtlı olan bir çiftlik, sekiz pare bağ ve yarım değirmenin geliri olan 1000 akçe sağlandığı anlaşılmaktadır. Yeva Köyü'ndeki Hüseyinoğlu Çiftliği ve beş dönüm bağdan hâsil olan 258 akçe de kadimden beri vakıftır. Tekke Köyü'ndeki Yenice Şeyh Zaviyesi adına kayıtlı olan vakfın hâsılı ise 2320 akçe olup, köyde 14 nefer vakıf evlâdı ve 10 adet zemin tesbit edilmiştir. Bir çiftlik yer ve iki pare bağdan hâsil olan 430 akçe ise, Salur Zaviyesi için vakfedilmiştir. Tokatlı Baba Zaviyesi, dokuz dönüm bağ, bir değirmen, dört dükkân, bir bağ, bir çiftlik, iki dönüm bağ ve Ümranlı Bağ'ndan hâsil olan 1115 akçe gelire sahiptir. Elvanköy'de Şeyh Elvan Zaviyesi'nin şeyhi olan Elvan Şeyh oğlu Bayezid Bahşayış? Murad Han nişanıyla 377 akçelik yeri tasarruf etmekteydi. Akçaşehir'deki Mansur Bey

246 TADB. TTD. EV. 559, v: 113a-b. BOA. TD. 382, s. 732-733; TADB. TTD. EV. 578, v. 85b; TADB. TTD. EV. 583, v. 87b-88a, 98a-b, 100a; Neşri, *Cihan-nüma*, I, s. 294-295; Turgut, *Yitirilen Mirasımız: Niğbolu Sancağı Vakıfları*, s. 69, Turgut, *Balkanlarda Kurulan Osmanlı Vakıfları*, s. 295.

247 TADB. TTD. EV. 560, v. 247b; Uzunçarşılı, *Kitâbeler*, II, s. 235-236.

Çiftliği'ni tasarruf eden Murad Fakih'in tasarruf ettiği yerin hâsılı ise 247 akçedir. 270 akçe geliri olan Süleyman Kervansarayı da kadimden beri vakıftır. Aşçı Köyü'ndeki 310 akçe hâsıllı bir yer Dülbend Baba Zaviyesi adına kayıtlıdır. Beyköy'deki 452 akçelik yer ise, Ahi Seydi Zaviyesi'nin akarıdır. Şeyh Emirhan Zaviyesi adına 215 ve 232 akçe hâsıla sahip olan iki ayrı yerdeki çiftlik vakıf olarak kaydedilmiştir. 150 akçe hâsıla sahip olan Ekdi Karyesi'ndeki dört pare bağı Halil Fakih tasarruf etmektedir. Kamaydan? (Mamaydal) Köyü'nde ise Ahi İvaz Zaviyesi ve Şeyh Yunus Zaviyesi olmak üzere iki ayrı zaviyenin kadimden beri vakıf olduğu anlaşılmaktadır. Akpınar Köyü'ndeki 450 akçe hâsıllı Ahmed Fakih Çiftliği de kadimden selâtin-i mâziyye ahkâmılarıyla vakıftır²⁴⁸.

Şeyhlü'de kadimden beri vakfolduğu belirtilen Mahmud Gazi Zaviyesi adına kayıtlı olan aynı adlı köy, son derece önemlidir. Buradaki zaviyenin bânisi olan Mahmud Gazi, kuvvetle muhtemel Danişmendoğlu Nizâmeddin Yağlıbasan'ın oğlu Muzafferüddin Melik Mahmud Gazi olup, Sultan II. Kılıçarslan tarafından Danişmendili'nin Selçukluların hâkimiyetine geçmesinden sonra kardeşleriyle beraber Batı Anadolu uçlarında faaliyet gösterdikleri bilinmektedir. Zaviyeyi Saruca Bali oğullarından Şeyh Ali ve Halved Dede tasarruf etmekteyken, Mahmud Gazi Köyü tımara verilmiş, Sultan Bayezid Han zamanında ise yeniden mukarrer tutularak Saruca Bali neslinden Ali Derviş'e verilmiştir. Derviş Ali'den sonra kardeşi Seyyid Veli'ye ve daha sonra Seyyid Ahmed'e verilen vakfın tevliyetini son olarak Seyyid Ahmed'in oğlu Yakub'a geçmiştir. 61 neferin mütemekkin olarak kaydedildiği köyün hâsılı ise 2148 akçedir²⁴⁹. Şeyhlü'de ele alınması toplam 18 vakıftan toplam 13.315 akçe hâsıl elde edildiği hesaplanmaktadır. Bu arada Kütahya'daki Meryem Ana Kilisesi'ne ait vakıf kaydının da burada ele alınması uygun görünmektedir. Meryem Ana Kilisesi'nin toplam akarâtının ne kadar olduğu belirtilmemişse de toplam 47 dönümlük yedi adet zeminin kilisedeki ruhbanlar

248 TADB. TTD. EV. 560, v. 257b-260a, 262a-b, 264b-265a, 266a-b, 268a-269b, 272a-b, 275a.

249 TADB. TTD. EV. 560, v. 256b.

tarafından tasarruf edildiği anlaşılmaktadır. Bu şekilde, Kütahya Sancağı içinde kadimden vakıf olup, çalışmada ele alınan yaklaşık 170 vakfın toplam hâsılı yaklaşık 67.500 akçe kadardır.

Sonuç

Germiyanogulları, beylik merkezi Kütahya'ya Malatya civarından gelmişlerdir. Ailenin kök isminin Ali-şir olduğu bilinen Germiyanogullarından I. Yakub Bey'in baba isminin Hacım Sultan Zaviyesi'ne ait H. 721 tarihli vakfiyede Mehmed Bey şeklinde geçmesi şüpheyle karşılanmış ve bir istinsah hatası ihtimali üzerinde durulmuş ve vâkıf ismi tersine Mehmed bin Yakub Bey şeklinde çevrilmiştir. Bununla beraber, kaynaklarda belirtilen Germiyan Beyi'nin, Aydınoğulları ve Menteşeoğulları başta olmak üzere Batı Anadolu beylikleri üzerindeki nüfuzunun, bu beyliklerle arasında var olması muhtemel akrabalık bağına dayanıyor olması, vakfiyede geçen ismi aynen kabul etmekle mümkün görünmektedir. Kayır Han'ın baba isminin Nu'man oluşu ve Germiyanogulları'nın kök isminin Ali-şir'e dayanması arasındaki çelişki, Aydınoğlu Umur Bey ve İsa Bey'in asıl adı Ali olan "*Seyyid Taylu evlâdı*" ile var olması muhtemel ilgisini gösteren kayıtla giderilebilir. Germiyanogulları, Aydınoğulları, Menteşeoğulları ve Hamidoğulları'nın ulaşılabilen üst ata isimlerinin "Ali" ve "Nu'man" üzerinde birleşiyor olması dikkat çekici bulunmuş, bunun Türkistan coğrafyasında Horasan Erenleri vasıtasıyla hâkim olan Hz. Ali sevgisi ve halifeliğin bu soya ait olduğu inancının bir tezâhürü olduğu sonucuna varılmıştır. Harzemşahların son yıllarına doğru, Abbasi Halifeliği'ne karşı hasmane bir siyaset izlemeleri de bununla ilgili bulunmalıdır. Osmanlıların da Kayır Han ile olan bağı, Ertuğrul Gazi'yi işaret ettiğini düşündüğüm Kır oğlu Seyfi Bey üzerinden kurulduğunda, Osmanlılar ile Batı Anadolu beylikler dünyasının temsilcilerinin Danişmenliler ile olan akrabalığı gözler önüne serilir. Bu arada Danişmendlilerin kendilerini "*seyyid*" olarak telâkki ettikleri hatırlanmalıdır.

Germiyanogulları'nın beylik merkezi dahil olmak üzere topraklarının önemli bir kısmının Süleyman Şah'ın Mevlana'nın soyundan gelen Mutahhare Hatun'dan doğan kızının Yıldırım Bayezid Hüdâvendigâr ile evlendirilmesi hadisesinde çeyiz olarak Osman-

lılara geçtiği, tahrir kayıtlarından da anlaşılmaktadır. Timur'a karşı alınan yenilgi sonrasında beyliklerin yeniden ihyâsı söz konusu olmuşsa da Germiyanoğlu II. Yakub Bey'in topraklarını Sultan II. Murad'a vasiyet etmesi dönemin ilginç olayları arasındadır. Çalışmada oğlu olmadığı sanılan Yakub Bey'in aslında bir oğlunun ve hatta torunlarının olduğu, kendisinin Osman Bey'in oğlu Savcı Bey oğlu Umur Bey oğlu Yakub Bey'in kızkardeşinden doğduğu, yâni dayısının adını taşıyan II. Yakub Bey'in anne tarafından Osmanlı Hanedânı'na mensûb olabileceği ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Yakub Bey'in oğlu Babuk Bey'in de Murad Çelebi ve İsmail isimlerine çocukları olmasına rağmen, topraklarını Osmanlılara vasiyet etmesi, Osman Gazi'ye yapıldığı rivâyet edilen biâtın sınırlarını yeniden düşünmemizi gerektirir. Germiyanoğlu Yakub Bey'in kızkardeşiyle veya Gazi Mehmed Bey'in kızıyla evli olan Ali Bey'in, Lazkiye'de hüküm süren İnanoğulları'nın atası olduğu bilinmekteydi. Bedreddin Murad Bey'in de Ali Bey'in oğlu olduğu tahmin edilebilir. Baycaroğulları'nın da sadece Germiyanlılar ile değil, Hamza Bey vasıtasıyla Karasioğlu Beylerbey ile akrabalık tesis ettiği ayrıca gösterilmiştir.

Beyliklerin birbirleriyle olan bu yakınlığı, vakıf belgelerinde açıklanması çok güç olan bazı kayıtları da anlaşılır hale getirmektedir. Örneğin Aydınolu İsa Bey, dedesinin ismini taşıyan Kayırhan Köyü'nü Uşak'da vakfetmiş, vakfı Germiyanoğlu Süleyman Şah ve oğlu Yakub Bey de tasdik etmişlerdir. Murad Hüdâvendigâr'ın Kosova'da şehid düşmesinin ardından Aydınolu İsa Bey, Onun ruhuna Kur'an tilâveti yapılması için Kocaeli'de vakıf kurmuştur. Germiyanoğlu I. Yakub Bey'in oğlu Musa Bey, Hamidoğulları'nın merkezi Eğirdir'de bir mevlevihâne vakfı kurmuştur. Osmanlı ulemasından Molla Şemseddin Fenâri için hem Teke Bey hem de Germiyanoğlu II. Yakub Bey tarafından verilen, Menteşeolu İlyas Bey'in Çandarlı İbrahim Paşa için ve Germiyanoğlu II. Yakub Bey'in Osmanlı Vezir-i Âzâm'ı Bayezid Paşa için verdiği temliknâmeler, Osmanlılar ve Batı Anadolu beylikleri arasındaki ilişkilerin son derece girift olduğunu göstermektedir. Aydınolu Cüneyd Bey'in oğlu olması kuvvetle muhtemel olan bu Kurd Hasan'ın yedisi Mengen, ikisi Bender-i Ereğli ve üçü Mudurnu'da olmak üzere tamamı küçük ölçekli kurduğu vakıflar da bu zaviye-

den değerlendirilebilir²⁵⁰. Kurd Hasan'ın vakıflarından dördünün Bayezid Hüdâvendigâr tarafından da tasdik edildiği anlaşılmaktadır. Bu vakıfların bize anlattığı esas şey, Cüneyd Bey'in oğlu Kurd Hasan²⁵¹'in atalarının geldiği topraklarda yöneticilik yapmış olmasıdır. Tek farkla ki artık Bolu mıntıkası serhad bölgesi olmaktan çıkmıştı. Bolu'da Karesi Bey'in soyundan gelen Beylerbeyi ile aynı kişi olması kuvvetle muhtemel olan Beylerbeyi ve ailesinin de vakıflarına rastlanır. Beylerbeyi'nin Bolu'daki vakıf kayıtlarından Hızır Bey ve İlyas Bey adında iki oğlu tesbit edilmiştir. Kurdukları vakıflar dolayısıyla Hızır Bey'in de Mahmud Bey, Musa Bey ve İlyas Bey adında üç oğlunun bulunduğu anlaşılmaktadır. Hızır Bey'in ismi belirtilmeyen hatununun da ailenin hayırsever üyeleri arasında yerini almış görünüyor. Beylerbeyi ailesi tarafından Bolu Sancağı dahilinde vakfedilen yerlerden toplam 2334 akçenin hâsıl olduğu hesaplanmaktadır²⁵². Balkanların iskân edilmesine hizmet eden pek çok gazi ve dervişin, Balkanlara Anadolu'dan geçtiği, bu bağlamda Germiyan topraklarından Genç Baba, Koyun Baba gibi dervişlerle Çavlu Bey'in torunu Dede Bali, Eynehan oğlu Hisarbeyi, Paşacık Bey oğlu Elvan Bey ve oğlu Sinan Bey, İshak Fakih gibi Osmanlıların hizmetinde vazifelerine devam eden devlet adamları

250 TADB. TTD. EV. 547, v. 63a, 65b, 68a, 78b, 80b, 81a-b, 83b, 84b, 86b, 209b-210a, 211b, 239a, 241a, 253a.

251 Kurd Hasan'ın baba ismi belgelerde belirtilmemiş olsa da Bayezid Hüdâvendigâr döneminde bu isimde kaynaklarda yer alan başka bir Kurd Hasan bilinmemektedir.

252 Hızır Bey, Taraklıborlu'ya bağlı Kızılbeli'de 146 akçe hâsılı bulunan on müdlük yeri İmam Ahad Fakih'e, oğlu İlyas Bey ile beraber Ulus'da 182 akçe hâsılı bulunan bir çiftliği Kulfal Şeyh'e ve Cerci Köyü'nde 189 akçe hâsılı olan yarım çiftlik yer ve âsiyâbı Şeyh Yusuf'a vakfetmiştir. İlyas Bey'in ayrıca Onikidvan'a bağlı Kınık Divanı'nda 250 akçe hâsılı bulunan beş müdlük yeri Ali Şeyh adına vakfettiği anlaşılmaktadır. Hızır Bey'in diğer oğullarından Mahmud Bey, Hızırbeyili'ne bağlı Çatak Köyü'nde 82 akçe hâsılı olan bir çiftliği Dindar Şeyh'e; Musa Bey ise, Ulus'da 108 akçe hâsılı olan Sarıncı Çiftliği'ni Süleymanoğlu Bayezid Fakih'e vakfetmiştir. Musa Bey ayrıca, Çağa'da 258 akçe hâsılı olan bir yeri vakfetmiştir. Hızır Bey'in ismi zikredilmeyen hatunu da Hızırbeyili'nde 191 akçe hâsılı olan bir yeri Turpaşa Fakih'e vakfetmiş olup, bu vakfın da Bayezid Hüdâvendigâr tarafından tecdid edildiği anlaşılmaktadır. TADB. TTD. EV. 547, v. 39a-b, 124b, 143a, 147a, 166a, 192b, 194a.

rı ve ulemânın isimlerinin zikredilebileceği görülmektedir. Devletin bekâsı için padişahın kardeş ve çocuklarının feda edildiği bir ortamda, kuruluş döneminde beylikler arasında zaman zaman görülen hâkimiyet mücadelesi, İbn Haldun gibi düşünürlerin asabiye üzerine ortaya koyduğu tez üzerinden değerlendirilmelidir.

Kaynakça

Arşiv Kaynakları

- Afyon Müzesi, Kadı Sicilleri, A. 81, No: 59.
- Afyon Müzesi, Kadı Sicilleri, No: 505/144.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Kamil Kepeci, (BOA. KK.), 3357.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Tahrir Defteri, (BOA. TD.), 382.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Tahrir Defteri, (BOA. TD.) 387.
- Tapu Arşiv Dairesi Başkanlığı, Tapu Tahrir Defteri, Evkaf, (TADB. TTD. EV.), 547.
- Tapu Arşiv Dairesi Başkanlığı, Tapu Tahrir Defteri, Evkaf, (TADB. TTD. EV.), 548.
- Tapu Arşiv Dairesi Başkanlığı, Tapu Tahrir Defteri, Evkaf, (TADB. TTD. EV.), 559.
- Tapu Arşiv Dairesi Başkanlığı, Tapu Tahrir Defteri, Evkaf, (TADB. TTD. EV.), 560.
- Tapu Arşiv Dairesi Başkanlığı, Tapu Tahrir Defteri, Evkaf, (TADB. TTD. EV.), 571.
- Tapu Arşiv Dairesi Başkanlığı, Tapu Tahrir Defteri, Evkaf, (TADB. TTD. EV.), 572.
- Tapu Arşiv Dairesi Başkanlığı, Tapu Tahrir Defteri, Evkaf, (TADB. TTD. EV.), 578.
- Tapu Arşiv Dairesi Başkanlığı, Tapu Tahrir Defteri, Evkaf, (TADB. TTD. EV.), 580.
- Tapu Arşiv Dairesi Başkanlığı, Tapu Tahrir Defteri, Evkaf, (TADB. TTD. EV.), 583.
- Tapu Arşiv Dairesi Başkanlığı, Tapu Tahrir Defteri, Evkaf, (TADB. TTD. EV.), 585.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, (VGMA, D. 1255).
- Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, (VGMA, D. 1751).
- Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, (VGMA, D. 1760).
- Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, Mücedded Anadolu, (VGMA, M. A. D: 581, No: 270/271).
- Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, Mücedded Anadolu, (VGMA, M. A. D. 19-605, 253/34).

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, Mücedded Anadolu, (VGMA, M. A. D. 592, s. 139/116).

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, Mücedded Anadolu, (VGMA, M. A. D. 608, s. 296-299).

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, Mücedded Anadolu, (VGMA, M. A. D. 9, s. 103/96).

Araştırma Eserleri

Ahmed Eflâkî, *Ariflerin Menkîbeleri*, (çev. Tahsin Yazıcı), İstanbul: Kabalcı Yayınları 2006.

Ahmed Refik, "Fatih Zamanında Teke-ili", *TTEM*, S. XIV, C. 2 (9), (İstanbul 1340), s. 65-76.

Ahmed Tevhid, "Rum Selçûkî Devletinin İnkirâzıyla Teşekkül Eden Tevâif-i Mülûkdan: Kütahya'da Germiyan Beyleri", *TOEM*, II/8, İstanbul 1327 (1911), s. 505-513.

Akın, Himmet, *Aydınoğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma*, Ankara: Üniversite Dil, Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1968.

Atsız, *Aşıkpaşaoğlu Tarihi*, İstanbul: Ötüken Yay., 2011.

Âşıkpaşazâde, *Osmanoğulları'nın Tarihi*, (Haz. K. Yavuz-M. A. Y. Saraç), İstanbul: K Kitaplığı, 2003.

Aydın, İ. Hakkı, "Molla Fenâri", *Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, 30, Diyanet Vakfı Yay., (İstanbul 2005), s. 245-247.

Barkan, Ö. Lütü-Meriçli, Enver, *Hüdavendigâr Livası Tahrir Defterleri*, I, Ankara: TTK Yay., 1988.

Barkan, Ö. Lütü, Osmanlı İmparatorluğu'nda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler I: İstila Devrinin Türk Dervişleri ve Zâviyeleri, *Vakıflar Dergisi (VD)*, II, (Ankara 1942), s. 279-386.

Bayatlı Mahmud Oğlu Hasan, *Câm-ı Cem-Âyin, Osmanlı Tarihleri*, I, (Haz. Atsız), İstanbul: Türkiye Yayınevi, 1949.

Baybars, *Baypars Tarihi*, (çev. Ş. Yalıtıkaya), Ankara: TTK Yayınları, 2000.

Çiftçioğlu, İsmail, "Germiyanoğulları Dönemi Kütahya Medreseleri", *Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 15, (Ağustos 2006), s. 161-180.

Danişmend Gazi Destanı, (haz. Necati Demir), Ankara: Hece Yay., 2009.

- Dukas, *Bizans Tarihi*, (çev. İ. Mirmiroğlu), İstanbul: Fetih Derneği Yayınları, 1956.
- Emecen, Feridun M., *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, İstanbul: İş Bankası Yay., 2015.
- Ersan, Mehmet, "Katalanların Anadolu'daki Faaliyetleri: 1304", *Uluslararası Batı Anadolu Beylikleri Sempozyumu Bildirileri*, (18-20 Ekim 2004), s. 76-84.
- Enverî, *Düsturnâme*, (haz. M. Halil Yinanç), İstanbul: Devlet Matbaası, 1928.
- Gordlevski, V. Aleksandrovich, *Anadolu Selçuklu Devleti*, (çev. Azer Yoran), Ankara: Onur Yayıncılık, 1988.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, *Mevlana Celaleddin*, İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1959.
- Gönçer, Süleyman, "Değerli Bir Belge Bir Vakıfnâme", *Afyon Taşpınar Halkevi Mecmuası*, S. 89-91, (Afyon 1942), s. 110-113.
- Halil Ethem, *Anadolu'da İslâmî Kitâbeler*, TOEM, 5/27, (İstanbul 1330), s. 135-158.
- Hacı Bektaş-ı Veli Velâyetnâmesi*, (nşr. Bedri Noyan), Aydın: Doğu Matbaacılık, 1986.
- Hoca Sadeddin Efendi, *Tacü't-Tevârih*, I, (çev. İ. Parmaksızoğlu), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1992.
- Hüseyin Hüsameddin, "Molla Fenâri", *TTEM*, S. 16/95, (İstanbul 1926), s. 368-383.
- İbn Battuta, *Seyahatnâme*, I, (çev. A. Sait Aykut), İstanbul: YKY., 2000.
- İbn Bibî, *El-Evâmirü'l-Âlâiyye fi'l-Umuri'l-Âlâiyye*, (çev. Mürsel Öztürk), Ankara: TTK Yay., 2014.
- Kafesoğlu, İbrahim, *Harzemşahlar Devleti Tarihi*, Ankara: TTK, 2000.
- Karaca, Behset, *XV. ve XVI. Yüzyıllarda Teke Sancağı*, Isparta: Fakülte Kitapevi, 2002.
- Kaymaz, N., *Pervane Muinüddin Süleyman*, Ankara: Üniversite DTCF Yay., 1970.
- Kılıç, Mustafa, "Celaleddin Harizmşah'tan Sonra Anadolu ve Suriye'de Harizmliler", *Eyyübiler*, (Yönetim, Diplomasi, Kültürel Hayat), Ed. Önder Kaya, İstanbul: Küre Yay., 2012, s.

231-247; Krş. için Kılıç, Mustafa, "Celaleddin Harzemşah'tan Sonra Anadolu ve Suriye'de Harzemliler", <http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/328.pdf>, s. 1-16.

Kılıç, Şahin, *Bizans Kısa Kronikleri, Osmanlı Tarihinin Bizanslı Tanıklarları*, İstanbul: İthaki Yay., 2013.

Kofoğlu, Sait, *Hamidoğulları Beyliği*, Ankara: TTK, 2006.

Köprülü, "Bektaşiliğin Menşeleri", *TV*, III/7, (1341), s. 121-140.

Köprülü, M. Fuad, "Hârizmşahlar", *İA*, V/1, MEB Yay., (İstanbul 1987), s. 264-295.

Köprülü, M. Fuad, *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, Ankara: TTK, 1991.

Köprülü, M. Fuad, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Ankara: TTK, Ankara 1966.

Köprülü, M. Fuad-Babinger, Franz, *Anadolu'da İslamiyet*, İstanbul: İnsan Yayınları, 2003.

Mehmed Neşrî, *Cihannümâ*, I-II, (nşr. F. R. Unat-M. A. Köymen), Ankara: TTK Yayınları, 1995.

Menâkıb-ı Hacı Bektaş-ı Veli: Vilâyetnâme, (haz. Abdülbaki Gölpınarlı), İstanbul: İnkılap Kitapevi, 1956.

Ocak, A. Yaşar, "Hacım Sultan", *Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, 14, İstanbul: Diyanet Vakfı Yay., 1996, s. 505-506.

Ocak, A. Yaşar, *Babailer İsyanı, Aleviliğin Tarihsel Alt Yapısı Yahut Anadolu'da İslam-Türk Heterodoksisinin Teşekkülü*, İstanbul: Dergah Yayınları, 2011.

Ocak, A. Yaşar, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Marjinal Sufilik: Kalenderriler*, Ankara: TTK, 1992.

Pachymeres, *Bizanslı Gözüyle Türkler*, (çev. İ. Bihter Barlas), İstanbul: İlgî Kültür Sanat Yay., 2009.

Sümer, Faruk, *Oğuzlar*, Ankara: Üniversite Basımevi, 1967.

Sümer, Faruk, "Keykubâd I", *Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, 25, İstanbul: Diyanet Vakfı Yay., 2002, s. 358-359.

Şahin, Haşim, *Dervişler ve Sufi Çevreler, Klasik Çağ Osmanlı Toplumunda Tasavvufi Şahsiyetler*, İstanbul: Kitap Yayınevi, 2017.

Şihabeddin El-Ömerî, *Türkler Hakkında Gördüklerim ve Duyduğularım, Mesâlikü'l-Ebsâr*, (çev. D. Ahsen Batur), İstanbul: Selenge

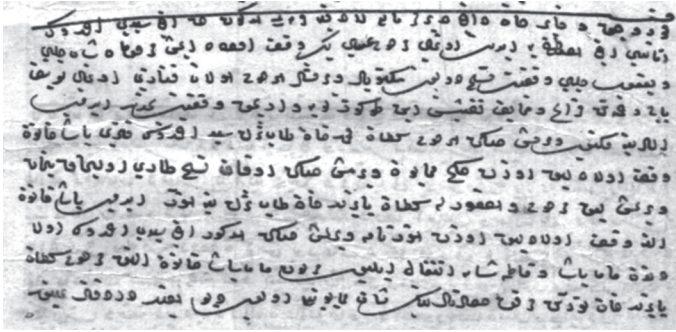
- Yay., 2014; Krş için bkz. İbn Fadlullah El-Ömeri, *Mesâlikü'l-Ebsâr fî Memâlikü'l-Emsâr*, C. III, (Thk. Kâmil Süleyman el-Cubûrî), Dar Al-Kutub Al-İlmiyah, I. baskı, Beyrut 2010.
- Taneri, Aydın, "Bayezid Paşa", *Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, 5, İstanbul: Diyanet Vakfı Yay., 1992, s. 242-243.
- Taneri, Aydın, *Osmanlı Kara ve Deniz Kuvvetleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 1981.
- Taşköprizâde, Şaka'ikü'n-Nu'maniyye, (trc. Muhammed Mecdi Efendi), İstanbul, 1269/1852.
- Tekindağ, Ş., "Karamanlılar", *İslam Ansiklopedisi (İA)*, 6, MEB Yay., (İstanbul 1977), s. 323-324.
- Tekindağ, Ş., *Anadolu'da Türk Tarihi ve Kültürü*, Trabzon: KTÜ Yay., 1967.
- Togan, Zeki Velidî, *Umumi Türk Tarihine Giriş*, İstanbul: Enderun Yay., 1981.
- Turan, Osman, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1998.
- Turgut, Vedat, "Batı Anadolu Beyliklerinin Menşei Meselesi", *SKAD*, C. II, S. 3, (Sakarya 2016), s. 55-89.
- Turgut, Vedat, "Karasi Beyliği", *Anadolu Beylikleri El Kitabı*, (Ed. Haşim Şahin), Ankara: Grafiker Yayınları, 2016, s. 177-191.
- Turgut, Vedat, "Vakıf Belgeleri Işığında Umur Bey ve Lala Şahin Paşa'nın Menşei ve Osmanlılar ile İttifakına Dair", *Osmanlı Araştırmaları/The Journal of Ottoman Studies*, S. 47, (İstanbul 2015), s. 1-38.
- Turgut, Vedat, "Menteşe Bey'in İsmi, Menşei ve Menteseoğulları'nın Vakıflarına Dair", *Osmanlı Araştırmaları/The Journal of Ottoman Studies*, S. 49, (İstanbul 2017), s. 25-55.
- Turgut, Vedat, "Vakıf Belgelerinde Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Dönemi Aileleri: Malkoçoğulları ve Mihallüler", *Yeni Türkiye, Rumeli-Balkanlar Özel Sayısı*, I, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2015, s. 566-590.
- Turgut, Vedat, "XVI. Yüzyılda Tahrir Defterlerine Göre Hüdâvendigâr ve Sultanönü Sancaklarında Abdalâmı Rum", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 4, S. 19, (Güz), s. 207-227.

- Turgut, Vedat, *Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Coğrafyası'nda Vakıflar ve Şehirleşme (16. yy. Bilecik ve Çevresi)*, Bilecik: Şeyh Edebâli Üniversitesi Yayınları, 2015.
- Turgut, Vedat, "XVI. Yüzyılın Sonlarında Kocaeli Sancağı'nda Demografik ve İktisadi Vaziyet", *Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, I. Uluslararası Gazi Akçakoca ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu Bildirileri*, (Kocaeli 2013), s. 315-416.
- Turgut, Vedat, *Yitirilen Mirasımız: Balkanlarda Kurulan Osmanlı Vakıfları*, Eskişehir: Türk Dünyası Vakfı Yayınları, 2016.
- Turgut, Vedat, *Yitirilen Mirasımız: Niğbolu Sancağı Vakıfları*, Eskişehir: Türk Dünyası Vakfı Yayınları, 2016.
- Turgut, Vedat, *Yitirilen Mirasımız: Vize Sancağı Vakıfları*, Eskişehir: Türk Dünyası Vakfı Yayınları, 2016.
- Tütüncü, Mehmet, "Seyitgazi Kurd Abdal Vakfiyesi-1369 Yılı", *Tarih ve Düşünce*, (Mayıs 2015), s. 16-23.
- Urfalı Mateos, *Vekâyinâme*, (trc. Hrant Andreasyan), Ankara: TTK, 1962.
- Usta, Aydın, "Moğol İstilas Dönemi'ne Kadar Kıpçaklar ve Harzemşahlar Devleti", *Türkler*, C. 4, (Ankara 2002), s. 1421-1430.
- Uzluk, Feridun N., "Germiyanoğlu Yakub II. Beyin Vakfiyesi", *Vakıflar Dergisi (VD)*, VIII, (Ankara 1969), s. 71-113.
- Uzunçarşılı, İ. Hakkı, "Germiyanoğulları", *İslam Ansiklopedisi (İA)*, IV, (İstanbul 1986), s. 767-770.
- Uzunçarşılı, İ. Hakkı, "Mehmed I", *İslam Ansiklopedisi (İA)*, VII, (İstanbul 1978), s. 496-506.
- Uzunçarşılı, İ. Hakkı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri*, Ankara: TTK Yayınları, 2011.
- Uzunçarşılı, İ. Hakkı, *Çandarlı Vezir Ailesi*, Ankara: TTK Yayınları, 1988.
- Uzunçarşılı, İ. Hakkı, *Kitâbeler*, II, İstanbul: Maarif Vekaleti Yay., 1929.
- Uzunçarşılı, İ. Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, I, Ankara: TTK, 1988.
- Varlık, M. Çetin, "Germiyanoğulları", *Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, 14, (İstanbul 1996), s. 33-35.
- Varlık, M. Çetin, *Germiyanoğulları Tarihi (1300-1429)*, Erzurum: Atatürk Ün. Yayınları, 1974.

- Witteck, Paul, *Menteşe Beyliği*, (çev. O. Ş. Gökyay), Ankara: TTK, 1999.
- Yazıcızâde Ali, *Tevârih-i Âl-i Selçuk*, (çev. Abdullah Bakır), İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2009.
- Yıldırım, Aydın-Yılmaz, Edip, "İlk Osmanlı Şeyhülislamı Molla Fenâri", *Diyanet İlmî Dergi*, (Temmuz-Ağustos-Eylül 1995), C. 31, S. 3, s. 71-77.
- Yılmaz, Hakan, "Ertuğrul Gazi'nin Bithynia'daki Seferleri ve Sivas'ta Moğollara Karşı Kazandığı 'Boğa-Öyüğü Zaferi/I-II'", *HAİD*, XVII/201-202, İstanbul (Haziran 2010-Temmuz 2010), s. 43-45.
- Yılmaz, Hakan, "Osman Gazi'nin Bizans Sınırındaki İlk Fetihleri ve Germiyanlılarla Savaşının Tarihi Delilleri/I", *HAİD*, XXI/253, İstanbul (Ekim 2014), s. 45-46.
- Yılmaz, Hakan, "Mehmed Fuad Köprülü'nün Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu İle İlgili Tezlerine İlişkin Yeni Bir Değerlendirme", *SKAD/JSCS*, II/4 (2016), s. 19-60.
- Yinanç, M. Halil, "Bayezid I", *İslam Ansiklopedisi (İA)*, II, (İstanbul 1979), s. 369-392.

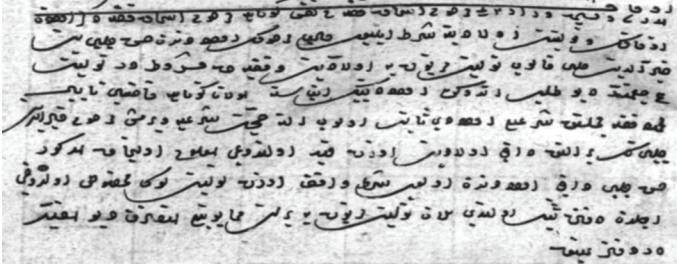
EKLER

1- TADB. TTD. EV. 560, v. 233b; Karye'-i Kuzucak ve Kayırhân dahu dirler, tâbi'-i Lazkiye'de. Karye'-i mezkûrda Ahî Seydî Ahmed'in atası Ahî Mustafâ'ya, Aydın-oğlı merhûm 'Îsâ Beg vakf-ı evlâd imiş, merhûmân Şâh Çelebi ve Ya'kûb Çelebi vakfiyyeti müsellemlerle dutup mektûblar virmişler. Merhûm Mevlânâ Fenârî oğlu Yûsuf Bâlî -rahimehu'llâh- mezâlîm ve mehâ'if tefîş ile Toñuzlu'ya varacak vakfiyyeti tecdîd idüb ellerine mektûb virmiş. Soñra merhûm Sultân Mehmed Hân -tâbe serâhu- Seyyid Ahmed'ün kızı Paşa Hâtûn vakf-ı evlâdlık üzere hükm-i hümayûn virmiş. Soñra evkâf nesh târî olcuk tûmâra virilmiş. Ba'dehû merhûm ve mağfûrunleh Sultan Bâyezîd Hân -tâbe serâhu- yine mukarrer idüb Paşa Hâtûn eline vakf-ı evlâdlık üzere mukarrer-nâme virmiş. Soñra mezkûr Ahî Seydî Ahmed'in evlâdından Mâh Paşa ve Fatma-şâh'a intikâl eyleyüb, mezbûr Mâh Paşa Hâtûn elinde merhûm Sultân Bâyezîd Hân -nevvera'llâhü merkadehü- hazretleriniñ nişân-ı hümayûnıyla olub diyü mukayyed, der defter-i 'atîk.

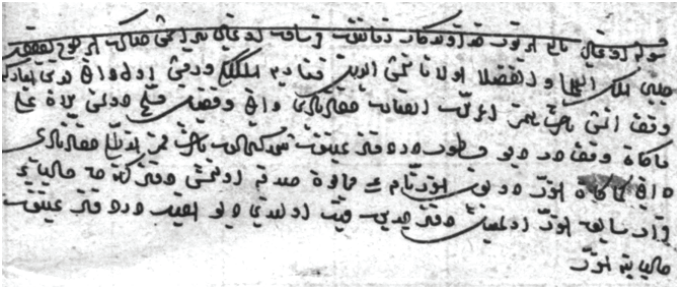

2- TADB. TTD. EV. 560, v. 4a; Evkâf-ı medrese ve mescid ve zâviye'-i merhûm İshâk Fakı, fî nefsi Kütahya. Merhûm İshâk Fakı zikr olan evkâfın tevliyyetin evlâdına şart eyleyüb, hâliyâ merhûmuñ evlâdından Hasan Çelebi bin Hayreddîn Çelebi kalub tevliyyet-i mezbûreye evlâdiyyet vakfiyyede meşrûtdur. Tevliyyet benüm çıkmakda diyü taleb itdükde evlâdiyyetüñ ibkâsına Mevlâna Kütahya kâdîsı nâ'ibi Mahmûd Fakı meclisde Şer'-ile evlâdı sâbit olub eline hüccet-i Şer'iyye virmiş. Merhûm Hayre'ddîn Çelebi'nin berâtında dahu evlâdiyyet üzere kayd olunduğı

ma'lûm olunacak, mezkûr Hasan Çelebi dahı evlâdından olub şart-ı vakf üzere tevliyyet buna mahsûs olduğı ecilden deftere sebt olundu. Elân tevliyyet-i mezbûreye berât-ı hümâyûnla muta-sarrıf diyü mukayyed, der-defter-i 'atîk.

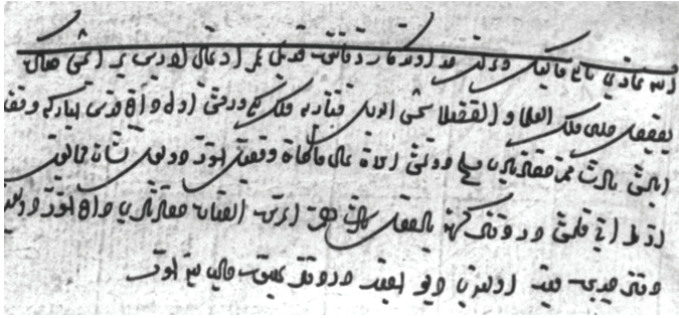

3- TADB. TTD. EV. 560, v. 49b; Karye-i Süle-oğlu, tâbi'-i mezbûr (Kalın-viran). Hüdâvendigâr zamânında Karsak-oğlu yir imiş. Soñra merhûm Ya'kûb Çelebi, melikü's-sülehâ ve'l-füzelâ Mevlânâ Şemseddîn Fenârî'ye mülklige virmiş, ol dahı Kuds-i Mübâreke'ye vakf itmiş, pâdişâhumuz -e'azza'llâhu ensârehû- hazretleri dahı vakfiyyeti müsellem dutmuş. Elân, 'alâ mâ-kân vakfdur diyü mastûr, der-defter-i 'atîk. Şimdiki hâlde pâdişâhumuz -müdde zillehû- hazretleri dahı kemâ-kân mukarrer dutub, mukarrer-nâme'-i hümâyûn sadaka olunmuş. Defter-i köhne'de ber karâr-ı sâbık mukarrer olunmayub, defter-i cedîde kayd olundu diyü mukayyed, der defter-i 'atîk. Hâliyâ yine mukarrer.

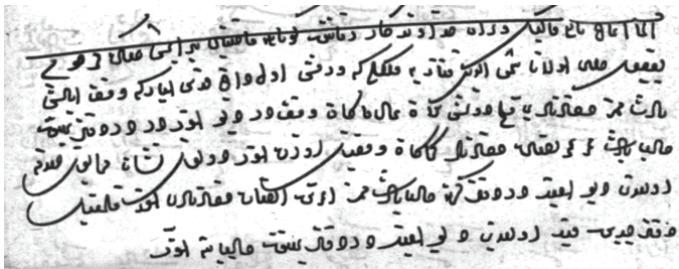

4- TADB. TTD. EV. 560, v. 50a; Karye'-i Eyne Gâzi, tâbi'-i Kalın-vîrân. Hüdâvendigâr zamânında Karyemez-oğlu İdrîs yir imiş. Soñra merhûm Ya'kûb Çelebi, melikü's-sülehâ ve'l-

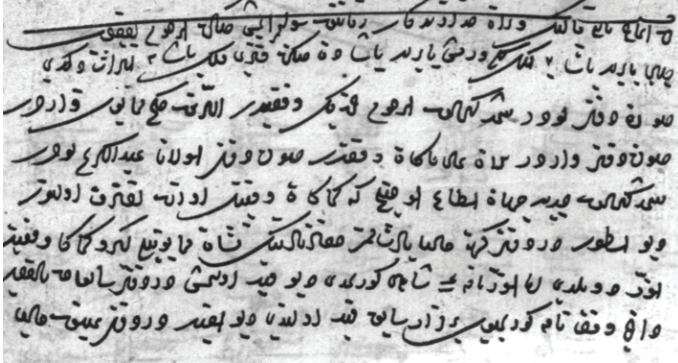
füzelâ Mevlânâ Şemseddin Fenârî'ye mülklüğe vermiş, ol-dahı Kuds-i Mübâreke'ye vakf eylemiş, pâdişâhumuz hazretleri müsellemler dutmuş. Elân 'alâ mâ-kân vakfiyyeti mukarrer dutub nişân-ı hümayûn erzânî kılınmış, der defter-i köhne. Bi'l-fi'l pâdişâhumuz -e'azze'llâhu ensârehû- hazretleri dahı mukarrer dutub defter-i cedîde kayd olundu, diyü mukayyed, der-defter-i 'atîk. Hâliyâ yine mukarrer.

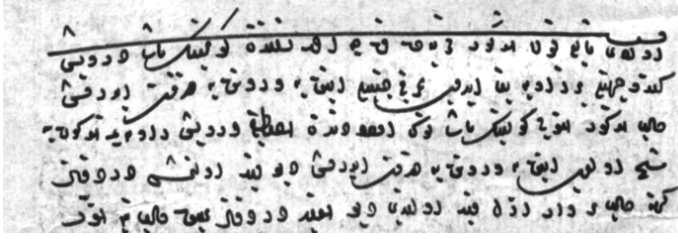
5- TADB. TTD. EV. 560, v. 50b; Karye'-i Alma-ağaç, tâbi'-i Kalınvirân. Hüdâvendigâr zamânında Kütahya Kâdîsî yir imiş. Soñra merhûm Ya'kûb Çelebi, Mevlânâ Şemse'd-dîn Fenârî'ye mülklige virmiş, ol dahı Kuds-i Mübâreke'ye vakf eylemiş, pâdişâhumuz hazretleri müsellemler dutmuş. Elân 'alâ mâ-kân vakfidur diyü mukarrer, der-defter-i 'atîk. Hâliyâ pâdişâhumuz -'izze nasarahû- hazretleri kemâ-kân vakfiyyet üzere mukarrer dutub, nişân-ı hümayûn sadaka olundu diyü mukayyed, der defter-i köhne. Hâliyâ pâdişâhumuz -e'azze'llâhu ensârehû- hazretleri mukarrer kılmağın defter-i cedîde kayd olundu, diyü mukayyed, der-defter-i 'atîk. Hâliyâ yine mukarrer.

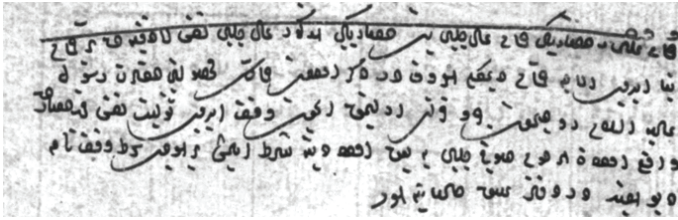
6- TADB. TTD. EV. 560, v. 53a; Karye'-i Kara-ağaç, tâbî'-i Kalınvirân. Hüdâvendigâr zamânında Süle yir imiş. Soñra merhûm Ya'kûb Çelebi, Bâyezîd Paşa'ya mülklige virmiş, Bâyezîd Paşa'dan soñra kızı Melek Paşa'ya berât degdi, sûret-i defter budur. Şimdiki hâlde merhûm Hamza Beg vakfidur, ellerinde hükm-i hümayûn vardur, sûret-i defter vardur. Elân 'âlâ mâ-kân vakfidur. Sûret-i defter-i Mevlânâ 'Abdü'l-kerîm budur. Şimdiki hâlde cedîd-i cihânmetâ' muvazzah ki, kemâ-kân vakfiyyet üzere tasarruf olunur diyü mastûr, der-defter-i köhne. Hâliyâ pâdişâhumuz hazretlerininüñ nişân-ı hümayûnıyla girü kemâ-kân vakfiyyet mukarrer dutuldu. Ammâ mukarrer-nâme'-i Şâhî görölmedi diyü kayd olunmuşdur, defter-i sâbıkda bi'l-fi'il dahı vakf-nâme görölmeyüb, ber-karâr-ı sâbık kayd olundu diyü mukayyed, der-defter-i 'atîk. Hâliyâ.

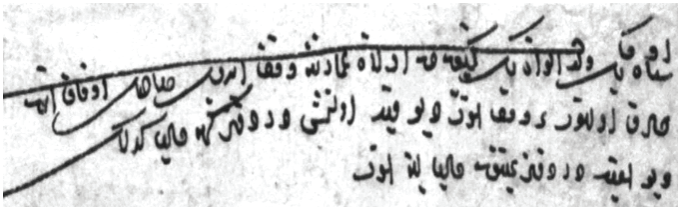
7- TADB. TTD. EV. 560, v. 187a; Karye'-i Ordu, tâbî'-i Kula, mezkûr karyede Karaca Ahmed neslinden Gülbenek Paşa dervîş kendü cihetiyle bir zâviyye binâ idüb, 'orfî cihetile âyendeye ve revendeye hizmet idermiş. Hâliyâ mezkûr müteveffâ Gülbenek Paşa'nuñ evlâdından Mustafa Dervîş zâviyye'-i mezkûreye şeyh olub, âyendeye ve revendeye hizmet idermiş diyü kayd olunmuş, der defter-i köhne. Hâliyâ ber-karâr-ı evvel kayd olundu diyü mukayyed, der-defter-i 'atîk. Hâliyâ yine mukarrer.

8- TADB. TTD. EV. 560, v. 239a; Vakf-ı Hamam-ı Ali bin Hisar-beyi, hamam-ı Ali Çelebi b. Hisarbeyi. Mezkûr Ali Çelebi nefsi Lazkiye'de bir hamam bina idüb "Alaca Hamam" dimekle marufdur. Zikrolan hamamın mahsulünü Hazret-i Resul Aleyhi's-Selam ruhuyçün cüz ü Kur'ân Olunmak için vakf idüb tevliyet nefsi Karahisar'da vaki olan merhum Sofu Çelebi'ye ba'de evlâdına şart eylemiş ber muceb-i şart-ı vakıfnâme diyü mukayyed der defter-i atik, hâliyâ yine mukarrer.

9- TADB. TTD. EV. 560, v. 74b-77a; Evkâf-ı Sinân Beg veled-i Elvân Beg, Geyve'de olan 'imâretine vakf idüb, hâsil-ı evkâf anda sarf olunur, ber vakf-ı mukarrer diyü kayd olunmuş, der-Defter-i köhne. Hâliyâ kezâlik diyü mukayyed, der-Defter-i 'atîk. Hâliyâ yine mukarrer.

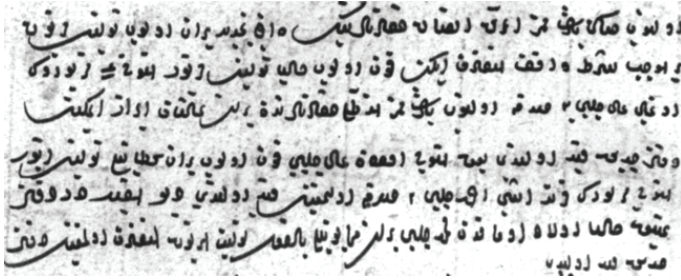
10- TADB. TTD. EV. 560, v. 68b; Karye'-i Çukur-virân tâbî'-i Tavşanlı. Hüdâvendigâr zamânında Çavlu Beg oğlu Resûl Beg'ün atadan dede[de]n kalmış ve satun alınmış mülki imiş. Resûl Beg'den Dedebali'ye mîrâs degmiş. Dedebali hazretleri dahı ataları cânıyçün ve kendü cânıyçün vakf eylemiş. Merhûm Ya'kûb Çelebi vakfiyyeti müsellemler dutmuş ve merhûm Sultân Muhammed 'arz idüb, anları dahı müsellemler dutup hükm-i hümayûn virmiş. Soñra Sultân Murâd Hân -tâbe serâhumâ- 'arz itmişler. Babaları Sultân'ün ve 'ammûları Ya'kûb Çelebi'nün mektûbların görüb müsellemler dutmuşlar, nişân-ı şerîf dahı virmişler. Soñra Dedebali oğlu Çavlu Beg'in oğlu Mehmed Çelebi merhûm Sultân Mehmed Hân -tâbe serâhumâ- nişânıyla tasarruf iderken evkâf neshdârı olıncak tîmâra virilmiş. Şimdiki hâlde pâdişâhumuz hazretlerinün mukarrer-nâme'-i evkâfa mezîd-i merhamet olduğıyla mukarrer idüb, gine mezkûr Mehmed Çelebi tevliyye'-i vakfiyye mücebince tasarruf ide diyü sadaka eyleyüb, eline hükm-i Şâhî virilmiş, bi'l-fi'il mutasarrıf. El-hâletü hâzihî mezkûr Mehmed Çelebi fevt olub tevliyyet evlâdına meşrût olmağın, pâdişâhumuz -müdde zillehû- hazretlerinün Mehmed Çelebi'nün oğlu Bâyezîd Çelebi'ye sadaka idüb, eline nişân-ı hümayûn virilmiş. Elân tevliyyet-i mezbûreye berât-ı Şâhî ile mutasarrıf diyü mastûr, der-defter-i 'atîk. Hâliyâ pâdişâhumuz -e'azze'llâhu ensârehû- hazretlerinün berât-ı 'âlî-şânıyla evlâdiyyet üzere tevliyyet-i mezbûreye mutasarrıf olmağın, defter-i cedîde kayd olundı diyü mukayyed, der- defter-i 'atîk.

11- TADB. TTD. EV. 560, v. 13b-14a; Karye-i Alayundlu tabi-i Kü-tahya. Karye-i mezkûre Hisarbeyi Subaşı'nın hüccet-i şer'î ile satın alınmış mülkü olup ba'de mülûk-u maziyeden Germiyanoğlu Yakub Çelebi andan sonra selâtin-i mâziyeden merhûman mağfûrleh Sultan Mehmed Han ve Bayezid Han ve Sultan Murad bin Mehmed Han mektubin mukarrer kılıb eline mukarrernâmeler verilmiş ba'de meşkûr Hisarbeyi Subaşı mülke irdi oğlu Mustafa Çelebi temellük idüb şer'î mektubnâmeler verildikten sonra sabikü'z-zıkr Mustafa Çelebi tasarrufunda iken Sultan Mehmed bin Murad Han dahi mukarrernâme-i erzâni kılmış. Bu temessükat ile defter-i hakanîye dahi karye-i mezkûreye Hisarbeyi Subaşı ba'de oğlu Mustafa Çelebi mukarrer mülki kayd olunduktan sonra padişahımız Sultan Bayezid Han hazretleri dahi mukarrer kılıb mülkiyet için hükm-i cedid-i cihan metâ' sadaka etmiş. Bu cem'-i hüccec ve temessükata nazar olunub mukarrer mülki yine karye-i mezkûre tamam büsbütün zuhur bulduktan sonra baki hayrat mezkûr Mustafa Çelebi karye-i mezkûre memlükesi nefsi-i Kütahya bina itdüğü cami mesalih için vakfeylemiş. Vakıf tevliyeti dahi aslâh-ı ebnâsına şart eyleyüb vakfiyesinden dahi sebt olmuş ba'de şart-ı vakf muktezasınca

müsellem vakfiyet üzere tasarruf oluna diyü mastur der defter-i atik. El-haletü hazihi evkâf-ı mezbûrenin tevliyeti mezkûr Mustafa Çelebi'nin oğlu Mahmud Çelebi'ye aslâh-ı ebnâdan olmağın padişahımız hazretleri mukarrer kılub eline berât-ı hümayun verilmiş. Bi'l-fiil tevliyete mutasarrıftır diyü kayd olunmuş der defter-i köhne. Mezkûr Mahmud fevt olub tevliyet-i mezbûreye aslâh-ı ebnâdan ve karındaşı Mehmed Çelebi'ye merhûm Sultan Selim Han tabe serâhuma nişân şerifiye sadaka olunub sonra padişahımız eazze ensârihu hazretlerinin dahi tecdid-i berat olub, tevliyet-i mezbûre ber muceb-i şart-ı vakf mutasarrıf iken fevt olub hâliyâ tevliyet-i mezbûr müteffâ-i mezbûrun oğlu Ali Çelebi'ye sadaka olunub padişahımız medde zilluhu hazretlerinden berât-ı âlişân ibraz itmeğın defter-i cedide kayd olundu. Ba'de müteveffa olan Ali Çelebi fevt olub berât-ı Sultanî ile tevliyet-i mezbûr müteveffâyı mezbûrun karındaşı Ahmed Çelebi'ye sadaka olunmağın kayd olundu diyü mukayyed der defter-i atik. Hâliyâ evlâd-ı evkâfdan Mehmed Çelebi berât-ı hümayunla bi'l-fiil tevliyet-i mezbûreye mutasarrıf olmağın defter-i cedide kayd olundu.

12- TADB. TTD. EV. 560, v. 105b; Karye-i Aktar tabii Altuntaş. Hüdâvendigâr zamanında Beykulu Karaca yer imiş. Sonra Hisarbeyi Subaşı mülkü elinden satun almış mülk edilmiş. Sultanımız dahi müselleme dutup üzerine nişân-ı şerif vermişler. Mülk mukarrerdir ba'de Hisarbeyi Subaşı oğlu Hacı Bey'e hibe etmiş mülkiyet üzere mutasarrıftır, elinde sultanımız nişânı var, suret-i defter-i köhne budur. Ba'de Ahmed Paşa'nın mülküdür, elinde mukarrername-i Sultanî vardır, "mazmunu şerifinde mülkiyeti mukarrer ve müselleme dutdum, diler ki sata ve dilerse bağışlaya ve dilerse vakfeyleye, kimesne man'î olmaya ve tebdil eylemeye, her kim man'î olub ve tebdil edicek olursa Allah'ın ve âlâ ü melâikâtın lanetine müstehak ola" diyü buyrulmuş. Suret-i defter-i atikte budur. El-an Karahisar'daki imaretine vakıfdır. Hâsılı anda sarf olunur, vakf-ı mukarrer diyü kayd olunmuş der defter-i köhne. Hâliyâ ber karar-ı evvel mukayyed ve mukarrer kılınub defter-i cedide kayd olundu diyü mukayyed der defter-i atik. Hâliyâ yine mukarrer.

اقرت ما بيننا من ارضي مداد و حار دفاترنا في يوم الخميس صاكنه معاد باي
 صد بايكي الميرزا سادة صاكنه الميرزا الميرزا سلطانة ايقاع دولي لوزيتم شاه
 شريف و دتال باي بود و ليس معاديك معويان (دفع ما بيننا) الميرزا الميرزا
 لودنه بعتن و الميرزا سلطانة شاه و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود
 يا شاه ملكي و د الميرزا اوتو نام في كتابه و دود اخطوة شريفين انكسرت بود و دود
 و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود
 دفع ما بيننا و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود
 دفع و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود
 ما بيننا انما صرف لدولت و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود
 لغت و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود

13- TADB. TTD. EV. 560, v. 135b; Nefs-i Lazkiye'de Hoca Ömer Hamamı merhûm Bayezid Hüdâvendigâr İnançoğlu İshak Bey'den satın almış sonra merhûm Sultan Mehmed Han, Yakub Çelebi'ye bağışlamış, Yakub Çelebi dahi kendü imaretine vakfeylemiş, vakıfdır, mukarrer der defter-i Mevlana Abdülkerim Çelebi el-an kemakân ber karar-ı evvel vakf-ı mezbûreye mukarrer olmağın defter-i cedide kayd olundu diyü mukayyed der defter-i atik. Hâliyâ ber karar-ı evvel mukarrer.

ما بيننا من ارضي مداد و حار دفاترنا في يوم الخميس صاكنه معاد باي
 صد بايكي الميرزا سادة صاكنه الميرزا الميرزا سلطانة ايقاع دولي لوزيتم شاه
 شريف و دتال باي بود و ليس معاديك معويان (دفع ما بيننا) الميرزا الميرزا
 لودنه بعتن و الميرزا سلطانة شاه و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود
 يا شاه ملكي و د الميرزا اوتو نام في كتابه و دود اخطوة شريفين انكسرت بود و دود
 و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود
 دفع ما بيننا و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود
 دفع و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود
 ما بيننا انما صرف لدولت و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود
 لغت و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود و دود

14- TADB. TTD. EV. 560, v. 57a; Karye-i Arslanlu tabi-i Kalınviran. Karye-i mezkûrede Çiledâr Zaviyesi kadimü'z-zamandan otuz dönüm mikdarı yer vakf olunugelmiş ve Turhan tasarruf ider ki Şeyh Umur Çiftliği yeri dahi vakf imiş. Merhum Sultan

Mehmed Han tâbe serâhuma nişanıyla Durmuş Fakı ile Devlet-
han Fakı tasarruf iderlermiş, ayende ve revendeye hizmet ider-
lermiş. Evkâf neshdarı oluncak budahi tımara verilmiş. Şimdiki
halde padişahımız medde zilluhu hazretlerinin ahali-i evkafa
mezid-i merhamet olduğuyula mezkûr vakıflar yine mezbûrûn
Durmuş Fakı ve Devlethan Fakı'ya sadaka idüb ellerine hükm-ü
Şâhî verilmiş. Şimdiki halde padişahımız hazretleri berâtiyla bi'l-
fiil mutasarrıflardır diyü mastûr der defter-i atik. Hâliyâ Durmuş
Fakı fevt olub, mezkûr Devlethan Fakı ile Cafer nam kimesneler
padişahımız medde zilluhu hazretleri kemakân mukarrerdir.
Ba'de sadaka idüb ellerine Şâh-i hümâyun verilmiş bi'l-fiil muta-
sarrıflardır diyü kayd olunmuş defter-i köhne. Hâliyâ iştirakı ref'
olunub zaviye-i mezbûreye müstakil mezkûr Devlethan'a sadaka
olunub mutasarrıf iken pir olub hizmete iktidarı olmamağın oğlu
Bektaş'a sadaka olunub bi'l-fiil padişahımız medde zilluhu haz-
retleri berâtiyla tasarruf itmeğın defter-i cedide kayd olundu diyü
mukayyed der defter-i atik.

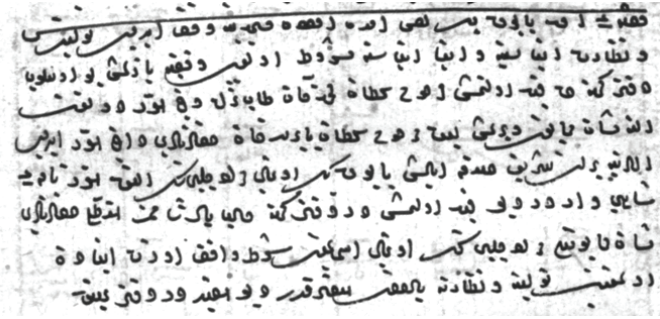
15- TADB. TTD. EV. 560, v. 120b; Karye-i Körlik tâbi-i Gedüs.
Karye-i mezkûrda Genç Abdal nam derviş bir zaviye bina idüb
zaviye kurbundaki kâfir zamanından kalmış kör yerleri abdalları
muaveneti birle açub ve ev yapub sadakat-ı müsliminden ayende
ve revendeye hizmet idüb ve ol körden olan yerleri ziraat iderler
imış. Sonra Mevlana-i Kütahya Kadısı mezkûr dervişlerin kafiri

körden yer açub ziraat idüb rica idüb zaviye bina itdüklerin bildi-rüb ve mezkûr yerlerin sonradan ekilmiş ve sökülmiş yerlerden ve şimdiye dek öşr ve resm alunugelmiş yer değildir diyü der-i devlete arz eyledüğüyle merhum Sultan Bayezid Han tâbe serahu vakfiyeti mukarrer idüb eline hükm-ü Şâhî sadaka olunub bi'l-fil vakfiyet üzere mezkûr Genç Abdal tasarruf idüb ayende ve reven-deye hizmet ider. Amma Sultanımızdan tecdid-i mukarrernâmesi yokdur diyü kayd olunmuş der defter-i köhne. Hâliyâ padişahı-mız eazze nasruhu mezkûr dervişlere ahkâm-ı şerif sadaka idüb vakfiyet üzere mutasarrıflar olalar diyü iltimaslarıyla defter-i cedi-de kayd olundu diyü mukayyed der defter-i atik. Hâliyâ kemakân yine ber karar-ı sabık mutasarrıflar olub ayende ve revendeye hiz-met itmek üzere defter-i cedide kayd olundu.

Genç Abdal tasarruf idüb ayende ve reven-
deye hizmet ider. Amma Sultanımızdan tecdid-i mukarrernâmesi
yokdur diyü kayd olunmuş der defter-i köhne. Hâliyâ padişahı-
mız eazze nasruhu mezkûr dervişlere ahkâm-ı şerif sadaka idüb
vakfiyet üzere mutasarrıflar olalar diyü iltimaslarıyla defter-i cedi-
de kayd olundu diyü mukayyed der defter-i atik. Hâliyâ kemakân
yine ber karar-ı sabık mutasarrıflar olub ayende ve revendeye hiz-
met itmek üzere defter-i cedide kayd olundu.

16- TADB. TTD. EV. 560, v. 157a; Kaza-i Ak'da. Babuk Bey nefsi-i Ak'da olan mescidine vakf idüb tevliyete ve nezâret ebnâsına ve ebnâ-i ebnâsına meşrû olub vakfiye yazılmış. Bu üslûb defter-i köhnede kayd olunmuş. Merhum Sultan Mehmed Han tâbe serahu dahi mukarrer dutub eline nişân-ı hümâyun virmiş. Ba'de merhum Sultan Bayezid Han hazretleri dahi mukarrer idüb elle-rine berât-ı şerif sadaka eylemiş. Babuk Bey oğlu Murad Çelebi Bey eline mukarrernâme-i Şâhî vardır diyü kayd olunmuş der defter-i köhne. Hâliyâ padişahımız medde zilluhu hazretleri nişân-ı hümâyunla Murad Çelebi Bey oğlu İsmail şart-ı vakf üzere ebnâdan olmağın tevliyete ve nezârete bi'l-fiil mutasarrıfıdır diyü mukayyed der defter-i atik.

17- TADB. TTD. EV. 560, v. 243b; Nefs-i Honaz'da Gökbaşlı neslinden Hüseyin ve Murad ve Hasan ve Mehmedşah ve Hızırşah ve Nasuh veled-i Seydi Ahmed nam kimesneler kendülerine cihet-i arz ile eban an cedd intikal etmiş mülk el bir değirmenleri ve kestane bağçeleri ve gayri bağçeleri olub mülkiyet üzere mutasarrıf olub sahib-i arza öşr viregeldüklerine ellerinde Honaz Kadısı Mevlana Emrullah Çelebi'den şer'î hüccetleri vardır ama der-i devletden muaf olmak için ellerine hükm-ü hümâyun yokdur arz oluna. Emr-i âtî ile amel oluna ve öşr ne mikdar idüğü tevekkildir malumdur diyü mastur der defter-i atik.

یا بیله و تپه صلب مانع از بود ما بعد برده سحر یا بر سر با با دلدیم سه و قضا کردی
صکک رد مالک یا ش ساطینت ما قبله لقصا نایک معارف دلیتی زد د قنر ادنیفا
دو غلاب قاج سیدی دا ه یا ش د لکسیر سیدی روح سطا ه قرفانه طابا اول
شایع معارف دلتی صکک بر کورد زده لهر سیدی دقانه لریکی معصومی لری
دوبی سیدی روح سطا ه قرفانه بر دلتی معارف زایک صکک لردانه کج طابا
دو لغاب بر آنه کشتی سیدی یا ش بر دلتی معارف لریکی سید لری سیدی بر کورد
زده قاج سیدی دزدی سیدی د لکسیر سیدی دقانه لردیکی معصومی لردی
یا ش سیدی د لکسیر سیدی یا سیدی لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی
معرفی کورد بر کورد زده لردی کانه اهل کانه سیدی لردی لردی سیدی
دو اول بر دلتی معارف ه د کرمه لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی
حالی یا ش بر کورد معارف لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی
هده قنر کج عالی یا ش لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی
هده لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی
قیب لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی
بر آنه لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی
در سیدی روح لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی لردی

19- TADB. TTD. EV. 560, v. 241b-242a; Nefs-i Honaz'da Yalıncağ Baba neslinden İsmail Seydi ki "Gökbaşlı" demekle maruf kendü örfi cihetiyle bir zaviye bina idüb ayende ve revendeye hizmet idermiş. Sonra merhum Sultan Mehmed Han tâbe serahu hazretlerine arz olunub meşihâti kendüye tayin idüb eline hükm-ü hümayun verilmiş. Şimdiki halde mezkûr İsmail Seydi müteveffa olub Seydi Ahmed ve Hüseyin nam oğulları kaldığına Mevlâna-i Honaz Kadısı Âsitâne-i Devlet'e arz etdüğüyle padişahımız medde zılluhu hazretlerine mukarrer idüb mezkûran Seydi Ahmed ve Hüseyin ellerine hükm-i padişahî verilmiş. Ve hem mezkûr dahi gurebâ'-i nâzileyeye ve fakirler ile sâdirîne hizmet idermiş. Defter-i köhnede mastûr olmağın, şimdiki halde mezbûran Seydi Ahmed ve Hüseyin dahi fevt olub sabıka Mevlana-i Honaz Kadısı merhum Hüseyin'in oğlu Hüseyin için meşihât-ı mezbûreye mahaldür diyü Âsitâne-i Devlet'e arz itdü. Merhum Sultan Selim Han aleyhi'r-rahmet-i ve'l-ğufuran hazretleri mezkûr Hüseyin'e sadaka idüb eline berât-ı hümayun verilmiş diyü defter-i köhnede mukayyed olub hâliyâ padişahımız eazze nasruhu hazretleri dahi meşihât-ı mezbûru Hüseyin'e mukarrer idüb el-an nişân-ı

hümâyunla mutasarrıf olub ayende ve revendeye hizmet idüb vakfiyet üzere mutasarrıf ola diyü defter-i cedide kayd olundu diyü mukayyed der defter-i atik.

20- TADB. TTD. EV. 560, v. 276a; Vakf-ı Gökbaşlı tâbi-i mezbûr. Karye-i mezbûre evvelden vakf olugelmiş. Gökbaşlı, Bayezid Hüdâvendigâr ve Şah Çelebi berâtiyla tasarruf eylemişler sonra mahlûl oluncak kadı olanlar tasarruf eylemiş. Mensûh olub timara verilmiş. Sonra merhum Sultan Bayezid Han tâbe serâhu hazretleri mukarrer idüb ba'de'l-fevt eşrafdan Pir Muhammed nam kimesneye sadaka olunub mezkûrun eline hükm-ü Şâhî verilmiş, sadaka olunmuş diyü kayd olunmuşdur der suret-i defter-i Mevlana Saru Seydi. Sonra mezbûr fevt merhum Sultan Selim Han hazretlerinin berât-ı hümâyunuyla Süleyman ehl-i ilme sadaka olunub vakfiyet üzere mutasarrıfdır. Hâliyâ padişahımız mede zilluhu hazretlerinden tecididî berât itdürüb bi'l-fiil mutasarrıf amma kayd-ı defter-i köhnede mastûr olmağın defter-i cedide kayd olundu diyü mukayyed der defter-i atik. Hâliyâ padişahımız eazzullahü ensârahu hazretlerinin berât-ı şerifleri ile Mevlana Yayla Fakı bi'l-fiil ber vech-i vakfiye mutasarrıf olmağın defter-i cedide kayd olundu.

21- TADB. TTD. EV. 560, v. 136a; Nefs-i Lazkiye'de bir hamam dahi var, "Kadı Hamamı" dimekle meşhûrdur. Sultan Hatun derler imiş, Germiyanoğlu'nun kızkarındaşı imiş, hamamı ol tasarruf idermiş. Mezkûr hatun vefat itmiş, bu dahi imaretine vakfetmiş, vakıfdır, mukarrer, suret-i defter-i atik budur. El-haletü hazihi vakıfdır mukarrer amma ol dahi harab olmuşdur, suret-i defter-i Mevlana Abdülkerim budur. Şimdiki halde girü harabdır. Amma mezbûr hamamın Mevlana Şüca' defterinde sülüs vakf-ı medrese ve İnanç Bey'indir. Nefs-i Lazkiye'de sülûsan cüzhânlara vakıfdır. Germiyanoğlu ve kızkarındaşı bu cümle vakf idüb ba'de Sultan Mehmed Han mukarrer dutmuş diyü kayd olunub defter-i köhne diyü mukayyed der defter-i atik. Hâliyâ vech-i meşrûh üzere defter-i cedide dahi kayd olundu.

Abdal fevt olub mezkûr Ahmed'in evlâdı Mehmed ve Hüseyin ve Solak kalub sâbıkâ merhum Hüdâvendigâr tâbe serâhu nişanıyla mezbûran Mehmed ve Hüseyin ale'l-iştirak mutasarrıf olmuşlar. Şimdiki halde Gül Abdal'ın Ali ve Hamza nam iki oğlu kalub mezkûr Ali için Lazkiye Kadısı lâyıık ve mahaldür diyü der-i devlete arz idüb sadaka olunub defter-i köhnede mastürdur. Hâliyâ berât-ı Sultanî ile evladdan olan İnebey vakfiyet üzere mutasarrıf olub defter-i cedide kayd olundu diyü mukayyed der defter-i atik.

24- TADB. TTD. EV. 560, v. 254a; Karye'-i 'Aşık Segid tâbi'-i Homa. Karye'-i mezbûrede Şeyh Segid Zâviyesi dimekle ma'rûf zâviye defter-i 'atıkde bulunmayub, hâric ez-defter olub, ammâ pâdişâhumuz -e'azza'llâhu ensârehû- hazretlerinüñ berât-ı hümâyûnıyla Ahmed nâm kimesne mutasarrıf olmağın, defter-i cedîde kayd olundu. Bâkî fermân ulü'l-emriñdür.

نص
اسم
۲۵
بوصف
عنه
بأية
بأية
بأية

25- TADB. TTD. EV. 560, v. 254b; Nâhiyye'-i Homa'da Koyun Baba Zâviyesi demekle meşhûr olan bir tekye olub, içinde sâkin olan dervîşlerinüñ 'ark çiftleri ile âyende vü revendenüñ rikâbıyla bir müsafir-hâne binâ idüb mezbûr Koyun Baba'nuñ evlâdından olanları Sa'âdetlü pâdişâh-ı 'âlem-penâh hazretlerinüñ du'âcıları olub, tekâlif-i 'örfiyyeden mu'âf olmağa lâyık fakîrler olmağla, mezbûr müsafir-hâneyi kendüler ma'mûr idüb sâdırın ve vâridine hizmet ile âsûde-hâl olalar.

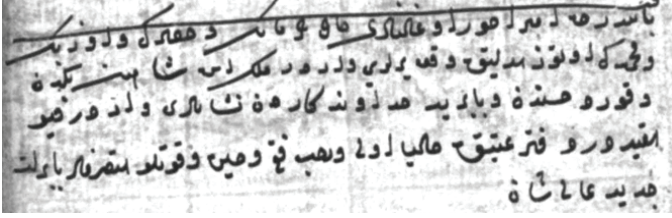
نص
اسم
۲۶
بوصف
عنه
بأية
بأية
بأية

26- TADB. TTD. EV. 560, v. 256b; Karye'-i Mahmûd Gâzî tâbi'-i Şeyhlü. Karye'-i mezkûr vakf-ı kadîm olub, Saruca Bâli oğulları Şeyh 'Alî ve Hâlid Dede tasarruf idüb, mezkûr karyede olan Mahmûd Gâzî Zâviyesi'nde âyende ve revendeye hizmet iderlermiş. Sonra merhûm Sultân Mehmed Hân -tâbe serâhu- zamânında mensûh olub tûmâra virilmiş, soñra merhûm Sultân Bâyezîd Hân -tâbe serâhu- hazretleri vakfiyyet üzere mukarrer idüb Saruca Bâli neslinden 'Alî nâm dervîş hükm ile sadaka idüb, ba'dehû 'Alî fevt olub, merhûm Sultan Bâyezîd berâtıyla karındaşı Seydî

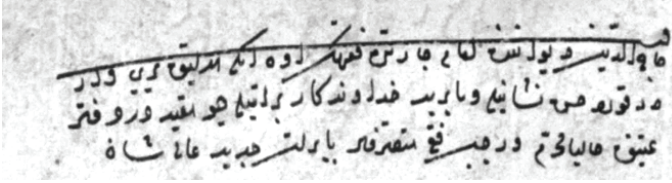
Velî'ye sadaka idüb, defter-i köhnede mastûr olub, hâliyâ mezkûr Velî Seydî pîr olub hizmete kâdir olmaduğı sebebden ihtiyârıyla ferâgat eyleyüb, Ahmed Seydî'ye olmasun murâd idüb Mevlânâ Şeyhlü Kādîsı der-i devlete 'arz idicek merhûm Sultân Selîm Hân -'aleyhi'r-rahmeti ve'l-ğufrân- hazretleri nişân-ı hümâyûniyla mezkûr Ahmed Seydî'ye ta'yîn itmişdür, der-defter-i köhne. Bi'l-fi'il pâdişâhumuz -e'azza'llâhu ensârehû- hazretleri berâtıyla mukarrer olub, âyende ve revendeye hizmet ider diyü defter-i cedîde kayd olundu diyü mukayyed, der defter-i 'atîk. Hâliyâ pâdişâhumuz -e'azza'llâhu ensârehû- hazretlerinin berât-ı hümâyûniyla yevmî bir akça ile Ya'kûb veled-i Ahmed Seydî mutasarrîf olmağın defter-i cedîde kayd olundu.

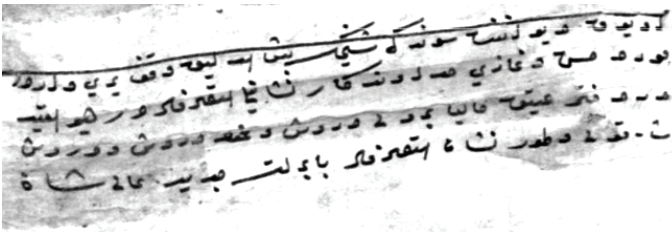
27- TADB. TTD. EV. 547, v. 65b; Karye-i Bayındur, Emîr-i Ahûr oğlanları Hacı Harman'ın ve Hisâr'ın ve Özbek ve Muhammed'in otuz müddluk vakf yirleri vardır. Mülk-i issî, Şâhîn Beg'den ve Kurd Hasan'dan ve Bâyezîd Hüdâvendigâr'dan nişânları vardır diyü mukayyed, der-defter-i 'atîk. Hâliyâ Ulı ve Receb Fakih ve Hüseyin ve Kutlu mutasarrîflar, bâ-berât-ı cedîd-i 'âlî-şân.

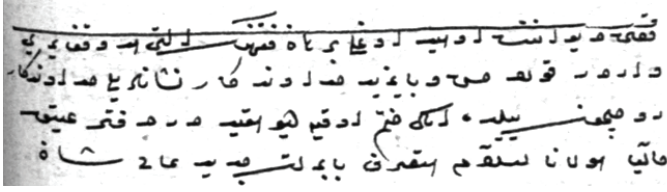
28- TADB. TTD. EV. 547, v. 63a; Karye'-i Tâce'd-dîn Dîvânî'nda, İmâm Cârullâh Fakih'üñ on iki müddluk yiri vardur. Kurd Hasan nişânıyla ve Bâyezîd Hüdâvendigâr berâtıyla diyü mukayyed, der-defter-i 'atîk. Hâliyâ Muharrem ve Receb Fakih mutasarrıflar, bâ-berât-ı cedîd-i 'âlî-şân.

29- TADB. TTD. EV. 547, v. 68a; Karye'-i Oyuk Dîvânî'nda Sevindük Şeyh'üñ biş müddluk vakf yiri vardur. Kurd Hasan ve Gâzî Hüdâvendigâr nişânıyla mutasarrıflardur diyü mukayyed, der-defter-i 'atîk. Haliyâ Pîr Velî Dervîş ve Mahmûd Dervîş ve Dervîş Şâh Kulu ve Tûr Nişân mutasarrıflar bâ-berât-ı cedîd-i 'âlî-şân.

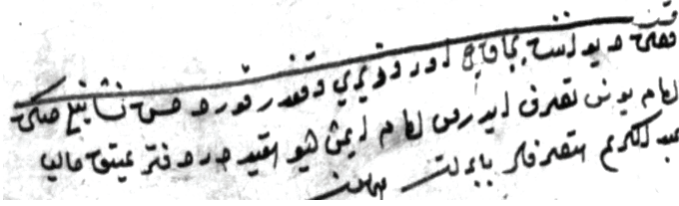

30- TADB. TTD. EV. 547, v. 78b; Karye'-i Gülcî'de, Mü'ezzin Begmiş Fakih'üñ yiri vardır. Vakıf, Kurd Hasan nişânıyla bir çiftlik yirdür diyü mukayyed, der-defter-i 'atîk. Hâliyâ Hızır Fakih mutasarrıf, bâ-berât-ı cedîd-i 'âlî-şân.

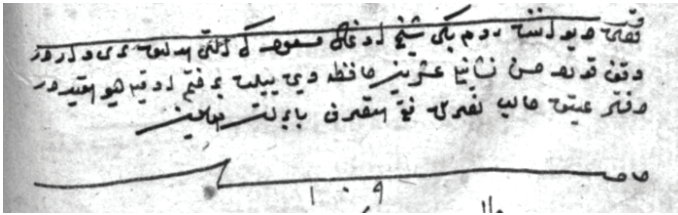
تصمیم بدینست که درین بابا قضاوت
دارد و قول من و بایعید من درین کار
رو میهن بیاید که منم لوقیم لوقیم
ماتی بودا نسقم بقرن با بولتیبید عامه

34- TADB. TTD. EV. 547, v. 81a; Karye'-i Kasîre Dîvânı'nda Bıçakçı Uruz yiri vakfdur, Kurd Hasan nişânyıla. Soñra İmâm Yûnus tasarruf idermiş. İmâm imiş diyü mukayyed, der- defter-i 'atîk. Hâliyâ 'Abdül-kerîm mutasarrıflar, bâ-berât-ı hümayûn.

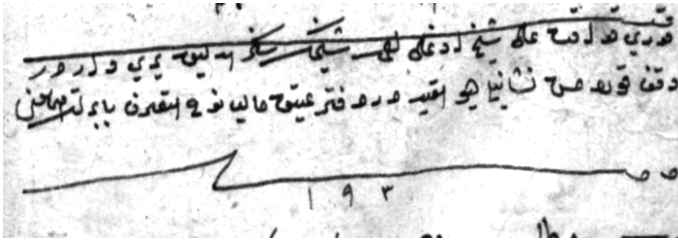
تصمیم بدینست که درین بابا قضاوت
دارد و قول من و بایعید من درین کار
رو میهن بیاید که منم لوقیم لوقیم
ماتی بودا نسقم بقرن با بولتیبید عامه

35- TADB. TTD. EV. 547, v. 81b; Karye'-i Kasîre Dîvânı'nda Rûm begi Şeyh oğlu Mes'ûd' uñ altı müddluk yiri vardır. Vakf, Kurd Hasan nişânyıla. 'Öşrûn hâfıza vire, yılda bir hatim okuya diyü mukayyed, der-defter-i 'atîk. Hâliyâ Nasru'llâh Fakih mutasarrıf, bâ-berât-ı hümayûn. Hâsıl: 109.

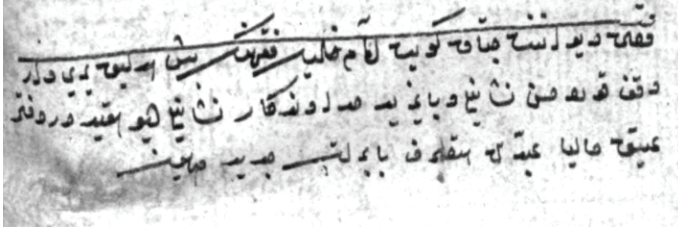

تصمیم بدینست که درین بابا قضاوت
دارد و قول من و بایعید من درین کار
رو میهن بیاید که منم لوقیم لوقیم
ماتی بودا نسقم بقرن با بولتیبید عامه

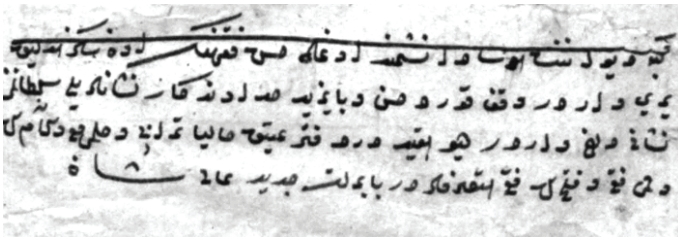
36- TADB. TTD. EV. 547, v. 84b; Karye'-i Kuru-kavak'da, 'Alî Şeyh oğlu Ahmed Şeyh' uñ sekiz müddluk yiri vardır. Vakf, Kurd Hasan nişânyıla diyü mukayyed, der-defter-i 'atîk. Hâliyâ Nûh mutasarrıf, bâ-berât-ı hümayûn. Hâsıl: 193.

37- TADB. TTD. EV. 547, v. 86b; Karye'-i Kasîre Dîvânı'nda, Çatak-köy'de İmâm Halîl Fakih'ün biş müddluk yiri var. Vakf, Kurd Hasan nişânıyla ve Bâyezîd Hüdâvendigâr nişânıyla diyü mukayyed, der defter-i 'atîk. Hâliyâ 'Abdu'llâh mutasarrıf, bâ-berât-ı cedîd-i hümayûn.

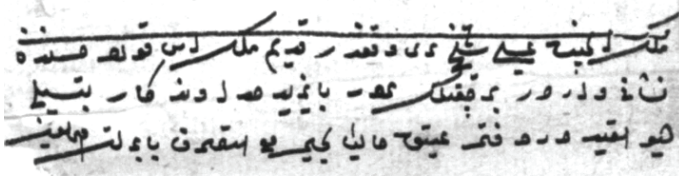

38- TADB. TTD. EV. 547, v. 209b; Karye'-i Kebe Dîvânı'nda Mûsâ Dânişmend oğlu Hasan Fakih'in onsekiz müddluk yiri vardır. Vakf, Kurd Hasan ve Bâyezîd Hüdâvendigâr nişânlarıyla. Sultân'umuz nişânı dâhı vardır diyü mukayyed, der-defter-i 'atîk. Hâliyâ Turâbi ve Hilmi Fakih ve Selâmu'llâh ve Memi Fakih ve Fethullah Fakih mutasarrıflardur, bâ-berât-ı cedîd-i âlî-şân.

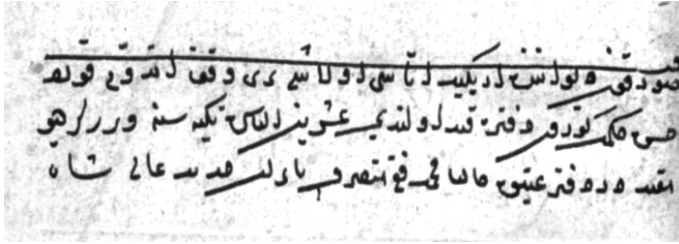

39- TADB. TTD. EV. 547, v. 211b; Karye'-i Mülk içinde 'Alî Şeyh yiri vakfdur. Kadîm mülk issi, Kurd Hasan'dan nişânı vardır.

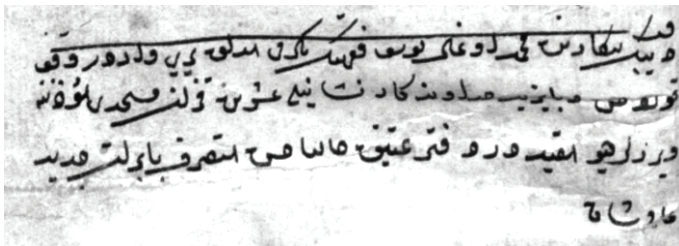
Bir çiftlik yirdür. Bâyezîd Hüdâvendigâr bitisiyle diyü mukayyed, der-defter-i 'atîk. Hâliyâ Yahyâ Fakih mutasarrıf, bâ-berât-ı hümâyûn.

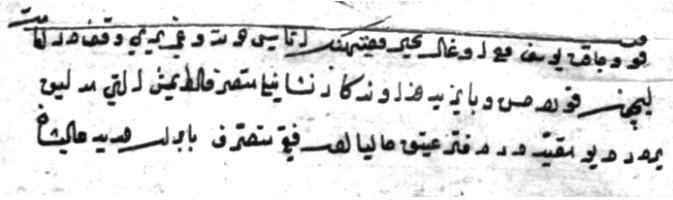
40- TADB. TTD. EV. 547, v. 239a; Karye'-i Sorkun Dîvânı'nda Er-yigid atası Ulaş'lı yiri vakf itdüm. Kurd Hasan hükmin görüb deftere kayd olundu. 'Öşrin İlyâs Tekyesi'ne virürler diyü mukayyed, der-defter-i 'atîk. Hâliyâ Mehmed Fakı mutasarrıf, bâ-berât-ı cedîd-i âlî-şân.

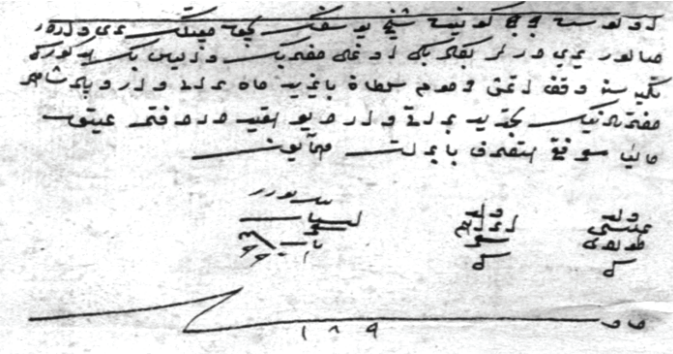
41- TADB. TTD. EV. 547, v. 241a; Karye'-i Dibek-pıñarı'nda Mehmed oğlu Yûsuf Fakih'ün yigirmi (20) müddluk yiri vardur. Vakf, Kurd Hasan ve Bâyezîd Hüdâvendigâr nişânıyla. 'Öşrin Kızân Mescidi mü'ezzinine virürler diyü mukayyed, der-defter-i 'atîk. Hâliyâ Hasan mutasarrıf, bâ-berât-ı cedîd-i 'âlî-şân.

42- TADB. TTD. EV. 547, v. 253a; Karye-i Kovucak'da, Yusuf Fakih oğlu Yahya Fakih'in atası dutduğu yeri vakıftır. İmamet için Kurd Hasan ve Bâyezid Hüdâvendigâr nişanıyla mutasarrıflar imiş. Altı müdlük yerdir deyû mukayyed der-defter-i atik. Hâliyâ Ede Fakih mutasarrıf bâ-berât-ı cedid-i âlişân.

43 TADB. TTD. EV. 547, v. 253a; Ulus'da, Cerci Köyü'nde Şeyh Yûsuf'ûñ buçuk çiftlik yeri vardır. Salur-yiri dirler, Begler-begi oğlu Hızır Beg ve İlyâs Beg mezkûruñ tekyesine vakf itmiş. Merhûm Sultân Bâyezîd Hân berâtı var ve pâdişâhumuz hazretlerinüñ tecdîd berâtı var diyü mukayyed, der-defter-i 'atık. Hâliyâ Sefer Fakı mutasarrıf, bâ-berât-ı hümayûn. 'Îsâ veled-i Turdı, k.; İbrâhîm veled-i Sefer, k.; âsiyâb: bâb 1, resm: 99. Hâsil: 189.

44- TADB. TTD. EV. 579, v. 141b; Mezra'a'-i Bardaşvirânı, Aydın-oğlu 'Îsâ Beg Şeyh Eynebegi'ye Gâzî Hüdâvendigâr ruhiyçün oğul oğluna ve kız kızına vakf eylemiş. Bâyezîd Hüdâvendigâr, Sultân Murâd Hân -tâbe serahûm- mukarrer-nâme virmişler. Elân sulbünden Süleymân Şeyh oğlu Ma'rûf Şeyh'in karındaşı

oğlı Yûsuf ve İsmâ'îl mutasarrıflar. Ellerinde pâdişâhumuz hük-
mi var. El-hâletü hâzihî mezkûr vakfa berât-ı cedîd almamış;
Yûsuf kalmış ve İsmâ'îl fevt olmuş. Mustafâ nâm oğlı var. Yetîm-i
sağîr diyü defter-i köhnede mastûr. Şimdiki hâlde pâdişâhumuz
-e'azza'llâhu ensârehû- hazretlerinüñ berât-ı hümâyûnıyla
Yûsuf'uß oğlı Bekir'e sadaka olunmuş, tasarruf ider, ber-mûceb-i
defter-i 'atîk. Hâliyâ pâdişâhumuz berâtıyla Bekir oğlı Ma'rûf
Dervîş nâm kimesne mutasarrıfıdır.

Ayvaz bin İsmâ'îl, hizmetkâr-ı zâviye / Hacı Ayvad bin Sevindük,
hidmetkâr-ı zaviye. Hâsıl: 350.

